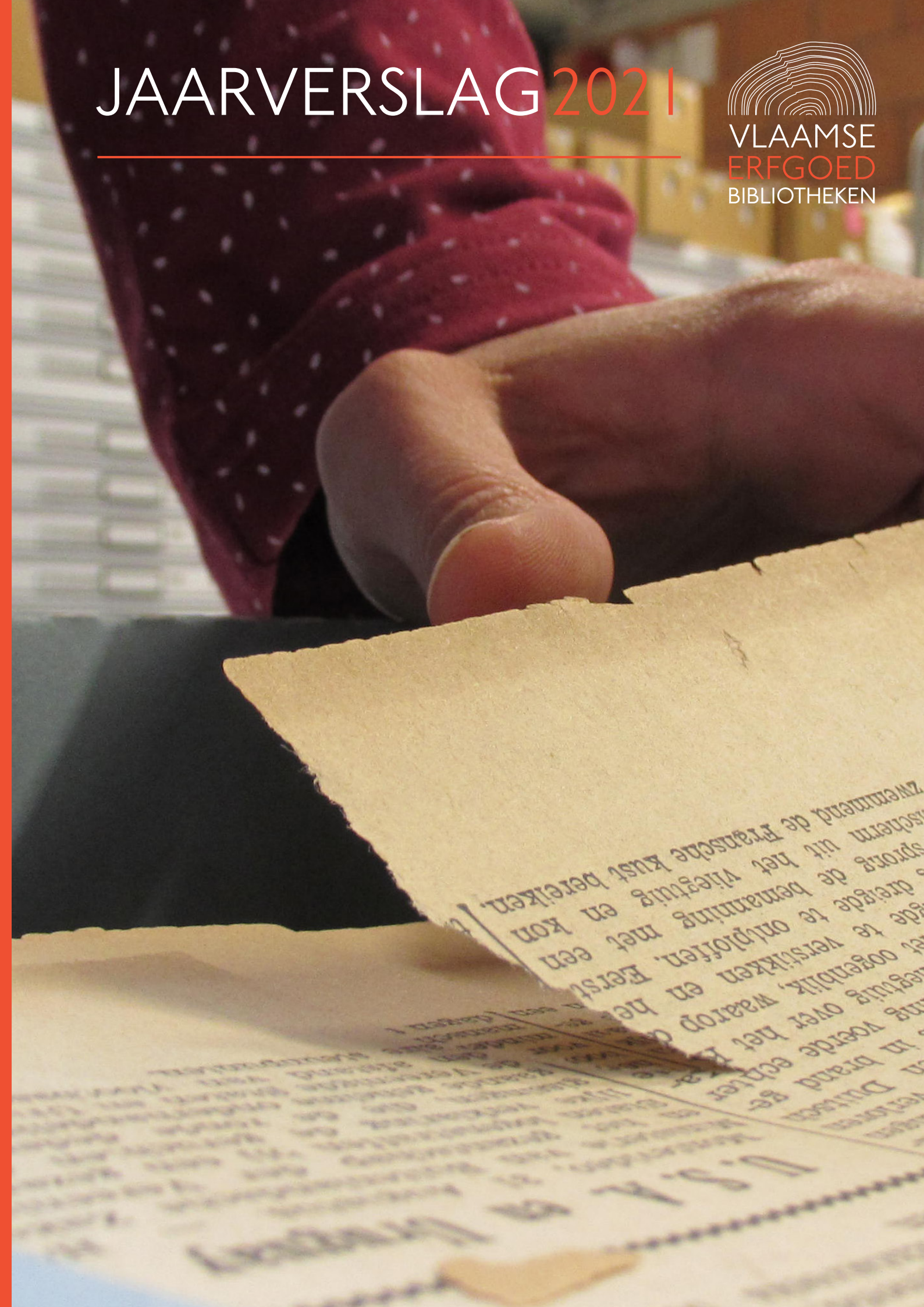

JAAERVERSLAG 2021

VLAAMSE
ERFGOED
BIBLIOTHEKEN

INHOUD

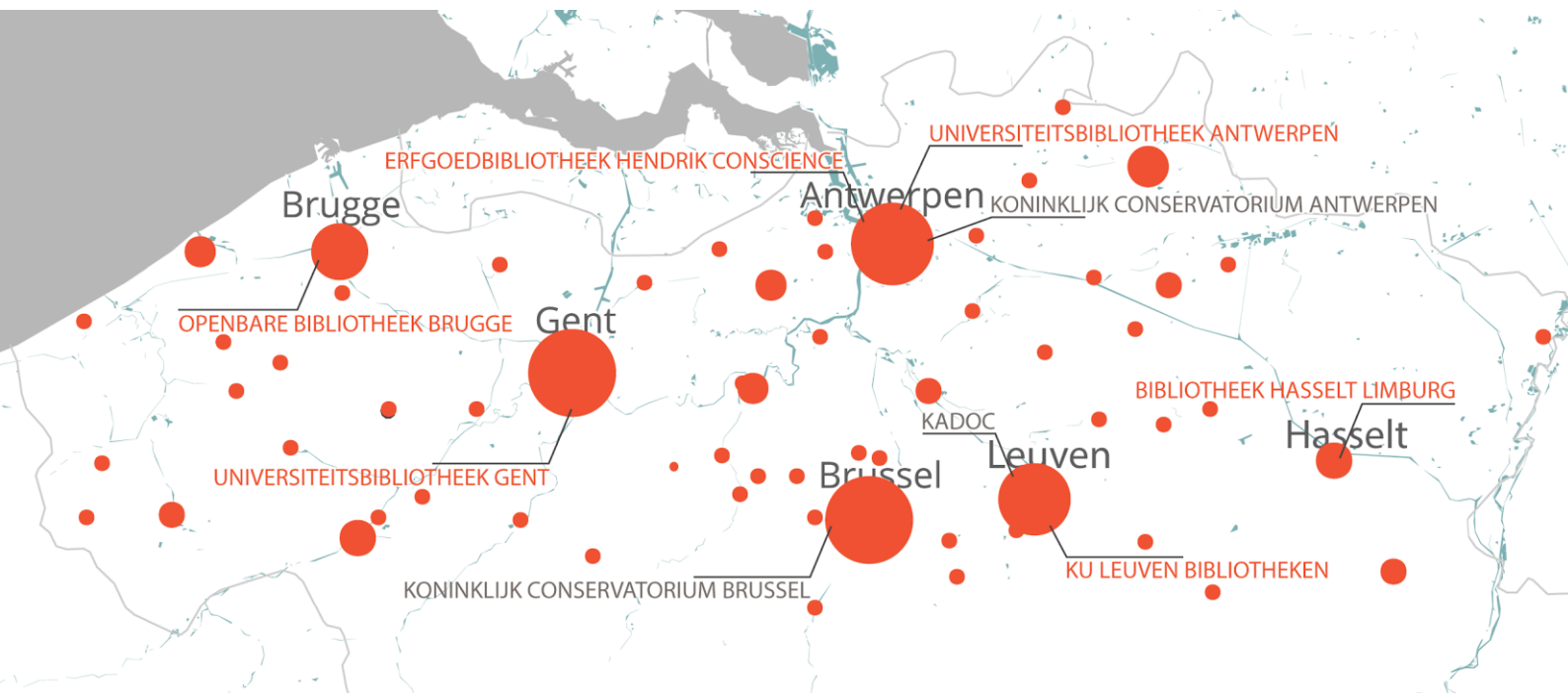
INHOUD	2
ONZE ORGANISATIE	4
ONS TEAM	5
1 SAMENBRENGEN	7
COLLEGAGROEPEN	8
KLANKBORDGROEPEN	11
EXPERTISEDELING	12
INFORMATIEVOORZIENING	14
LIDMAATSCHAPPEN	17
OVERLEGPLATFORM VOOR ERFGOEDBIBLIOTHEKEN	19
2 COLLECTIEBELEID	20
COLLECTIEWIJZER ERFGOEDBIBLIOTHEKEN	21
GOVPUB	23
TOPSTUKKEN	25
COLLECTIEAFSPRAKEN EN -MOBILITEIT EN VERDER	26 27
3 ZICHTBAAR EN VINDBAAR	29
STCV. DE BIBLIOGRAFIE VAN HET HANDGEDRUKTE BOEK	30
ABRAHAM. CATALOGUS VAN BELGISCHE KRANTEN	34
MMFC. MEDIEVAL MANUSCRIPTS IN FLEMISH COLLECTIONS	36
COMITES LATENTES: VERBORGEN HANDSCHRIFTEN AAN HET LICHT GEBRACHT	37
UNICAT	39
4 DIGITALE TOEGANG	40
OPENDATAHUB	41
FLANDRICA.BE. ERFGOEDBIBLIOTHEKEN ONLINE	42
DBNL. DIGITALE BIBLIOTHEEK VOOR DE NEDERLANDSE LETTEREN	44
NIEUWE TIJDINGEN. LANDELIJK PROGRAMMA VOOR HET BEHOUD VAN HET VLAAMSE KRANTENERFGOED	47
PRIMEUR. REDDINGPROJECT VOOR BEDREIGD VLAAMS KRANTENERFGOED	51
5 BEHOUD EN BEHEER	53
COLLEGAGROEP 'BEHOUD EN BEHEER'	54
EXPERTISEDELING	56
6 SAMENLEVING	58
VERANKEREN	59

7 BELEID	62
BESTUUR	63
FINANCIEEL	66
PERSONEEL	68
KWALITEITSZORG EN PROJECTMANAGEMENT	72
COMMUNICATIE	74
BIJLAGEN	76
1 DOELSTELLINGEN BELEIDSPLAN 2019 – 2023	77
2 DOELSTELLINGEN BEHEERSOVEREENKOMST 2019 – 2023	82
COLOFON	86

ONZE ORGANISATIE

Wie zijn we?

Onze vereniging is een netwerk van erfgoedbibliotheken. Onze parterbibliotheken en de andere erkende erfgoedbibliotheken vormen de kern van dit netwerk. Samen nemen we de rol op van dienstverlenende organisatie voor het brede veld van erfgoedbibliotheken, van groot tot klein.

Spreiding van de erfgoedbibliotheken, met de partners van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken en de andere erkende erfgoedbibliotheken

Wat is onze missie?

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken is de dienstverlenende organisatie van en voor erfgoedbibliotheken in Vlaanderen en Brussel. Ze coördineert een expertisenetwerk waarin ontmoeting, open kennisdeling en samenwerking centraal staan. Ze versterkt de professionele en duurzame uitvoering van de verschillende erfgoedfuncties. Zo draagt ze bij tot goed bewaard en vrij toegankelijk bibliothecair erfgoed dat elke burger in onze superdiverse samenleving plezier, kennis, inzicht en inspiratie verschaft.

Wat doen we?

Via projecten en onderzoek ontwikkelen we expertise rond het beheer van bibliothecair erfgoed. We stimuleren samenwerking tussen de erfgoedbibliotheken van Vlaanderen en Brussel, en wisselwerking met andere gespecialiseerde organisaties binnen en buiten de cultureel-erfgoedsector.

Vanuit deze bundeling van krachten werken we aan een groeiend draagvlak en een sterkere verankering van dit erfgoed in onze samenleving, vertrekkend vanuit gedeelde waarden: samenwerking, dienstverlening, resultaatgerichtheid, diversiteit en duurzaamheid.

DAVID COPPOOLSE

Coördinator
Expert Datamanagement

SUSANNA DE SCHEPPER

Expert Analytische
bibliografie
Projectleider STCV

SARAH FIERENS

Projectleider DBNL
Vlaanderen

SOPHIA ROCHMES

Projectleider
krantendigitalisering

SARA MOENS

Expert Collectiebeleid
Projectleider Waardenen
Projectleider Collectiewijzer

GODFRIED CROENEN

Projectleider
MMFC/Comites Latentes

ANTON RAATH

Medewerker Databeheer

ZANNA VAN LOON

Expert Analytische
bibliografie
Projectleider STCV

BRITT JANSSENS

Officemanager

MONTAINE DENYS

Projectmedewerker
Nieuwe Tijdingen

ZOFIA DETEMMERMAN

Projectmedewerker Primeur

TOM EERKENS

Registrator
bibliothecair erfgoed

JEROEN CORTVRIENDT

Expert Erfgoeddata
en informatiebeheer

ONS TEAM

Al deze medewerkers zetten in 2021 voor korte of lange tijd enthousiast hun schouders onder de projecten en activiteiten van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken.

ALICE DE COSTER

Stagiair & vrijwilliger
MMFC

DIANA GOODWIN

Stagiair & vrijwilliger
MMFC

KAAT SOMERS

Stagiair Communicatie en
zakelijke ondersteuning

GITTE SAMOY

Stagiair Abraham

LAURENT BREEUS-LOOS

Stagiair MMFC

IRENE VAN ELDERE

Stagiair MMFC

AMANDINE WARRENS

Stagiair Abraham

MEREL WAYAERT

Stagiair MMFC

1 SAMENBRENGEN

We verenigen de erfgoedbibliotheken en zetten hen nadrukkelijker op de kaart.

COLLEGAGROEPEN

→ BP 1.5 Kennisopbouw en expertisedeling → BO 1.2 Versterken

Als netwerkorganisatie en kennismakelaar zetten we in op collegagroepen waarin professionals regelmatig samenkomen en zo kennis delen en creëren. Op een informele en laagdrempelige manier leren collega's elkaar kennen, adviseren ze elkaar bij grote en kleine uitdagingen en ontdekken ze opportuniteiten voor onderlinge samenwerking.

In het verleden nam de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken al het initiatief tot collegagroepen rond specifieke materiaaltypes (handschriften), thema's (collectiebeleid en het verhuizen van collecties) en methodieken (Cometa). Vanaf deze beleidsperiode zetten we extra in op deze vorm van lerende netwerken.

We documenteren de werking van collegagroepen duurzaam. Elke collegagroep kan beroep doen op een online documentruimte, zodat de deelnemers onderling informatie kunnen uitwisselen en de opgebouwde kennis steeds kunnen raadplegen.

De ervaringen bij het opzetten en runnen van collegagroepen worden binnen het team gedeeld, onder andere via een levende handleiding op ons intranet.

Behoud en beheer

De collegagroep 'Behoud en beheer van bibliothecair en documentair erfgoed' brengt collectiebeheerders, behoudsmedewerkers en bibliothecarissen samen rond preserving en conservering van collecties. Zowel de dagelijkse collectiezorg als het beredderen van uitzonderlijke calamiteiten staan op het programma. De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken coördineert het geheel, in samenwerking met FARO.

Dit jaar kwam de collegagroep drie keer samen. In maart wisselden niet minder dan 38 collega's tips en advies uit rond het bestrijden van vervelende beestjes, van papiervisje tot steenmarter. Calamiteiten en calamiteitenplanning vormden het thema van de bijeenkomst in juni, waarop 30 collega's digitaal hun ervaringen deelden. In oktober ontmoetten 20 collega's elkaar in levende lijve bij DIVA te Antwerpen. Naast netwerking en een plaatsbezoek aan de collectie stonden presentaties rond omgaan met nieuw binnengekomen collecties, de RE-ORG methode en het identificeren van insecten aan de hand van artificiële intelligentie op het programma.

→ vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/activiteit/collegagroep-behoud-en-beheer

Digitalisering van periodieken

Professionals uit de sector komen samen in de collegagroep 'Digitalisering van periodieken' om aan kennisuitwisseling te doen en ervaringen rond dit thema te delen: van aanbesteding en kwaliteitscontrole tot een overkoepelend beleid over de digitale bewaring van kranten. Deze groep staat onder gezamenlijke coördinatie van de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken, meemoo en FARO.

In februari kwamen 43 collega's digitaal samen voor een vergadering van de collegagroep rond de thema full-text en OCR-verbetering. Er waren presentaties over twee buitenlandse projecten (van het Instituut voor de Nederlandse Taal en van Staatsbibliothek zu Berlin) en we gaven een update rond het

OCR-verbetering traject van het project Nieuwe Tijdingen van de vzw. Tot slot gaf meemoo een presentatie over transcriptie- en tekstherkenningstool Transkribus.

Naar aanleiding van deze bijeenkomst zijn er door de leden, coördinatoren en uitgenodigde experts referentielijsten opgesteld van methodes, tools en standaarden voor de creatie, de evaluatie en de verbetering van OCR. De informatie komt voort uit deskresearch en eigen kennis en ervaring. De documentatie wordt, naast andere relevante documentatie, ter beschikking gesteld in de gedeelde drive van de collegagroep.

→ vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/activiteit/collegagroep-digitalisering-van-periodieken

CollectiveAccess

De gebruikersgroep 'CollectiveAccess' verenigt gebruikers van het opensource collectiemanagement-systeem CollectiveAccess uit de cultureel-erfgoedsector. De groep is een initiatief van de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken, FARO, Erfgoed Noorderkempen en LIBIS. In september kwam de gebruikersgroep voor de eerste maal samen. We gaven er een presentatie over onze uitgebreide ervaring met CollectiveAccess.

→ vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/activiteit/gebruikersgroep-collective-access

Handschriften

De collegagroep 'Handschriften' geeft beheerders van handschriftencollecties en andere geïnteresseerden de kans om praktijkgerichte informatie en kennis uit te wisselen met collega's van andere bibliotheken en andere erfgoedinstellingen. De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken coördineert deze collegagroep.

Hoewel aanvankelijk gepland was om de eerste bijeenkomst fysiek te laten plaatsvinden in het Rijksarchief te Antwerpen, is de collegagroep door de corona-omstandigheden virtueel samengekomen in november. De eerste bijeenkomst stond in het teken van verkenning en praktische afspraken. Er stonden ook drie presentaties op het programma, over het Magister Dixit-project aan de KU Leuven, over ons MMFC/Comites latentes-project en over het internationale Fragmentarium-platform voor handschriftfragmenten.

Oude drukken

De lancering van de geplande collegagroep 'Oude drukken' is door de coronamaatregelen uitgesteld tot begin 2022. Bij de opstart van een nieuwe collegagroep zijn netwerking en kennismaking cruciaal en een fysieke startbijeenkomst heeft daarom de voorkeur.

Deelname aan collegagroepen van anderen

Onze medewerkers namen in 2021 zelf ook deel aan collegagroepen van andere organisaties.

COLLEGAGROEP	ORGANISATOR
Gebruikersgroep Cultureel erfgoed en auteursrecht	FARO, VKC, Move
Collegagroep Herbestemmen	FARO
Manuscript Librarians Working Group	CERL
Collegagroep Digitale collectieregistratie	FARO
Collegagroep IIF	Meemoo, VKC, Universiteitsbibliotheek Gent, Openbare bibliotheek Brugge

Bijeenkomst van de werkgroep Behoud en beheer van documentair erfgoed bij DIVA, Antwerpen

KLANKBORDGROEPEN

→ BP 1.5 Kennisopbouw en expertisedeling → BO 1.2 Versterken

We doen bij de uitwerking van initiatieven een beroep op experts en stakeholders van uiteenlopende achtergrond. Die leveren elk vanuit hun functie, rol of kennisgebied een belangrijke bijdrage aan de realisatie van een project of aan onderdelen ervan.

Bij onze projecten brengen we experts en stakeholders formeel samen in een klankbordgroep. Zo'n groep vormt een netwerk van Vlaamse en (inter)nationale actoren rond een project. Leden zijn bereid hun kennis, ervaring en netwerk in te zetten en om feedback te geven op vragen en documenten die het projectteam voorlegt.

Een klankbordgroep geeft geen sturing aan een project, maar is belangrijk om de kwaliteit ervan te verhogen en om voor een draagvlak te zorgen bij projectpartners en de bredere cultureel-erfgoedgemeenschap. Een klankbordgroep reikt ideeën aan die helpen om een antwoord te bieden op uitdagingen die zich voordoen bij de uitvoering van een project. Die feedback zorgt ervoor dat bij het projectteam een beter begrip ontstaat van de materie. Alle opties, invalshoeken en standpunten zijn daarbij welkom.

Lopende en geplande klankbordgroepen

De klankbordgroep van Comites latentes bestaat uit vertegenwoordigers van projectpartners, expertisecentra en een dertigtal experts uit universiteiten, onderzoeksinstituten en de erfgoed/bibliotheeksector uit binnen- en buitenland. De projectleider overlegt geregeld met individuele leden van de klankbordgroep.

De klankbordgroep van Abraham was in 2021 niet actief, na het aflopen van het Abraham 2020 project, maar blijft bestaan en kan gereactiveerd worden als nodig op een ad hoc basis. Als klankbord voor het krantendigitaliseringsproject Nieuwe Tijden dient een adviescommissie, die bestaat uit een vertegenwoordiger van hoofdpartner meemoo, vertegenwoordigers van expertisepartners KBR, Histories, Metamorfoze (KB NL) en het Ghent Centre for Digital Humanities, en vertegenwoordigers van deelnemende collectiebeherende instellingen. De adviescommissie kwam in 2021 twee keer (digitaal) samen: in mei om de selectie- en prioriteringscriteria voor digitalisering te bespreken, en daarna in juni om advies te leveren rond het selectieproces en rond een voorgestelde aanpak voor de materiaalanalyse van Vlaamse krantencollecties. De adviescommissie blijft de komende jaren actief en wordt in 2022 gevraagd om advies te geven rond de vijfjarenplanning voor het beoogd landelijke krantenprogramma.

Rond het STCV-project zijn er verschillende gremia waarbinnen werd overlegd. In 2022 brengen we die samen tot een klankbordgroep. Voor het nieuwe tweejarige STCV-project IMPRESSVM (zie verder) richten we in 2022 een klankbordgroep op rond de beschrijving en registratie van incunabelen. Voor Flandrica.be stellen we een klankbordgroep samen op het moment dat het project een actievere fase ingaat begin 2022.

EXPERTISEDELING

→ BP 1.5 Kennisopbouw en expertisedeling → BO 1.2 Versterken

Vanuit onze expertise verlenen we advies aan organisaties en particulieren met vragen rond bibliothecair erfgoed en verwijzen we hen op een goede manier door.

Adviesverlening

We krijgen geregeld vragen van bewaarinstellingen, onderzoekers, culturele organisaties en particulieren. We engageren ons om zo snel en correct mogelijk te antwoorden. Zo nodig zorgen we voor een begeleide doorverwijzing. De 'gewone' adviesvragen gaan vaak over de vindbaarheid van erfgoed, zoals (digitale) kranten, en over collecties die een nieuwe bestemming zoeken. Via Flandrica.be krijgen we af en toe vragen over de reproductie van collectiestukken. Ook analytische bibliografie komt aan bod: zo kregen we een vraag over het beschrijven van oude drukken van de Nationale Bibliotheek van Duitsland.

Daarnaast worden we regelmatig gecontacteerd om vanuit onze expertise andere cultureel-erfgoedorganisaties bij te staan. Collectiebeherende organisaties contacteren ons bijvoorbeeld met vragen rond behoud en beheer. Zo informeerden collega's bijvoorbeeld waar je een boekenstofzuiger kan ontlenen en of we hen voorbeelden van conditierapporten konden bezorgen. Met de dienstverlenende organisatie Cemper deelden we expertise rond het herbestemmen van grote collecties. Meemoo vroeg ons om advies bij de selectie van bibliothecaire topstukken die in aanmerking komen voor digitalisering binnen het GIVE-project.

Invulboek Publicaties

We adviseerden meemoo bij het Invulboek Publicaties van de cultureelerfgoedstandaardentoolbox (CEST). Dit digitaal handboek met beschrijvingsregels voor het documenteren van publicaties in een bibliotheekbeheersysteem bevat een profiel dat specifiek werd ontwikkeld voor oude drukken. Het verzamelt minimale richtlijnen en principes die van toepassing zijn bij een basisregistratie van oude drukken.

→ projectcest.be/wiki/Publicatie:Invulboek_publicaties/Profielen/Oude_drukken

Traject Virtueel Museum van Vlaanderen

Tegen eind 2023 wil de Vlaamse overheid een virtueel Museum van Vlaanderen realiseren. Dit museum toont op een interactieve manier het Vlaamse erfgoed in al zijn diversiteit via storytelling en de nieuwste digitale technieken. Om dit virtuele museum vormt te geven doet de overheid een beroep op de sector, bijvoorbeeld om relevante verhalen en stukken aan te leveren, maar ook om advies te geven over de meest aangewezen presentatiemethodes. Om dit participatieve traject vorm te geven consulteert de overheid op regelmatige tijdstippen alle intermediaire organisaties, waaronder de dienstverleners. We gaven advies bij de planning van sectormomenten, de aanpak van de communicatie en de opbouw van een online bevraging. We waren ook betrokken bij de communicatie van het project naar de deelsector van de erfgoedbibliotheken.

Vorming

Van twee erfgoedcellen ontvingen we een adviesvraag naar de beste manier om een organisatie te begeleiden bij het beheer van een collectie bibliothecair erfgoed. We gaven tips rond behoud en beheer, catalografie en catalogussystemen. Dit traject leidde zelfs tot een tweedaagse praktijkgerichte workshop in de Abdij van Postel, waarin twintig deelnemers leerden hoe ze oude drukken volgens de regels van de kunst kunnen registreren.

Meemoo heeft ons, samen met MoMu, uitgenodigd om een workshop te geven over tekstherkennings- en transcriptietool Transkribus, in het kader van de vierde editie van de Coachingdag Tools. Elf collega's uit de sector namen deel aan deze eendaagse interactieve workshop.

Expertisepartner

We dragen ook bij aan projecten van andere erfgoedorganisaties via deelname aan projectgroepen.

De expert databeheer en de projectleider MMFC maken deel uit van de stuurgroep van MMMONK, een project van de Openbare Bibliotheek Brugge, de Universiteitsbibliotheek Gent, het Grootseminarie Brugge en het Bisdom Gent om digitale beelden van 734 middeleeuwse manuscripten van de abdijen van Ten Duinen, Ter Doest, Sint-Baafs en Sint-Pieters te ontsluiten en samen te brengen in een virtuele bibliotheek en kennisplatform via het International Image Interoperability Framework (IIIF).

De projectleider STCV neemt tweemaal per jaar deel aan de klankbordgroep voor het project Boek/Delen van M Leuven in 2021 tot en met 2023 over digitalisering, registratie en ontsluiting van vroegmodern drukwerk, handschriften en prentenalbums.

De coördinator maakt deel uit van de stuurgroep van het BOO-project van het Conservatorium Brussel op. Dit project focust op betere bewaaromstandigheden en kwalitatieve ontsluiting van de collectie bladmuziek van de Openbare Omroep, naast digitalisering en brede valorisatie van deze unieke collectie.

Binnen de projectsubsidielijn Inhaalbeweging digitale collectiedata stelden we ons beschikbaar als expertisepartner voor vier projecten. Twee daarvan werden gehonoreerd en zullen we in de komende jaren van advies dienen: 'Tijdschriften in the picture' (KADOC) en 'Kunstenaarspublicaties' (Middelheimmuseum).

INFORMATIEVOORZIENING

→ BP 1.5 Kennisopbouw en expertisedeling → BO 1.2 Versterken

Website

We houden de sector op de hoogte van de professionele actualiteit via onze organisatiewebsite en flankerende kanalen, zoals sociale media en onze nieuwsbrief. In 2021 publiceerden we 81 nieuws- en agendaberichten. De website dient ook als platform voor kennisborging. We voegden 16 referenties toe aan ons overzicht met bronnen voor collectiebeheerders.

→ vlaamse-erfgoedbibliotheken.be

We houden verder een aantal gespecialiseerde websites in de lucht: velekleintjes.be (een toolbox voor crowdfunding in de culturele sector), cometamodel.be (documentatie over het Cometamodel voor beschrijven op collectieniveau) en catalografiehandleidingen voor onze databanken (manual.stcv.be, manual.krantencatalogus.be en manual.mmfc.be). Twee toolboxes op onze organisatiesite zijn bereikbaar via een eigen domeinnaam: upla-model.be en wijzerwaarden.be.

Nieuwsbrieven

Via een elektronische nieuwsbrief brengen we de actualiteiten op onze website en onze dienst-verlening onder de aandacht. In 2021 waren er zeven edities. Het aantal geadresseerden schommelt rond de 800.

→ vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/nieuwsbrieven

Voor bepaalde projecten zijn er afzonderlijke nieuwsbrieven voor stakeholders en andere geïnteresseerden. In 2021 verzorgden we twee edities van de MMFC-nieuwsbrief en drie nieuwsbrieven rond onze krantenprojecten Abraham en Nieuwe Tijdingen.

Sociale media

De sociale media onder de vlag van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken (@erfgoedbibs) zijn in de eerste plaats gericht op erfgoedprofessionals. Deze sociale netwerken zetten we vooral in om onze nieuws- en agendaberichten een groter bereik te geven. Het aantal volgers van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken op Twitter, Facebook en LinkedIn blijft stijgen, in het afgelopen jaar met 20%.

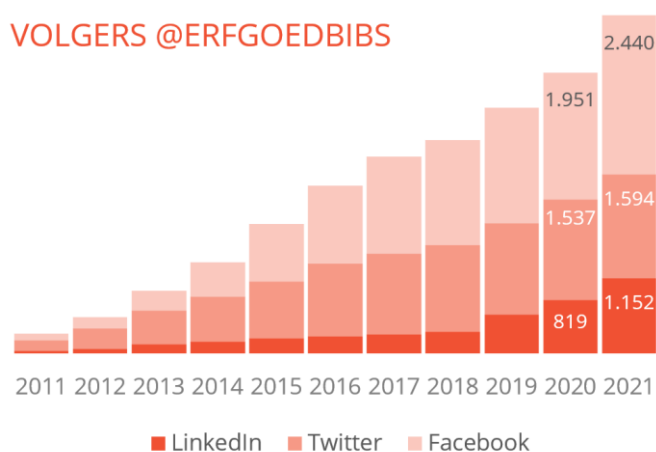
→ facebook.com/erfgoedbibs

→ twitter.com/erfgoedbibs

→ linkedin.com/company/erfgoedbibs

Daarnaast zetten we binnen sommige projecten afzonderlijk in op communicatie via sociale media. Zie zijn steeds qua kanaal, taal en soort berichten toegespitst op de specifieke doelgroepen van het betreffende project.

VOLGERS @ERFGOEDBIBS

Artikelen

Rochmes, Sophia. 'Naar een reddingsprogramma voor het bedreigde Vlaamse krantenerfgoed.' *META. Tijdschrift voor bibliotheek & archief* 3 (2021): 6.

→ <https://vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/bron/4761>

Croenen, Godfried. 'Project 'Comites latentes' brengt verborgen handschriftencollecties aan het licht.'

META. Tijdschrift voor bibliotheek & archief 3 (2021): 6.

→ <https://vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/bron/4762>

Moens, Sara en Herbots, Lia. 'Om te leren rekenen, cypheren ende boeckhouden.' *Wiskunde & Onderwijs* 186 (2021): 12-16.

→ <https://vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/bron/4749>

'STCV 1000 nieuwe afbeeldingen rijker dankzij Stadsarchief Turnhout.' *Vlaamse stam: tijdschrift voor familiegeschiedenis* 57:1 (2021): 112.

→ <https://vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/bron/4727>

Presentaties

Onze medewerkers gaven in 2021 presentaties over onze initiatieven of expertise op (digitale) bijeenkomsten.

ADOCHS-Studiedag

In september 2021 hebben we het OCR-evaluatie luik van het project Nieuwe Tijdingen toegelicht in een posterpresentatie voor de internationale studiedag 'Image & Data Processing in the Cultural Heritage Sector' georganiseerd door het ADOCHS-project. We presenteerden informatie over het samenstellen van het test-corpus, het opstellen van ground truth-bestanden en de workflow voor de evaluatie.

Departement CJM / Kabinet van de Vlaams minister van Cultuur

In februari gaven we samen met meemoo en een collectiebeheerder een presentatie rond krantendigitalisering aan medewerkers van het departement CJM en van het kabinet van Vlaams minister van Cultuur Jan Jambon. In de presentatie hebben we de hoogdringendheid van krantendigitalisering en ons voorstel voor een overkoepelend Vlaams krantenprogramma toegelicht.

NIEUWS

Naar een reddingsprogramma voor het bedreigde Vlaamse krantenerfgoed

De verzuring van historische kranten bedreigt het Vlaamse krantenerfgoed. Alleen digitalisering kan de invloed van dat waardevolle erfgoed redden. Met het driejarig project *Nieuwe Tijdingen. Landelijk programma voor het behoud van het Vlaamse krantenerfgoed* ontwikkelt de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken daarom samen met hoofdpartner meemoo en 45 andere organisaties een grootschalig digitaliseringsprogramma voor historische kranten in Vlaamse erfgoedcollecties. *Nieuwe Tijdingen* vloeit voort uit het project *Abraham 2020. Nieuw leven voor oudnieuws*, dat het Vlaamse krantenerfgoed van 1800 tot nu in kaart bracht. Dat was een noodzakelijke stap voor het ontwerp van een massadigitaliseringsprogramma. In drie jaar tekenden de Vlaamse Erfgoedbibliotheken en meemoo een blauwdruk voor het programma, realiseren ze de noodzakelijke infrastructuur en zorgen ze voor een gestroomlijnd proces voor massadigitalisering. Mits de nodige financiering gevonden wordt, kan het reddingsprogramma vanaf 2024 op volle kracht vooruit.

Eerste fase

De Vlaamse overheid kende in februari een projectsubsidie toe voor de eerste fase van het project. In 2021 ligt de focus op een plan van aanpak voor het landelijke programma. Een belangrijke eerste stap is het bepalen van de 'werkvoorraad' nog te digitaliseren kranten. Een conservatieve schatting komt op twintig miljoen krantenpagina's. Samen met collectiebeherende instellingen wordt de omvang preciezer vastgesteld. De verdere planning en het budget hangen hier immers nauw mee samen. In een latere fase ontwikkelt meemoo binnen het ontsluitingsplatform Het Archief een gebruiksvriendelijke kranteninterface. Dit jaar onderzoeken de projectpartners daarom de behoeften van de gebruikers van dat platform, in samenwerking met experts en collectiebeheerders. Hierbij hoort ook een analyse van de auteursrechtelijke aspecten die komen kijken bij het ontsluiten van recentere historische kranten. Tot slot is er de toevoeging van reeds gedigitaliseerde kranten uit Vlaamse erfgoedinstellingen aan het digitaal meemoo-archief. Om de doorzoekbaarheid te verbeteren, onderzoeken we nieuwe technieken voor het automatisch converteren van scans naar digitale tekst.

Sophia Rochmes, Vlaamse Erfgoedbibliotheken, projectleider *Nieuwe Tijdingen* (sophia@vlaamse-erfgoedbibliotheken.be)

Collectie Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience. Foto: © meemoo.

Beschrijven van middeleeuwse fragmenten in het archief van het Orde-Lieve-Vrouwkapittel (Aanscht).

Project Comites latentes brengt verborgen handschriftencollecties aan het licht

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken zal in de komende jaren verder werken aan het gedetailleerd beschrijven van de middeleeuwse handschriften in Vlaams bezit. De Vlaamse overheid kende onlangs een subsidie toe voor de eerste fase van het driejarig project *Comites latentes* ('Verborgten vrienden'). Dat richt zich vooral op de minder goed gekende Vlaamse handschriftencollecties. In 2019-2020 realiseerde de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken het project *Medieval Manuscripts in Flemish Collections* (MMFC). Dat bracht de middeleeuwse handschriften in Vlaamse collecties bijna volledig in kaart. De organisatie ontwikkelde een gespecialiseerde databank in basisgegevens bevat over meer dan 3.400 handschriften bewaard in 56 openbare en semi-openbare collecties. De online catalogus van MMFC komt in de eerste helft van 2021 online. De basisgegevens zijn nu al beschikbaar als open data. De nieuwe projectsubsidie stelt de Vlaamse Erfgoedbibliotheken in staat om met de ontwikkelde methodologie en infrastructuur een aantal collecties veel gedetailleerder ter plaatse te beschrijven en ze op die manier beter te ontsluiten. De aandacht gaat daarbij vooral naar collecties die minder goed gekend zijn. Het gaat in de eerste plaats om grote en kleinere kerkelijke collecties, waaronder kloostercollecties (inclusief de collecties van kloosters die in de laatste decennia verhuisd, gefuseerd of opgeheven zijn) en talrijke individuele handschriften bewaard in parochiekerken. Daarnaast zal er ook gewerkt worden aan de beschrijving en digitalisering van verzamelingen losse handschriftfragmenten in recente jaren is het besef van het belang van zulke middeleeuwse fragmenten enorm toegenomen en de bestudering ervan leidt geregeld tot nieuwe wetenschappelijke inzichten. Het project zal hierbij samenwerken met het internationale *Fragmentarium*-project. Onderzoekers uit de hele wereld zullen daardoor in de Vlaanderen bewaarde fragmenten gemakkelijk kunnen bestuderen en vergelijken met andere fragmenten wereldwijd, met behulp van geavanceerde digitale tools.

Godfried Croenen, Vlaamse Erfgoedbibliotheken, projectleider *Comites latentes* (godfried@vlaamse-erfgoedbibliotheken.be)

Informatie aan Zee

Op 14 en 15 oktober 2021 organiseert de VVBAD de zeventiende editie van haar tweejaarlijks congres Informatie aan Zee in het Kursaal te Oostende. Ook de Vlaamse Erfgoedbibliotheken zetten haar projecten en initiatieven in de kijker.

- De projectleider DBNL illustreerde het aanbod en de mogelijkheden van de DBNL als long tail van je collectie voor. Ze toonde ook hoe je de collectie kan inzetten in je lezerswerking.
- De expert collectiebeleid lichtte samen met collectiebeheerders An Smets (KU Leuven Bibliotheken) en Anneleen Decraene (Museum Plantin-Moretus) toe hoe we het cross-collectie waarderingstraject van wiskundige oude drukken hebben aangepakt.
- De projectleider *Comites latentes* vertelde samen met Stijn Lybeert (Stadsarchief Oudenaarde) hoe het project een belangrijk steentje bijdraagt aan het onderzoek naar handschriftfragmenten. Ze demonstreerden ook hoe je virtueel handschriften kan reconstrueren met IIF-technologie.
- De projectleider Nieuwe Tijdingen, Rony Vissers (meemoo) en Jolien Schroyen (Stuifzand) deelden hun ervaringen met een testfase voor OCR-verbetering van gedigitaliseerde historische kranten.

Website landelijke dienstverlenende rollen

Om zich voor te stellen aan de sector realiseerde het overleg van erfgoedorganisaties met een landelijke dienstverlenende rollen in 2021 een website. We verzorgden de technische realisatie en staan in voor de hosting van deze website.

→ erfgoeddienstverleners.be

ERFGOEDDIENSTVERLENERS

Erfgoedorganisaties met een dienstverlenende rol op landelijk niveau

Landelijke erfgoeddienstverleners

- Archiefpunt
- Bokrijk | Vakmanschap & Erfgoed
- CAG. Centrum Agrarische Geschiedenis
- CEMPER. Centrum voor Muziek- en Podiumerfgoed
- CKV. Archiefzorg beeldende kunstarchieven
- ETWIE. Expertisecel voor technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed
- Histories \ voor en door erfgoedvrijwilligers
- PARCUM. Expertisecentrum voor religieuze kunst en cultuur
- Vlaams Architectuurinstituut Kenniscentrum
- Vlaamse Erfgoedbibliotheken
- Vlaamse Kunstcollectie

WAT IS EEN ERFGOEDORGANISATIE MET EEN LANDELIJKE DIENSTVERLENENDE ROL?

Landelijke dienstverlenende organisaties helpen musea, bibliotheken, archieven, onderzoekers, lokale besturen en vrijwilligers in Vlaanderen en Brussel bij hun dagelijkse omgang met hun erfgoed. [meer](#) →

WAT DOET EEN LANDELIJKE ERFGOEDDIENSTVERLENER?

Wat een erfgoeddienstverlener doet legden we uit aan Vlaams minister-president en minister van Cultuur Jan Jambon tijdens een ministage.

LIDMAATSCHAPPEN

→ BP 1.2 Vertegenwoordiging

→ BO 1.1 Verbinden

→ BP 1.4 Internationale wisselwerking

→ BO 1.4 Vertegenwoordiging

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken en haar partnerbibliotheken participeren in Vlaamse en internationale netwerken. Zo kunnen we informatie delen en de stem van erfgoedbibliotheken op diverse fora vertegenwoordigen.

Vlaanderen

Overleg van organisaties met een landelijke dienstverlenende rol

Sinds maart 2019 komen de organisaties met een landelijke dienstverlenende rol in het cultureel-erfgoedveld regelmatig samen voor overleg en afstemming. De coördinator vertegenwoordigt hier de vzw.

BoekenOverleg

Het BoekenOverleg is een structureel overlegorgaan voor alle partijen die zich bezighouden met het boek, literatuur en lezen. Doel van het platform is een overkoepelend langetermijnbeleid dat steunt op gemeenschappelijke belangen. Namens de Vlaamse Erfgoedbibliotheken neemt de projectleider DBNL Vlaanderen sinds 2018 deel aan de bredere forumvergaderingen van het BoekenOverleg.

→ vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/activiteit/boekenoverleg

Vlaamse Werkgroep Boekgeschiedenis

De Vlaamse Werkgroep Boekgeschiedenis (VWB) verenigt iedereen die onderzoek doet naar of belangstelling heeft voor de geschiedenis van het handgeschreven, gedrukte en elektronische boek. Ze telt onder haar leden wetenschappers, bibliothecarissen, conservators en boekenliefhebbers. De projectleider STCV zetelt in het bestuur.

Expertisehouders Levensbeschouwelijke Collecties

De Expertisehouders Levensbeschouwelijke Collecties (VRB) is een overlegplatform van een veertigtal academische, diocesane en monastieke bibliotheken in Vlaanderen die religieuze en filosofische collecties beheren. Het bevordert overleg, samenwerking en professionalisering tussen deze instellingen. De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken is lid.

De Gulden Passer

De Gulden Passer. Tijdschrift voor Boekwetenschap is het enige boekhistorische tijdschrift in Vlaanderen en biedt een combinatie van wetenschappelijke, kwaliteitsvolle artikelen, actuele notities over het boekenvak en een uitgebreide recensie- en signalementenrubriek. De aandacht voor de geschiedenis, productie, distributie en consumptie van het boek in de Nederlanden staat centraal. De projectleider STCV maakt deel uit van de redactie en is verantwoordelijk voor de rubriek 'Nieuwe Aanwinsten', waarin bewaarinstellingen nieuwe aanwinsten op vlak van bibliothecair erfgoed voorstellen.

OCE

Het Overleg Cultureel Erfgoed (OCE) is de spreekbuis van de cultureel-erfgoedsector die opkomt voor de gezamenlijke belangen. In het platform werken alle deelsectoren collegiaal en solidair samen.

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken vertegenwoordigt in OCE het veld van de erfgoedbibliotheken en betaalt ook de financiële bijdrage namens de subsector. Deze opdracht tot belangenbehartiging voor de sector neemt de coördinator op buiten de gesubsidieerde werking van de vzw.

Internationaal

Doordat we lid zijn van de onderstaande twee organisaties, hun nieuws volgen en vanuit het netwerk deelnemen aan hun activiteiten, kunnen we (internationale) expertise over oude drukken en wetenschappelijk bibliotheekwerk naar Vlaanderen halen en onze kennis delen in een breder netwerk.

CERL

Het Consortium of European Research Libraries (CERL) is een netwerk van meer dan vijftig wetenschappelijke bibliotheken en ruim honderdtwintig groepen van bibliotheken. CERL wil het behoud, de ontsluiting en het gebruik van het gedrukte Europese erfgoed bevorderen. De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken, haar zes partnerbibliotheken en FARO hebben één collectief lidmaatschap van CERL.

LIBER

De Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche (LIBER) is een netwerk van wetenschappelijke bibliotheken. Ruim vierhonderd instellingen uit vijfenveertig landen binnen en buiten Europa maken deel uit van deze internationale organisatie. LIBER brengt mensen samen, organiseert vormingen en studiedagen en stimuleert samenwerkingsprojecten.

OVERLEGPLATFORM VOOR ERFGOEDBIBLIOTHEKEN

→ BP 1.1 Verbinden

→ BO 1.1 Verbinden

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken organiseert samen met de WBAD jaarlijks het Overlegplatform voor Erfgoedbibliotheken. Via deze bijeenkomst houden we voeling met wat er leeft binnen onze cultureel-erfgoedgemeenschap. Het Overlegplatform is een open vergadering die kan worden bijgewoond door alle medewerkers van erfgoedbibliotheken in Vlaanderen en Brussel.

Op 19 november konden we de sector na twee jaar opnieuw samenbrengen voor het Overlegplatform voor erfgoedbibliotheken. Deze negende editie vond plaats bij KADOC, Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving. Om de brede sector te betrekken kozen we voor de expertisedeling in de voormiddag voor een transversaal thema. Vier organisaties vertelden hoe zij hun werking versterken met extra menselijk kapitaal, welke verschillende statuten er bestaan en wat de voor- en nadelen zijn. We hoorden getuigenissen over het werken met vrijwilligers, stagiairs en sociale tewerkstelling, in gewone en coronatijden.

Over de middag mochten de aanwezigen een kijkje nemen achter de schermen van de gastinstelling. De rest van de dag stond in het teken van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken en haar toekomstplannen. Omdat ons team de afgelopen twee jaar sterk gegroeid is, stelden we iedereen even voor. Vervolgens brainstormden we in kleinere groepen over de belangrijke thema's voor bibliothecair erfgoed in de komende jaren, en hoe onze dienstverlening de sector daarbij kan ondersteunen. Deze informatie vormt belangrijke input voor het nieuwe beleidsplan dat we in 2022 voorbereiden.

De praktische kant van het Overlegplatform was onder de gegeven omstandigheden geen sinecure, maar dankzij het Covid Safe Ticket, mondkmaskers, zoveel mogelijk afstand en ventilatie konden we alles veilig organiseren. Na een lange tijd van afstand genoten de aanwezige collega's er zichtbaar van om te kunnen bijpraten tijdens de lunch en de receptie.

→ <https://vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/overlegplatform>

Plenaire sessie van het Overlegplatform voor erfgoedbibliotheken 2021 in Agora, KU Leuven

2 COLLECTIEBELEID

We stimuleren een gecoördineerd en welafgewogen collectiebeleid.

COLLECTIEWIJZER ERFGOEDBIBLIOTHEKEN

→ BP 2.1 Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken → BO 2.1 Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken

We faciliteren de opmaak van geactualiseerde collectiebeschrijvingen en collectie(vormings)profielen door het verder uitbouwen van de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken en de actieve begeleiding bij het gebruik ervan. In 2021 finaliseren we de grondige update en upgrade van zowel de inhoud als de digitale infrastructuur.

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken beheert de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken met beschrijvingen op (deel)collectieniveau, de veldtekening van organisaties met bibliothecair erfgoed waarin de collecties globaal beschreven en ontsloten zijn. De informatie is erg waardevol, maar niet meer zo up-to-date. De meeste gegevens dateren van 2007. Bovendien is het denken rond deelcollecties en segmentering van erfgoedcollecties het laatste decennium geëvolueerd.

Om de databank ook in de komende jaren bruikbaar te houden als ingang op deelcollecties in Vlaamse erfgoedbibliotheken krijgt de Collectiewijzer een inhoudelijke update en een technische upgrade. Zo maken we van de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken de spil van onze informatievoorziening: een tool voor (onder)zoekers, een tool voor collectiebeheerders en een tool voor afstemming rond collectiebeleid, waardering, conservering en digitalisering.

Een kritische massa aan data

In 2020 realiseerden we het datamodel voor de Collectiewijzer in het nieuwe databeheersysteem CollectiveAccess en importeerden we de gegevens van alle organisaties met bibliothecair erfgoed in hun collectie. Ook de informatie over onze contactpersonen bij deze organisaties werd toegevoegd. In 2021 was het de beurt aan de collectiebeschrijvingen. Die omvatten zowel een beschrijving van de collectie van de instelling als geheel als de verfijning hiervan in deelcollectiebeschrijvingen. Daarnaast kan elke organisatie 'collectiefocussen' beschrijven. Dat zijn de historische of actuele zwaartepunten in de collectie, waarrond men nu of in het verleden verzamelde.

De negen erkende erfgoedbibliotheken beten de spits af. Hoe je met CollectiveAccess werkt, leerden ze in een infosessie, die ook werd opgenomen. Daarnaast voorzagen we een uitgebreid regelwerk voor alle recordtypes. Hierin staat per veld wat eronder verstaan wordt, geïllustreerd met voorbeelden. De opname van de infosessie en het regelwerk zijn beschikbaar via een projectsite.

Met deze bagage gingen ze vanaf juni aan de slag. De meeste organisaties opteerden ervoor om hun beschrijvingen rechtstreeks in CollectiveAccess in te voeren. Een aantal anderen werkten met een import van hun data. De import voor de Universiteitsbibliotheek Gent voerden we uit in het najaar, het importprofiel voor collectiebeschrijvingen van de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience wordt begin 2022 gefinaliseerd.

De projectleider voerde ook kwaliteitscontrole uit op de verzamelde data. Hiervoor kon ze vanaf het najaar één dag in de week een beroep doen op de nieuw aangeworven registrator bibliothecair erfgoed. Momenteel bevat de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken 242 (deel)collectiebeschrijvingen en 40 collectiefocussen van erkende erfgoedbibliotheken. Samen met de 253 (deel)collectiebeschrijvingen die we uit de 'oude' Collectiewijzer importeerden, vormen ze een kritische massa aan data die de meerwaarde van de Collectiewijzer zichtbaar maakt voor de brede sector van erfgoedbibliotheken.

Publieke ontsluiting

De Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken had niet enkel nood aan een nieuwe back-end, ook de publieke ontsluiting was aan vernieuwing toe. De bestaande website beantwoordde immers niet langer aan de standaarden en noden van vandaag. In 2021 maakten we hiervoor de ontwerpen en ging de technische ontwikkeling van start.

De projectleider stelde voor elke website-pagina een wireframe op. Zo'n tekening geeft gestructureerd de informatie en informatieblokken weer die op elke pagina zullen staan. Begeleidende opmerkingen geven instructies over de herkomst van de data en de manier waarop deze moet worden weergegeven (volgens een vaste volgorde, alfabetisch enz.). Een eerste versie van de wireframes werd aan de erkende erfgoedbibliotheken bezorgd, die hierop in juni tijdens een online overlegmoment feedback leverden. De collectiebeheerders gaven ook input rond de vereiste zoekfunctionaliteiten op de website, zoals zoekcriteria en filters, en de resultatenweergave.

De technische ontwikkeling van de website besteedden we uit aan LIBIS, die deze in Omeka S realiseert. LIBIS realiseert de website in twee fasen. Voor een eerste versie ligt de klemtoon op de basispagina's (homepagina, collectiepagina, organisatiepagina) en elementaire zoekfunctionaliteiten. De tweede versie zal extra functionaliteit integreren. In het najaar begon LIBIS met de ontwikkeling van de eerste versie, die ze in 2022 op zal leveren.

Toekomstplannen

In 2022 werken we verder aan de publieke ontsluiting van de Collectiewijzer. Zo zal de eerste versie van de website op basis van de feedback van het projectteam worden bijgestuurd.

Dooronvolgend jaar worden ook de 253 (deel)collectiebeschrijvingen die we importeerden uit de 'oude' Collectiewijzer geüpdatet. Dit was oorspronkelijk gepland voor 2021, maar door de technische vertraging bij de ontwikkeling van de website schoven we dit een jaartje door. We willen immers eerst de website lanceren, zodat collectiebeheerders zelf hun gegevens online kunnen raadplegen en ons de nodige aanpassingen bezorgen. Van zodra de eerste versie van de publieke ontsluiting er is, contacteren we alle opgenomen organisaties met de vraag hun gegevens te controleren.

Op termijn voorzien we tot slot nog twee andere recordtypes: locaties en collectie-evaluaties. Hiervoor stelden we al in 2020 een eerste aanzet op, die we willen aftoetsen bij de sector via de collegagroep Behoud en Beheer. Omwille van de coronamaatregelen besloten we in 2021 dit meer interactieve deel van de samenkomst uit te stellen.

→ collectiewijzer.be

→ BP 2.4 Collectieafspraken

→ BO 1.2 Versterken

→ BP 1.5 Kennis en expertisedeling

GovPub is een platform voor collectieafspraken rond de bewaring van seriële overheidspublicaties, via een databank die collectiemobiliteit stimuleert. De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken is trekker van dit initiatief en ondersteunt collectiebeheerders bij het uitwisselen van expertise en collectiestukken.

Collectiemobiliteit voor overheidspublicaties

Op het online platform kunnen archieven en bibliotheken hun bezit van gedrukte seriële overheidspublicaties in kaart brengen. Zo stimuleert het project het maken van onderlinge afspraken over depot-houderschap en faciliteert het collectiemobiliteit. Collectiebeheerders en andere geïnteresseerden kunnen de databank sinds 2017 vrij online raadplegen.

Doorstart in 2021

Midden 2021 nam de vzw GovPub over van FARO binnen onze opdracht rond het stimuleren van een gecoördineerd collectiebeleid. We trekken daarbij de kaart van collectiemobiliteit. Om dit te doen slagen is een perfect zicht noodzakelijk op wie welke titel bezit. Bovendien zijn heldere afspraken over het engagement en de praktische uitvoering van collectiemobiliteit essentieel. Dat vraagt een intensieve doorstartperiode. Hiertoe werkten we in de eerste helft van het jaar een plan van aanpak uit.

We verdelen de taken tussen een werkgroep Collectie en een werkgroep Afsprakenkader. De eerste heeft als taak de bezitsgegevens die er al zijn te controleren en vervolledigen en de huidige depottoepassing bij te sturen. De tijdelijke werkgroep Afsprakenkader maakt afspraken over de voorwaarden van collectiemobiliteit en de praktische aanpak (logistiek, workflow enz.). Zodra dit kader er is, kan de werkgroep Collectie hiermee aan de slag: zij staan verder in voor het concreet uitwisselen van titels en exemplaren.

Aan de slag

In september maakten de huidige en potentiële projectpartners kennis met onze nieuwe plannen. Vervolgens engageerden tien partners zich voor het project. Het eerste jaar wordt een intensieve periode met geregelde bijeenkomsten voor beide werkgroepen. Op dit manier brengen we opnieuw dynamiek in het project.

In november vond de eerste bijeenkomst plaats van de werkgroep Collectie. Samen bekeken we welke bijstellingen aan de depottoepassing nuttig zouden zijn. Alle partners kregen ook de tijd om hun wensen en verwachtingen duidelijk te maken. Tot slot controleerden ze tegen deze eerste samenkomst hun gegevens in de databank voor een eerste groep titels, terwijl nieuwe partners voor het eerst hun data voor deze titels aanleverden. De nieuwe partners kregen vooraf ook een opleiding over het werken met de depottoepassing.

Begin januari 2022 staat de volgende bijeenkomst op de planning, die een gedeelde samenkomst van de werkgroep Collectie en de werkgroep Afsprakenkader is. Onder andere het vastleggen van heldere afspraken over hoe we deponthouders aanduiden en wat dit deponthouderschap precies inhoudt staat op het programma.

Blauwdruk voor de toekomst

Het doel is om tegen eind 2022 over een praktische depottoepassing te beschikken met up-to-date gegevens en een helder afsprakenkader. Vanaf 2023 kunnen we dan volop inzetten op collectiemobiliteit tussen de deelnemende organisaties. De werkgroep Collectie zal minimaal jaarlijks samenkomen om deze uitwisseling in goede banen te leiden. De vrijgekomen meters magazijnruimte zullen ongetwijfeld zeer welkom zijn.

Maar het is onze bedoeling dat het GovPub-project een meerwaarde betekent voor collectiebeleid, bovenop de expertiseopbouw en collectiemobiliteit rond seriële overheidspublicaties. De ervaringen van GovPub verduurzamen we daarom in een blauwdruk voor collectieafspraken en -mobiliteit. Die kunnen we blijvend inzetten voor nieuwe trajecten rond andere materialen of themagebieden. We bieden de blauwdruk ook aan via onze website, zodat de sector die als leidraad en inspiratiebron kan gebruiken bij gelijkaardige initiatieven.

→ govpub.be

→ vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/activiteit/govpub

TOPSTUKKEN

- BP 2.5 Topstukken
- BP 4.1 Flandrica.be

→ BO 2.3 Topstukken

We ondersteunen het topstukkenbeleid van de Vlaamse overheid door expertisedeling en het aanbieden van goede bewaaromgevingen voor Vlaamse topstukken.

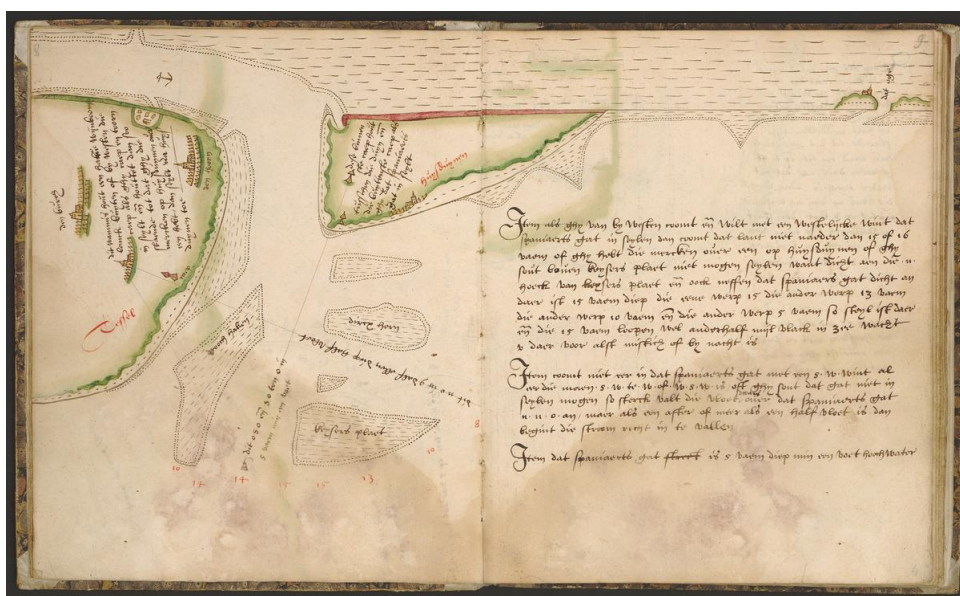
In 2021 kwam dit documentair erfgoed op de topstukkenlijst:

- Twee vroegachttiende-eeuwse boekbanden uit de bibliotheek van kardinaal d'Alsace uit de collectie van de Maurits Sabbebibliotheek
- De illustraties uit het zestiende-eeuwse gebedenboekje van Laureins van den Haute uit de collectie van het STAM
- Het Zeeboek, een navigatieboek voor zeelieden uit de vroege zestiende eeuw uit de collectie van de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience
- Het Parureboek uit 1449-1600 met tekeningen van mantels uit de collectie van de Edele Confrérie van het Heilige Bloed te Brugge
- Een reeks architecturale ontwerptekeningen van Paul Vredeman De Vries van ca. 1590-1617 uit de collectie van het Museum Plantin-Moretus

We moedigen erfgoedbibliotheeken aan om hun Vlaamse topstukken te digitaliseren, vrij toegankelijk beschikbaar te maken en te publiceren op Flandrica.be. In 2021 zetten we daarom in op een inhaalbeweging om nog ontbrekende topstukken in de collecties van bestaande Flandrica-partners op Flandrica.be te plaatsen. Intussen zijn er in totaal 90 integraal gedigitaliseerde topstukken te vinden via Flandrica.be. Met de geplande uitbreiding van Flandrica met nieuwe partners zal dit aantal in 2022 zeker nog toenemen.

Binnen het GIVE-project digitaliseert meemoo tegen eind 2023 40 à 50 topstukken bibliothecair en documentair erfgoed. Bij het opstellen van de selectielijst vroeg meemoo ons om advies over welke criteria hierbij relevant waren. We toetsen bovendien hun overzicht van topstukken bibliothecair erfgoed af tegen onze eigen lijsten en konden zo enkele lacunes invullen. Tot slot benadrukten we het belang van een optimale ontsluiting van de beelden. De projectleider MMFC deelnemen aan de stuurgroep van het project om de kwaliteit van de ontsluiting op te volgen.

→ flandrica.be

Zeeboek. Collectie Stad Antwerpen — Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience

COLLECTIEAFSPRAKEN EN -MOBILITEIT

→ BP 2.4 Collectieafspraken

→ BO 1.2 Versterken

We stimuleren het maken van collectieafspraken en collectiemobiliteit rond specifieke deelgebieden, en delen expertise en kennis rond dit thema met de sector. We adviseren organisaties die een geschikte plek zoeken voor te herbestemmen collecties.

Collegagroep Herbestemmen van erfgoed

In het najaar van 2020 startte FARO met een collegagroep waarin collectiebeheerders en vertegenwoordigers van intermediairen, zoals erfgoedcellen en landelijke dienstverlenende organisaties, samen nadenken over de noden rond het herbestemmen van (on)roerend erfgoed. In 2021 waren er vier bijeenkomsten van deze collegagroep.

De collegagroep buigt zich onder andere over het scheppen van terminologische helderheid rond herbestemmen/ontzamelen/afstoten, het verzamelen van bestaande tools en *best practices* op één plaats en het uitklaren van juridische en ethische aspecten van herbestemmen. De expert collectiebeleid volgt deze collegagroep op en analyseert de implicaties en consequenties van de nieuwe inzichten voor de sector van de erfgoedbibliotheken. Ten gepaste tijde koppelt de expert terug naar de sector.

En ook

Vanaf 2022 nemen we ook deel aan het collectieoverleg kookboeken en culinaire tijdschriften. Hierin brengt het Centrum voor Agrarische Geschiedenis een aantal erfgoedorganisaties en privéverzamelaars samen. De expert collectiebeleid volgt dit overleg op en adviseert vanuit onze ervaring met collectie-afstemming en -afspraken.

EN VERDER

Waarderen

Begin 2021 ronden we het waarderingstraject rond wiskundige oude drukken af. Op *Informatie aan Zee*, het tweejaarlijkse sectormoment voor bibliotheken, archieven en documentatiecentra van de VVBAD, brachten we het traject en onze methodiek onder de aandacht. Twee collectiebeheerders die deelnamen aan het traject deelden bovendien hun ervaringen en tips met de aanwezigen. Op het einde van onze presentatie riepen we op om nieuwe waarderingstrajecten steeds te melden en waar nodig op onze dienstverlening een beroep te doen. Zo adviseerden we het voorbije jaar al bij het waarderen van muziekerfgoed. Dit traject kadert in het BOO-project van het Conservatorium Brussel, gericht op het beter bewaren, ontsluiten, digitaliseren en valoriseren van de collectie Bladmuziek van de Openbare Omroep.

De expert collectiebeleid blijft waarderen promoten in de sector en advies verlenen aan geïnteresseerden. We volgen de internationale en lokale evoluties rond waarderen en delen die met de sector. We houden de toolbox up-to-date met de nieuwste inzichten. De expert neemt op verzoek deel aan concrete waarderingstrajecten als coach. We stimuleren de erfgoedbibliotheken met ervaring in waarderen om een coachende rol in trajecten van anderen op te nemen. Zo faciliteren we de onderlinge kennisdeling tussen collectiebeheerders.

Groeipad

Als organisatie met landelijke dienstverlenende rol richten we onze naar alle organisaties die zorg dragen voor bibliothecair erfgoed. Bibliothecair erfgoed wordt immers niet enkel in erfgoedbibliotheken bewaard, maar ook bij archieven, musea, heemkringen, studiecentra enz. We slagen erin om bij al onze projecten een brede waaier aan partners te betrekken. Uiteraard kan ook iedereen met vragen rond bibliothecair erfgoed bij ons terecht voor advies.

In 2021 hebben we gekeken hoe we organisaties met bibliothecair erfgoed gericht zouden kunnen ondersteunen. We vertalen dat in een 'groeipad', dat je kan zien als een keuzemenu waaruit organisaties ondersteuning kunnen kiezen om zich verder te professionaliseren, zowel qua erfgoedwerking als op zakelijk vlak. Voor sommige aspecten beperken we ons tot het doorverwijzen naar relevante instanties. Andere initiatieven bieden we zelf aan, waar mogelijk in samenwerking met partners. Organisaties die het groeipad doorlopen hebben voldoen in principe aan de vereisten voor het ontvangen van een kwaliteitslabel als erkende erfgoedbibliotheek.

Het voorbije jaar stelde de expert collectiebeleid een plan van aanpak voor deze verbreding op. Naast het eigenlijke groeipad bevat dit plan ook een projectlijn rond het stimuleren van netwerking binnen de sector, onder andere door het opzetten van een stagesysteem tussen organisaties onderling. Een derde lijn binnen het initiatief zet in op het versterken van de banden tussen de vzw en de sector via infosessies en een heldere communicatie. Door meer in te zetten op verbinding met zowel collectiebeherende instellingen als intermediaire organisaties zoals erfgoedcellen vergroten we de bekendheid van ons aanbod. Tegelijk krijgen we meer voeling met de noden in de brede sector.

Eind 2021 planden we de eerste acties reeds in. Als eerste staat een nauwere samenwerking met de erfgoedcellen op het programma. Zij zijn een excellente toegangspoort tot de kleinere collecties bibliothecair erfgoed. Zo vormen ze een belangrijke antenne voor noden die vaak onder onze radar blijven. Het voorbije jaar organiseerden we bovendien een vorming rond de registratie van oude

drukken die we via de erfgoedcellen bekend maakten. Het succes van deze opleiding toont aan dat dit soort initiatieven zeker een plaats verdienen binnen het groeipad.

Kwaliteitslabel

In 2021 herwerkte de expert collectiebeleid de leidraad bij de aanvraag van een kwaliteitslabel voor erfgoedbibliotheken. De leidraad dateerde uit 2012 en was nog niet afgestemd op de vereisten van het recentste Cultureelerfgoeddecreet. Aspirant-aanvragers vinden in dit document uitleg en tips over de verschillende criteria en vragen van het aanvraagformulier. Het document bevat ook een handige checklist en allerhande links naar relevante websites en achtergronddocumentatie.

Daarnaast begeleidt de expert collectiebeleid op verzoek erfgoedbibliotheken die een aanvraag overwegen. De expert werkt hiervoor samen met de adviseur archieven en erfgoedbibliotheken van FARO. In 2021 adviseerden we één aspirant-aanvrager. Vanaf 2022 communiceren we jaarlijks in mei over het bestaan van dit kwaliteitslabel en over onze dienstverlening hierbij.

ERKENDE
ERFGOED
BIBLIOTHEEK

3 ZICHTBAAR EN VINDBAAR

We zorgen voor de internationale zichtbaarheid en vindbaarheid van Vlaams bibliothecair erfgoed.

STCV. DE BIBLIOGRAFIE VAN HET HANDGEDRUKTE BOEK

→ BP 3.1 Vlaamse oude drukken

→ BO 3.1 Vlaamse oude drukken

→ BO 4.1 Opendatahub

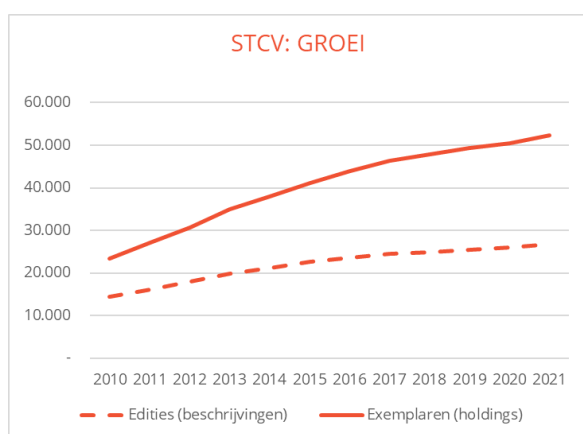
De Short Title Catalogus Vlaanderen (STCV) bevat bibliografische beschrijvingen van boeken gedrukt in Vlaanderen vóór 1801. We maken de beschrijvingen op basis van exemplaren die bewaard worden in onze erfgoedbibliotheken. Zo brengen we de vroegmoderne boekproductie in de Zuidelijke Nederlanden in kaart.

Projectteam

In januari volgde Zanna Van Loon Susanna De Schepper op als projectleider van STCV. Om het project te versterken namen we verder eind oktober een tijdelijke projectmedewerker, Tom Eerkens, in dienst. Hij ondersteunt de projectleider bij het ter plaatse beschrijven en fotograferen van oude drukken.

Groei

De STCV-databank groeide in 2021 aan tot 26.685 beschrijvingen op basis van 52.259 onderzochte

exemplaren. In totaal werden er 675 nieuwe edities beschreven en 1.731 exemplaren toegevoegd aan de databank. Van alle toegevoegde exemplaren in 2021 is 39% 'nieuw' en 61% (1.056 exemplaren) 'dubbel'.

Het aantal toegevoegde exemplaren per maand schommelde tussen de 46 (januari – opvolging van Susanna De Schepper door Zanna Van Loon) en 267 (april), wat op een gemiddelde van 144 exemplaren per maand neerkomt. De kleine dip in de zomermaanden en in het najaar is te verklaren door de tijd die de projectleider spendeerde aan de uitwerking van een subsidieaanvraag voor de

registratie van Vlaamse incunabelen en door de opleiding van de nieuwe STCV-projectmedewerker vanaf eind oktober.

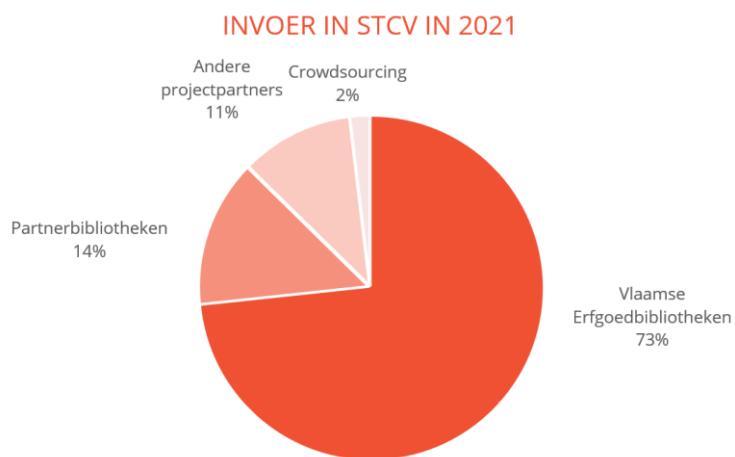
De focus van STCV lag gedurende lange tijd op de zeventiende eeuw. De laatste jaren namen we echter ook enkele collecties in hun geheel op, waardoor vooral het aandeel van de achttiende eeuw sterk toeneemt. Sinds 2021 voeren we in de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience systematisch zestiende-eeuwse drukken in, waardoor dit aandeel lichtjes stijgt.

Registratie

Verschillende partijen voeden de STCV-databank. Het STCV-project wordt geleid en uitgevoerd door een voltijdse projectleider. In oktober werven we een projectmedewerker aan die de projectleider ondersteunt bij de registratie. Naast de samenwerking tussen de Vlaamse Erfgoedbibliotheken en haar partnerbibliotheken groeit de databank verder aan in andere erfgoedinstellingen en door crowdsourcing (via voormalige STCV-medewerkers). Samen verwerkten zij dit jaar oude drukken in twaalf instellingen (elf in België en twee in het buitenland).

In december liep de projectfase af in de Universiteitsbibliotheek Gent. Het STCV-team verwerkte er 1.102 zeventiende-eeuwse drukken. Hiervan resulteerde 34% in volledig nieuwe beschrijvingen in de

databank, het andere deel bestond uit exemplaren waarvan de editie al was beschreven in de databank. We werkten tot december wanneer mogelijk één dag per week in de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience. Vanaf december werken we voltijds in deze bibliotheek. Daar voerden we tot nu toe 192 exemplaren in uit de zestiende eeuw, waarvan 66% tot nieuwe beschrijvingen leidde in STCV. De Vlaamse Erfgoedbibliotheeken stonden daarmee in voor 73% van de totale aanwas in 2021.

Onze partnerbibliotheeken voeren elk jaar zelf heel wat titels in. De Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, de Universiteitsbibliotheek Gent, het Ruusbroecgenootschap, de Bijzondere Collecties van KU Leuven Bibliotheken, Openbare Bibliotheek Brugge en de Universiteitsbibliotheek Antwerpen voegden in 2021 samen 243 exemplaren toe (14%). De Openbare bibliotheek van Brugge schakelde een beroepsinlevingsstagiair (BIS) in voor de

invoer in STCV. Hij ging aan de slag op 18 oktober en werd hiervoor opgeleid door de projectleider.

Binnen langlopende samenwerkingen voegen sommige erfgoedinstellingen zelf alle Vlaamse oude drukken uit hun collectie toe aan STCV, onder begeleiding van de STCV-projectleider die ook de kwaliteitscontrole uitvoert. We zetten de samenwerking met het Museum Plantin-Moretus voort. Ook enkele exemplaren van het Cultura Fonds in Dilbeek, het Stadsarchief van Turnhout vonden zo hun weg naar de databank. In mei startten we een STCV-samenwerking met M Leuven. In de komende twee jaar voegt het museum zo'n vijfhonderd oude drukken toe aan STCV. De samenwerking maakt deel uit van Boek/Delen, een project van M Leuven dat als doel heeft deze oude drukken samen met collecties handschriften en prentenalbums voor het eerst te registreren, digitaliseren en ontsluiten. Het museum bezit een groot aantal vroegmoderne oude drukken die oorspronkelijk afkomstig zijn uit de collecties van Edward van Even (1821-1905) en Victor Demunter (1858-1939), de eerste conservatoren van het stedelijk museum in Leuven, nu M Leuven. Het gaat hierbij in grote mate om materiaal dat ofwel in Leuven gedrukt werd, ofwel inhoudelijk met de universiteitsstad te maken heeft. De samenwerking met M Leuven levert tot nu toe 183 exemplaren op, waarvan bovendien 38% resulteerde in nieuwe beschrijvingen.

Twee procent van de aangroei in 2021 danken we aan het enthousiasme van enkele oud-projectmedewerkers die, wanneer de mogelijkheid zich voordoet, Vlaamse drukken uit andere, vaak buitenlandse collecties aanvullen. Dit jaar verwerkten ze oude drukken in de universiteitsbibliotheek Luik, KBR, de ZB Bibliotheek van Zeeland en de Bibliothèque Nationale de France.

Gebruik

In STCV werden in 2021 34.128 zoekacties uitgevoerd. Zo'n 80,84% hiervan waren enkelvoudige zoekacties (die daarna verder gefilterd en verfijnd worden), de overige zoekacties waren o.m. 12,75% geavanceerde zoekacties en 6% opzoekingen op recordnummer.

Open data

We stellen alle gegevens in onze databanken zo open mogelijk ter beschikking. Voor STCV is dat onder een Public Domain Declaration. Downloads in diverse formaten zijn beschikbaar via data.stcv.be en worden maandelijks automatisch geüpdatet op basis van de databank.

In 2021 werden 26.044 STCV-records opgenomen in de HPB Database van CERL. De internationale databank verzamelt catalogus-records van vroegmoderne Europese drukken (ca. 1455-1830) uit vooraanstaande Europese en Noord-Amerikaanse onderzoeksbibliotheken in één record.

Invulboek Publicaties

We werkten samen met meemoo rond het Invulboek Publicaties op het kennisplatform CEST. Dat legt beschrijvingsstandaarden vast voor het documenteren en registreren van publicaties in bibliotheekbeheersystemen. Tot op heden is er in Vlaanderen geen richtlijn voor de beschrijving van vroegmodern drukwerk in een algemeen registratiesysteem, ook al is er een duidelijke nood aan een werkbaar instrument. Veel erfgoedorganisaties beschikken niet over een catalogus van hun oude drukken, of de bestaande catalogus is onvolledig en verouderde. Als er digitale registratiesystemen in gebruik zijn weet men niet hoe die in te zetten om oude drukken adequaat te beschrijven. Een bewaarinstelling met een kleinere collectie oude drukken beschikt vaak niet over de nodige expertise rond deze materialen. Tijdens een aantal virtuele sessies stelden we samen een basismodel op voor de beschrijving van oude drukken. Vertrekkend van het STCV-model als de hogere standaard ontwikkelde we een model waarmee een registrator met beperkte kennis van oude drukken toch een correcte basisbeschrijving kan opstellen.

Workshop geschiedenis en registratie van oude drukken

In december organiseerden we in samenwerking met erfgoedcel Stuifzand en met de hulp van Steven Van Impe, conservator Oude Drukken van de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, een tweedaagse vorming over allerlei aspecten van het vroegmoderne gedrukte boek als materieel object in de Norbertijnenabdij van Postel. De praktijkgerichte workshop hielp lokale erfgoedprofessionals om de eerste stappen te zetten bij de registratie van oude drukken in een bibliotheekstelsel.

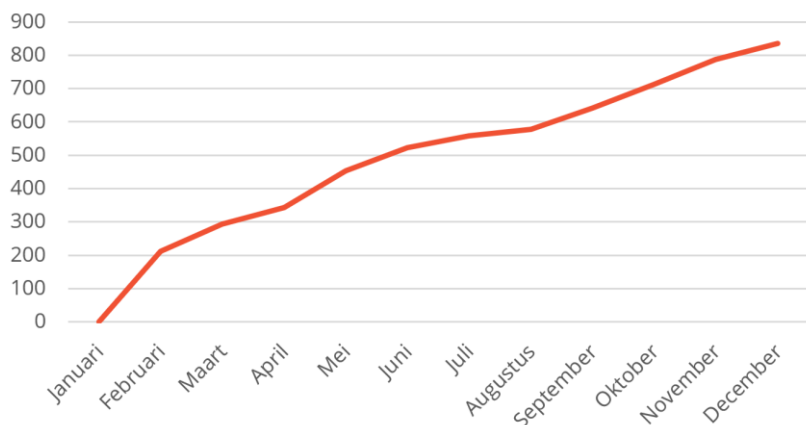

Workshop oude drukken in de Norbertijnenabdij van Postel

Omdat inzicht in het productieproces tot een beter begrip leidt van het vroegmoderne boek lieten we hen eerst kennismaken met de gebruikte instrumenten, technieken en materialen om boeken te drukken. Met het boek in de hand verdiepten de deelnemers zich vervolgens in de stijl en het ontwerp van boeken uit de vroegmoderne periode.

Communicatie

VOLGERS @STCVBE op TWITTER IN 2021

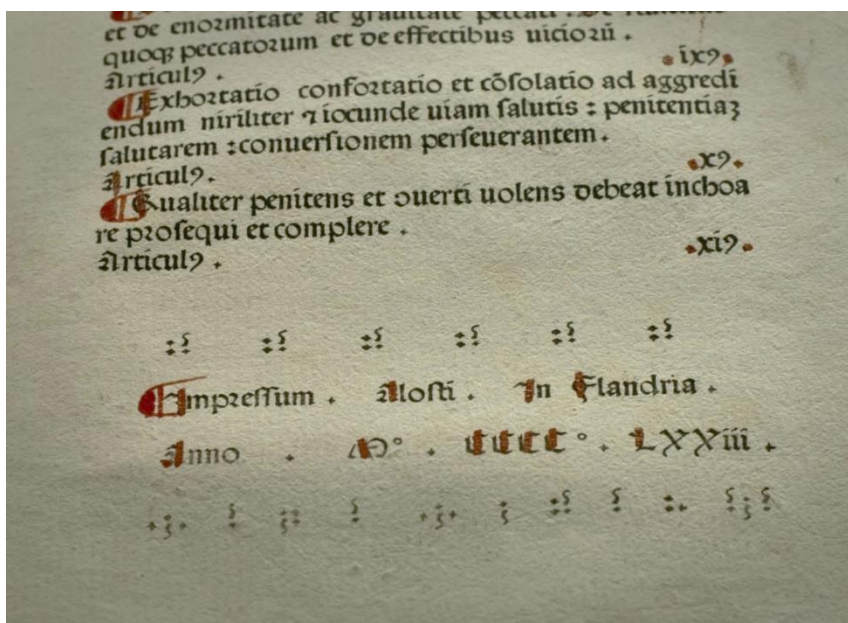
Nieuwsberichten over STCV publiceren we op onze website en verschijnen ook op de homepage van de onlinecatalogus. STCV heeft ook een eigen Facebook-pagina, met momenteel 727 volgers. Omdat STCV een internationaal publiek van bibliotheekmedewerkers en onderzoekers aantrekt communiceren we op de pagina in het Engels. Het voorbije jaar plaatsten we 106 berichten met een

gemiddeld bereik van 438 mensen. Sinds februari 2021 is STCV ook actief op Twitter met momenteel al meer dan duizend volgers. We plaatsten er 241 berichten met een gemiddeld bereik van 3.000 weergaven.

Toekomstplannen

In 2021 werkten we een subsidieaanvraag uit voor een nieuw tweejarig project, *IMPRESSVM. De wieg van de Vlaamse boekdrukkunst*. Eind 2021 heeft de Vlaamse overheid een subsidie van 133.000 euro toegekend voor het project. Het heeft als doel om alle in Vlaanderen gedrukte incunabelen in Vlaams bezit op basis van een gestandaardiseerd model in de STCV-databank te beschrijven. Door een aanvullende editiegerichte registratie buiten Vlaanderen proberen we bovendien de vroegste Vlaamse boekdrukkunst zo volledig mogelijk in kaart te brengen. Open kennisdeling vormt daarbij de rode draad.

→ stcv.be

Dionysius van Rijkel, *Speculum conversionis peccatorum*, Aalst, 1473. Dit incunabel, eigendom van het Ruusbroecgenootschap, is de oudst gedateerde druk uit de Zuidelijke Nederlanden. Foto: Stefan Tavernier

ABRAHAM. CATALOGUS VAN BELGISCHE KRANTEN

→ BP 3.4 Belgische kranten

→ BO 3.2 Belgische kranten

→ BO 4.1 Opendatahub

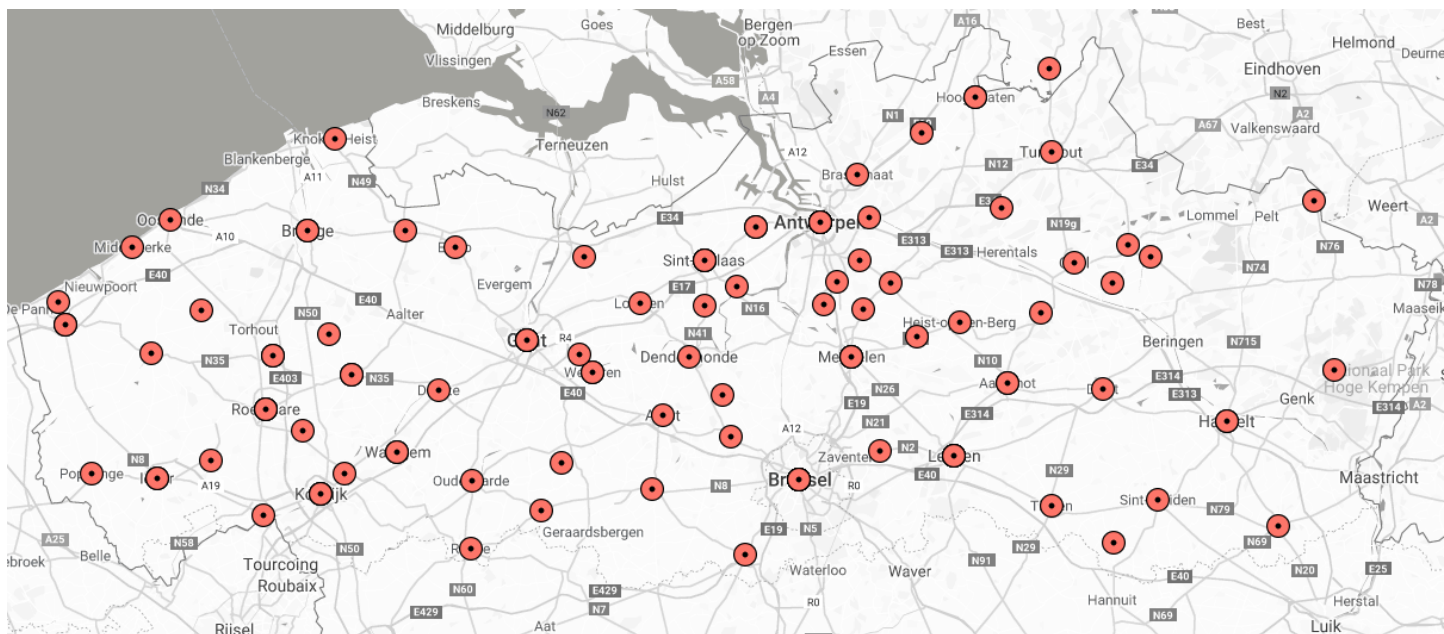
De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken beheert Abraham, een online databank van Belgische kranten bewaard in Vlaamse bibliotheken en erfgoed-instellingen.

Groei

In 2019-2020 werd de Abraham-catalogus grondig uitgebreid binnen het project 'Abraham 2020. Nieuw leven voor oud nieuws'. In 2021 voerden we als uitloper hiervan nog nieuwe titels en gegevens in. Ook de lopende krantendigitaliseringsprojecten zorgen voor heel wat updates.

Eind 2021 bevatte Abraham 11.307 records op basis van 23.876 holdings in 105 erfgoedinstellingen. In 2021 zijn 1.696 bijkomende krantentitels en 3.133 holdings geregistreerd. Maar liefst 964 records kregen links naar gedigitaliseerde edities, een groei van 64%. Deze nieuwe links verwijzen gebruikers naar digitaal raadpleegbare kranten op online platforms, waaronder Historische kranten uit Leuven, BelgicaPress (KBR) en de digitale collectie van KADOC.

De grootste dataset die in 2021 werd opgenomen is de collectie Belgische kranten van de KBR, goed voor bijna 900 nieuwe titelbeschrijvingen en meer dan 2.500 nieuwe holdings. De collega's bij de KBR zorgde voor een catalogusexport van alle holdings met het plaatskenmerk 'J.B.' (*Journaux belge*) die na een grondige controle is geïmporteerd in Abraham. Deze belangrijke aanvulling maakt beter zichtbaar welke unieke titels of exemplaren in Vlaamse collecties bewaard worden en faciliteert de afstemming tussen Vlaamse en federale digitaliseringsprojecten.

Abraham bevat de gegevens van historische krantencollecties in heel Vlaanderen

Gebruik

Er werden in 2021 in de databank maar liefst 25.000 zoekacties uitgevoerd. Hoewel deze cijfers zijn gedaald na de zeer actieve registratieperiode van 2019-2020, zien we een groei in vergelijking met het gebruik vóór het Abraham 2020-project. In 2021 zijn 9% meer zoekacties uitgevoerd dan in 2018.

Internationale zichtbaarheid

De internationale zichtbaarheid van de Belgische historische kranten is in 2021 toegenomen door de toevoeging van de krantencatalogus Abraham aan de database van ICON (International Coalition on Newspapers). ICON is een internationaal samenwerkingsverband dat wordt beheerd door de Center of Research Libraries (CRL) in Chicago. Samen met collectiebeherende instellingen verzamelt en verstrekt ICON bibliografische gegevens van fysieke en digitale krantencollecties wereldwijd. Maar tot voor kort was België ondergerepresenteerd, met maar 110 titels. Nochtans bezit België een grote rijkdom aan historische kranten door de pioniersrol die ons land innam op het vlak van persvrijheid. De samenwerking met ICON heeft gezorgd voor een opmerkelijke uitbreiding door de opname van ruim 9.500 krantentitels uit Abraham. De samenwerking heeft ook zijn vruchten afgeworpen in de Abraham-catalogus. 9.345 (82,6%) van de Abraham-records kregen omgekeerd ook links naar de relevante ICON-records.

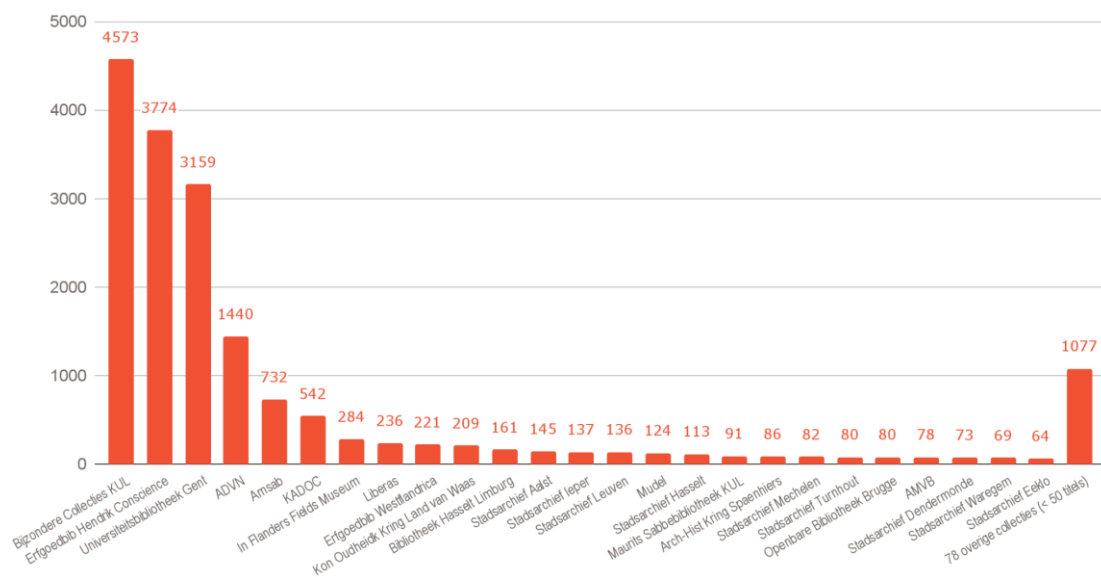
Abraham als vertrekpunt voor digitalisering

De Abraham-catalogus is niet alleen een nuttige ingang naar de vele belangrijke krantencollecties in Vlaanderen, maar ook een essentiële informatiebron voor de digitalisering van kranten. Inventarisatie en registratie zijn daarbij de eerste belangrijke stappen. Na het Abraham 2020-project is de catalogus daarvoor meer dan ooit geschikt.

In 2021 diende de Abraham-catalogus als betrouwbare basis voor de titelselectie binnen het project Primeur, waarin meer dan 600.000 krantenpagina's van acht collectiebeherende instellingen worden gedigitaliseerd. Om de voorbereiding van krantendigitalisering op grote schaal te faciliteren ontwikkelden we binnen het project Nieuwe Tijdingen Courant, een selectietool voor krantendigitalisering die gebruik maakt van de gegevens in Abraham. Collectiebeheerders gebruiken Courant om hun te digitaliseren kranten aan te duiden en om een reeks bijkomende gegevens die nodig zijn binnen een digitaliseringsproject aan te leveren, zoals het aantal edities en pagina's, afmetingen, fysieke staat en de manier van verpakken.

→ krantencatalogus.be

KRANTENTITELS PER BEWAARINSTELLING

MMFC. MEDIEVAL MANUSCRIPTS IN FLEMISH COLLECTIONS

→ BP 3.5 Middeleeuwse handschriften

→ BO 3.3 Middeleeuwse handschriften

MMFC brengt alle middeleeuwse handschriften in Vlaams bezit in kaart. Het doel van dit sectorbrede project is een online databank met bibliografische en codicologische gegevens over alle middeleeuwse handschriften (tot 1600) die zich in Vlaamse openbare collecties bevinden.

In 2019-2020 realiseerden we een databank voor de registratie van het Vlaamse handschriftenbezit in openbare en semi-openbare collecties. In 2021 werd de ontsluiting afgewerkt, waardoor de databank nu ook vrij online toegankelijk is.

Databank

In 2019-2020 stelden we na uitgebreide consultatie van de sector en van vakexperten en op basis van gelijkaardige registratieprojecten in het buitenland een datamodel en beschrijvingsmethode op punt, die we in 2020 configureerden in het CMS CollectiveAccess. Datamodel en beschrijvingsmethode documenteerden we in de vrij consulteerbare online projectdocumentatie (manual.mmfc.be). In 2021 stelden we op enkele punten de configuratie van het backend-systeem verder op punt en verfijnden we de beschrijvingsmethode.

We vulden in 2021 de online documentatie aan met een aantal methodologische onderdelen, waaronder stukken over de typologie van liturgische handschriften en een handleiding om deze te identificeren, een inleiding in het dateren van handschriften op basis van kunsthistorische kenmerken, de beschrijving van de methodologie voor de fotografische registratie, en de documentatie over de authority records in de databank.

De basisgegevens over de handschriften die we hebben samengebracht in 2019-2020 hebben we verder geverifieerd, aangevuld en uitgebreid in het kader van het Comites latentes-project. De databank bevat nu basisgegevens over 4.731 middeleeuwse handschriften.

Publieke ontsluiting

In 2021 realiseerde LIBIS de ontsluiting van de MMFC-databank in Omeka S op basis van ons ontwerp van de lay-out en de gegevensmapping. De gebruikersinterface voorziet in uitgebreide en op de gebruikers afgestemde zoekfunctionaliteiten die toelaat om de gegevens verkennend te door kruisen maar ook om ze gericht te doorzoeken op basis van een hele reeks relevante kenmerken. De catalogus is nu online en geeft reeds toegang tot beschrijvingen en metadata van 2.408 handschriften. In een uitgebreide testfase gaven we feedback aan de ontwikkelaars.

In de toekomst zal de interface verder worden verbeterd. Het downloadbaar maken van de gegevensset voor wetenschappelijk onderzoek en de integratie van het bestaande beeldmateriaal zijn voorbeelden van aspecten die we in komende jaren zullen implementeren of verder verbeteren.

→ mmfc.be

COMITES LATENTES: VERBORGEN HANDSCHRIFTEN AAN HET LICHT GEBRACHT

→ BP 3.5 Middeleeuwse handschriften

→ BO 3.3 Middeleeuwse handschriften

Het project Comites latentes ('verborgen vrienden') maakt verborgen handschriften in Vlaamse collecties zichtbaar via de MMFC-methode en -databank. Centraal staan enerzijds de slecht ontsloten en kwetsbare kerkelijke collecties en anderzijds de onderbelichte handschriftfragmenten, die binnen het project integraal gedigitaliseerd worden voor internationaal onderzoek via het digitaal platform van projectpartner Fragmentarium.

Vorbereidingstraject

Het MMFC-project bracht aan het licht dat Vlaamse handschriften zelfs nog minder goed ontsloten zijn dan gedacht. Twee deelgroepen vielen daarbij op: kerkelijke collecties en losse handschriftfragmenten. Om dit te verhelpen formuleerden we in 2020 een subsidieaanvraag voor een driejarig project, 'Comites latentes', om deze collecties grondiger te beschrijven in de MMFC-databank en via het Fragmentarium-platform. Begin 2021 kende de Vlaamse overheid een subsidie toe voor het eerste jaar van het project.

Projectteam

Godfried Croenen, die in de periode 2019-2020 het MMFC-project leidde, is sinds 2021 projectleider van Comites latentes. Naast hem werkten in 2021 ook drie beroepsinlevingsstagiaires mee aan het project, alsook een vierde stagiair die tijdens de zomer een maandlange studiestage deed bij het project. Twee vroegere stagiaires werkten in 2021 na hun stage nog deeltijds mee aan het project als vrijwillige medewerker. Al deze medewerkers ondersteunden de projectleider bij het ter plaatse beschrijven en fotograferen van handschriften. Zij werkten ook mee aan het bijhouden en vervolledigen van de projectdocumentatie. De projectleider was verantwoordelijk voor de kwaliteitscontrole van alle aangemaakte handschriftbeschrijvingen.

Twee medewerkers databeheer van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken werkten ook deeltijds mee aan het project. Een medewerker hielp met bestaande datasets te verwerken en in de databank te importeren. De andere medewerker onderhield de configuratie van het backend-systeem en coördineerde en begeleidde de ontwikkeling van de gebruikersontsluiting in Omeka S.

Gegevensinvoer en registratie in-situ

Hoewel de coronamaatregelen ook in 2021 beperkingen oplegden aan het consulteren en beschrijven van handschriftencollecties ter plaatse, waren we toch in staat om in achttien erfgoedinstellingen handschriften te beschrijven. In dertien instellingen maakten we dieptebeschrijvingen van handschriften waarvan basisgegevens reeds in de MMFC-databank aanwezig waren, terwijl we in zes instellingen prospectieonderzoek deden en basismetadata verzamelden voor de MMFC-databank.

Naast de registratie in de MMFC-databank startten we in 2021 ook met de registratie van beschrijvingen en digitale reproducties van handschriftfragmenten op het platform van de projectpartner Fragmentarium. We werkten de beschrijvingen af van alle fragmenten uit het

Rijksarchief Antwerpen en begonnen daarnaast ook met de registratie op Fragmentarium van fragmenten uit het Stadsarchief Oudenaarde, de Bibliotheek van het Ruusbroecgenootschap Antwerpen en het Rijksarchief Gent.

Fotografie

Als onderdeel van de MMFC-registratiemethode nemen we hoogwaardige en gestandaardiseerde foto's op in de databank om de basisbeschrijvingen van de handschriften te verrijken. Bij de registratie van handschriftfragmenten op het Fragmentarium-platform nemen we volledige digitale reproducties van de fragmenten op volgens het Fragmentariumprotocol die aan de hand van IIIF-technologie wordt ontsloten.

Voor het aanmaken van dit fotomateriaal bezochten we in de loop van 2021 zes collecties met de mobiele fotostudio: het Stadsarchief Oudenaarde, de bibliotheek van de Koninklijke Conservatoria Brussel, het archief van de Abdij van Park, het Rijksarchief te Leuven, het Rijksarchief te Antwerpen, en M Leuven. In totaal maakten we 2295 hoogwaardige digitale foto's van alle relevante handschriften en fragmenten in deze zes collecties.

Communicatie en overleg

Tijdens plaatsbezoeken overleggen we met collectiebeheerders en delen we onze kennis betreffende registratie van en omgang met handschriftelijk erfgoed. We communiceerden over het project naar diverse doelgroepen via verschillende kanalen. In de loop van 2020 verstuurdten we twee nieuwsbrieven naar projectpartners en belangstellenden. De Twitter-account van het project heeft nu meer dan 1200 followers en stelt ons in staat om te communiceren met internationale experts, o.a. om hulp te vragen bij het identificeren van obscure teksten of om bijzondere vondsten wereldkundig te maken.

Naar een breed publiek toe gebruikten we de Facebookpagina van Flandrica.be, waarop we 17 maal berichtten over bijzondere Vlaamse handschriften. We schreven over aspecten van het project in het tijdschrift G|OUD. Op 18 juni gaf de projectleider een online lezing In het Engels over het project voor de Online Fragmentarium Conferences. De samenwerking met Fragmentarium lichtte hij ook toe in een presentatie op Informatie aan Zee.

Op 5-7 mei 2021 organiseerden we met KBR en andere partners het online congres 'Old Books and New Technologies: Medieval Books and the Digital Humanities in the Low Countries', met een vervolg in de workshop van het netwerk van het European Observatory of Written Heritage die plaatsvond in KBR op 23-24 november.

UNICAT

- BP 3.1 Vlaamse oude drukken
- BP 3.4 Belgische kranten
- BP 3.5 Middeleeuwse handschriften
- BP 4.5 Gezamenlijke toegang
- BO 3.1 Vlaamse oude drukken
- BO 3.2 Belgische kranten
- BO 3.2 Middeleeuwse handschriften

UniCat is de overkoepelende onlinecatalogus voor wetenschappelijk onderzoek en het hoger onderwijs in België. Met de databank doorzoek je in één beweging de bibliotheekcatalogi van universiteiten, hogescholen, onderzoekscentra, musea, erfgoedinstellingen, overheidsinstanties en de Koninklijke Bibliotheek van België.

We zorgen ervoor dat de gegevens uit de STCV- en Abraham-databanken beschikbaar zijn in UniCat. Unieke historische boeken en kranten uit tientallen erfgoedinstellingen die anders niet in UniCat zouden zijn opgenomen, zijn daardoor makkelijker te vinden voor onderzoekers en studenten. Alle aanvullingen en wijzigingen die we in 2021 deden in STCV en Abraham stroomden in januari 2022 door naar UniCat. Gegevens uit de MMFC-databank zullen in de toekomst op dezelfde manier beschikbaar worden gemaakt.

→ unicat.be

4 DIGITALE TOEGANG

We bouwen binnen een breder netwerk mee aan de internationale toegang tot gedigitaliseerde collecties en *born digital* publicaties uit Vlaanderen.

OPENDATAHUB

→ BP 4.5 Gezamenlijke toegang

→ BO 4.1 Opendatahub

We ontwikkelen een opendatahub zodat onze databanken vindbaar, toegankelijk, interoperabel en herbruikbaar zijn voor de internationale cultureel-erfgoedgemeenschap.

We willen onze databanken duurzaam inzetten als centrale toegang op Vlaamse deelcollecties en collectiestukken: oude drukken, historische kranten en middeleeuwse handschriften. Ze moeten dé autoritatieve bron zijn voor informatie over deze collecties en items binnen de wereldwijde *linked open data cloud*. Om dat mogelijk te maken werken we in de beleidsperiode 2019-2023 een verbeterde ICT-infrastructuur uit.

Open datasets

De data van onze STCV- en Abraham-databanken kunnen sinds 2019 worden gedownload voor hergebruik in verschillende formaten. Voor MMFC is een voorlopige download beschikbaar, in afwachting van de implementatie van de benodigde functionaliteit in de onlinecatalogus. De documentatie van deze formaten is online beschikbaar, net als de volledige beschrijvingsmethodes — informatie die uiteraard ook van nut is voor gebruikers van deze datasets.

Voor STCV en Abraham implementeerden we de mogelijkheid om via OAI-PMH records op te vragen in MARCXML-formaat volgens de databankspecifieke mappings die ook worden gebruikt voor de downloadbare datasets. Zo kunnen de gegevens ook in *real time* worden opgevraagd of geharvest.

Nieuwe componenten

In 2021 werden de onlinecatalogi van de MMCF en de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken verder afgewerkt. Het complexe datamodel van MMFC bleek ook aan de *front-end* een serieuze uitdaging die voor de nodige vertraging zorgde. De beperkte beschikbaarheid van expertise op het vlak van applicatieontwikkeling en -beheer (onze nieuwe medewerker datamanagement en informatiebeheer startte pas op 1 november) werkte dit nog in de hand. Dat had ook impact op de voortgang van de Collectiewijzer, die binnen dezelfde infrastructuur werd gerealiseerd. Vanaf november werd vaart gemaakt met de afwerking van beide onlinecatalogi. De eerste publieksversie van MMFC kwam in februari 2022 online, die van Collectiewijzer is voorzien voor het tweede kwartaal van 2022.

FLANDRICA.BE. ERFGOEDBIBLIOTHEKEN ONLINE

→ BP 4.1 Flandrica.be

→ BO 4.1 Opendatahub

→ BO 2.1 Topstukken

Via Flandrica.be kan het brede publiek kennismaken met de rijkdom van de Vlaamse bibliotheekcollecties. Als portaal bundelt de website Flandrica.be gedigitaliseerd erfgoedmateriaal. We bouwen die online erfgoedbibliotheek elk jaar verder uit. Daarnaast nemen we onder de vlag van Flandrica.be andere online communicatie-initiatieven om Vlaams bibliothecair erfgoed onder de aandacht te brengen.

Online collectie

De collectie van Flandrica.be is in tien jaar aangegroeid tot 795 werken. Dat is een fractie van het Vlaamse bibliothecaire erfgoed dat is gedigitaliseerd, maar Flandrica.be biedt daaruit een aantrekkelijke selectie van topstukken en exemplarische werken die allemaal worden gepresenteerd aan de hand van enkele voorbeeldpagina's en een begeleidende tekst die het werk in zijn context plaatst en het belang ervan schetst. Flandrica.be biedt bezoekers daardoor een laagdrempelige en informatieve kennismaking met onze rijke bibliotheekcollecties. In 2021 kwamen 13.235 bezoekers 17.169 keer naar Flandrica.be. Ze bekeken er samen 45.498 pagina's.

In 2021 maakten we werk van het opnemen van werken op de Vlaamse topstukkenlijst die eigenlijk niet mogen ontbreken op het platform. We schreven bestaande partners met Vlaamse topstukken in hun collectie aan om de nodige informatie aan te leveren, zodat we deze unieke stukken konden toevoegen aan Flandrica.be.

Sociale media

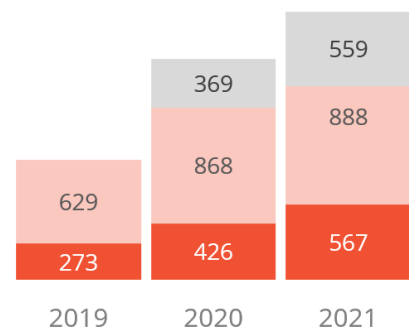
We bleven Vlaams bibliothecair erfgoed in de kijker zetten via socialmediakanalen onder de vlag van Flandrica.be. We brengen collectiestukken van allerlei aard (een manuscript, een oude druk, een krant of periodiek, een collectie of een citaat uit de Nederlandstalige literatuur), voorzien van een toelichtende tekst. Het gaat om stukken die op Flandrica.be te vinden zijn, maar ook vanuit onze andere projecten voeden we deze kanalen. Onze medewerkers krijgen immers heel wat pareltjes onder ogen.

→ facebook.com/flandrica.be

→ twitter.com/flandricaBE

→ instagram.com/Flandrica

VOLGERS @FlandricaBE

■ Twitter ■ Facebook ■ Instagram

Doorstart in 2022

Het komende jaar plannen we een doorstart voor Flandrica.be. De website is immers al enkele jaren toe aan een make-over. Het potentieel van de inhoud is hoog, maar de presentatie laat naar huidige normen te wensen over. De collectie mag ook gerust nog wat groeien.

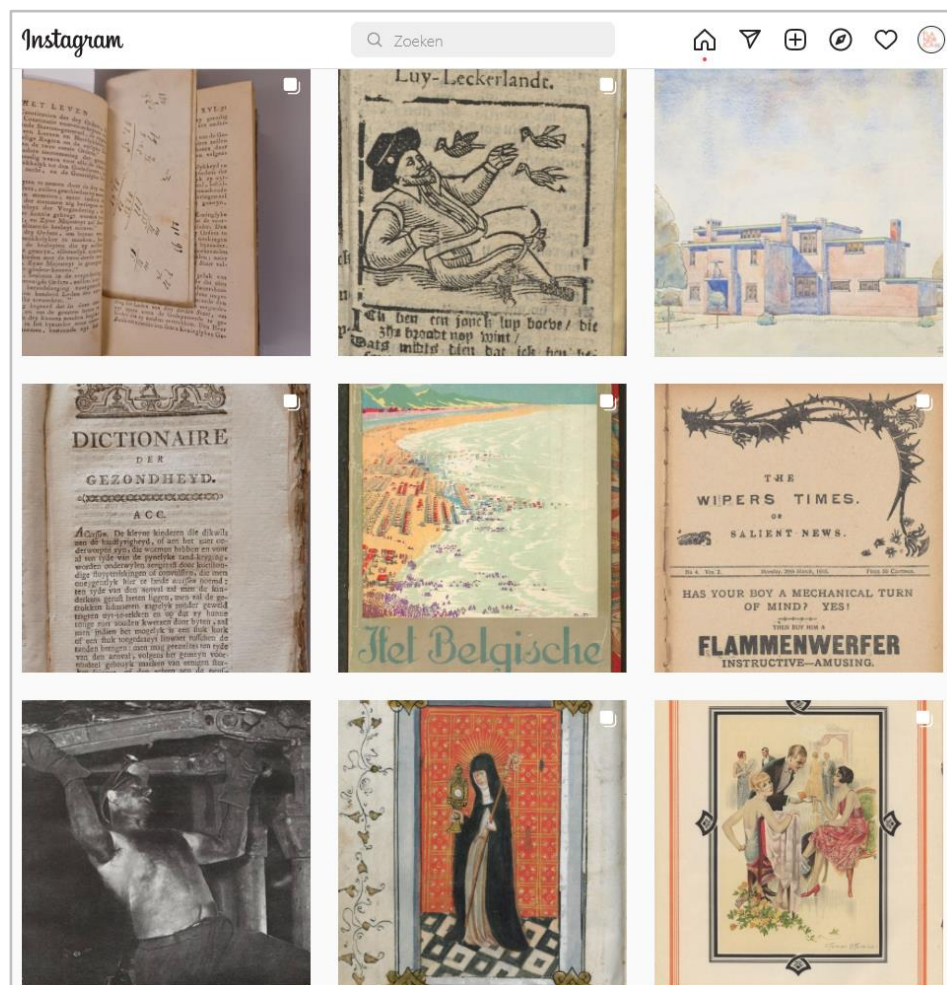
In 2021 bereidden we deze doorstart voor. Het plan van aanpak bevat vier grote lijnen. Ten eerste willen we de beschrijvingen bij de collectiestukken ook in het Engels aanbieden, zodat Flandrica.be internationaal kan gaan. Hiervoor schreven we in het najaar een offerteaanvraag uit, waaruit we een vertaler selecteerde die in 2022 aan de slag gaat.

Ten tweede willen we de content van Flandrica.be uitbreiden, zowel door bestaande partners te stimuleren nieuwe stukken aan te brengen als door nieuwe partners te zoeken. Door de overheid erkende topstukken komen daarbij uiteraard aan bod. We hebben oog voor diversiteit qua materiaaltypes, genres, en onderwerpen. Collectiebeheerders zullen zelf op een gemakkelijke manier gedigitaliseerde werken aan Flandrica.be kunnen toevoegen. Op die manier hopen we meer erfgoedinstellingen warm te kunnen maken om de collectie van Flandrica.be te versterken.

Ten derde zullen we de website herontwikkelen. Er waren immers verbeterpunten. Zo is de website slecht toegankelijk met mobiele toestellen. De hostingkosten van de huidige setup zijn aanzienlijk. Bij de voorstudies voor de vernieuwing van onze informatie-infrastructuur in 2019-2023 is gekeken hoe we onze databanken en websites beter kunnen integreren en onderling versterken. Een vorm van Integratie tussen de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken en Flandrica.be ligt voor de hand.

Tot slot zetten we in op goede communicatie, zowel intern binnen het project als naar onze stakeholders. We willen dat Flandrica.be hét uithangbord is voor bibliothecair erfgoed en de Vlaamse Erfgoedbibliotheken is. Na 2022 zullen we jaarlijks een oproep doen aan de deelnemende erfgoedbibliotheken om nieuwe collectiestukken naar Flandrica.be te brengen. Zo houden we de dynamiek in het project.

→ [flandrica.be](https://www.flandrica.be)

Flandrica.be op Instagram

DBNL. DIGITALE BIBLIOTHEEK VOOR DE NEDERLANDSE LETTEREN

- BP 4.2 DBNL
- BP 1.4 Internationale wisselwerking
- BP 4.5 Gezamenlijke toegang
- BO 1.1 Verbinden
- BO 4.2 Digitaliseringsprogramma

We bouwen samen met de Taalunie en de Nederlandse Koninklijke Bibliotheek in Den Haag aan de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL). De DBNL is een digitale collectie van teksten die behoren tot de Nederlandse letterkunde, taalkunde en cultuurgeschiedenis van de vroegste tijd tot heden. De collectie representeert het hele Nederlandse taalgebied en kent jaarlijks wereldwijd miljoenen bezoekers. De DBNL is al 20 jaar een gevestigde waarde in het digitale bibliotheeklandschap in Vlaanderen en is van groot belang voor onderzoek en onderwijs.

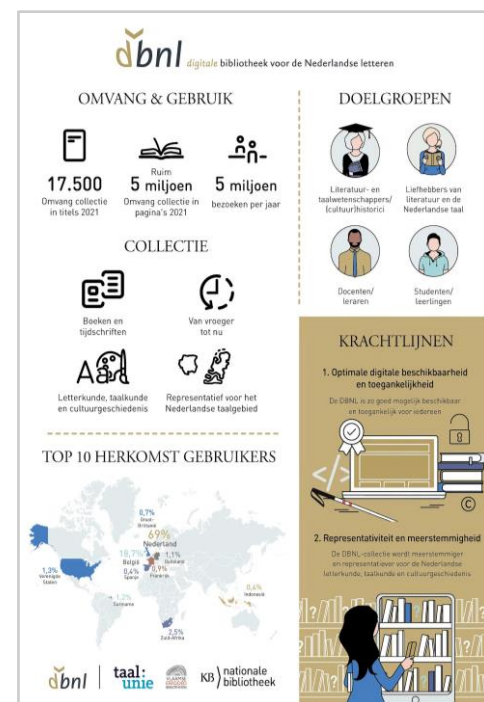
Beleid en organisatie

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheeken coördineert de werkzaamheden van DBNL in Vlaanderen. Hiervoor hebben we een voltijdse DBNL-projectleider in dienst. Die is de onmisbare evenknie van de DBNL-dienstcoördinator bij de Koninklijke Bibliotheek van Nederland (KB). Ze werkt onder andere aan de uitbouw en promotie van de digitale bibliotheek vanuit Vlaams perspectief en is secretaris van de werkgroep Content.

Als samenwerkingspartner van de DBNL zetelt de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheeken in de commissie DBNL, het sturend orgaan van het project. Via het Overleg Vlaanderen organiseren we de inbreng van andere Vlaamse stakeholders in het project: de KANTL, Literatuur Vlaanderen, het Letteren-huis, Cultuurconnect en vertegenwoordigers uit de onderzoeks- en bibliotheek-wereld.

Collectiebeleid

In 2021 is er een nieuwe beleidsperiode van start gegaan voor de DBNL. Eén van de twee krachtlijnen binnen dit beleid is 'de DBNL-collectie wordt waar mogelijk meerstemmiger en representatiever'. Een belangrijke doelstelling hierbinnen is het opvullen van gekende hiaten. Het gaat met name om literaire werken geschreven door vrouwen, Nederlandstalige (post)koloniale literatuur en taalkundige werken. Met behulp van gerichte analyse en adviezen van experts worden de betreffende hiaten weggewerkt en leggen we nieuwe hiaten bloot. De Commissie DBNL wordt hiervoor geadviseerd door de adviescommissie DBNL-collectie die in 2021 een nieuwe bezetting kreeg zodat de expertise beter aansluit bij de noden van de huidige collectiedoelen. In 2021 heeft de adviescommissie zich gebogen over LHBTI+ literatuur, werken uit voormalig Nederlands Indië en Belgisch Congo, en taalkunde.

Aangroei Collectie

In 2021 groeide de vrij online beschikbare DBNL-collectie met 407 boeken en tijdschriftjaargangen, samen goed voor 190.778 pagina's. Daarmee is de doelstelling van 245.000 pagina's niet behaald. De voornaamste reden hiervoor is dat Nederlandse titels van na 1950 niet online beschikbaar mogen worden gesteld in afwachting van nieuwe afspraken met auteursrechtorganisaties. Het gaat om enkele honderden titels die in de afgelopen periode gedigitaliseerd werden.

Ook het aantal werken waarvoor de digitalisering van start ging lag lager dan voorzien. De belangrijkste oorzaak hiervan is de overgang naar een nieuwe leverancier voor de fulltext digitalisering. Na een openbare Europese aanbesteding werd in juli 2021 een nieuwe leverancier gecontracteerd. De tweede helft van het jaar is gebruikt als inwerkperiode om processen op elkaar af te stemmen en het gevraagde kwaliteitsniveau te behalen.

In totaal waren er op 31 december 2021 14.777 titels fulltext beschikbaar in DBNL. Het aantal daarvan dat beschikbaar is als e-book nam toe van 6.230 naar 8.115.

Gebruiksgegevens

Door de corona-lockdowns was het bezoek aan de website dbnl.org in 2020 uitzonderlijk hoog. In 2021 was er de verwachte daling, waarbij de cijfers terugkeerden naar de niveaus van voor 2020. Voor Vlaanderen noteren we dezelfde bezoekersaantallen als in 2019, het jaar waarin we het 20-jarig bestaan van DBNL vierden.

Communicatie en marketing

In 2021 bleven we inzetten op een hoger gebruik van de DBNL. Daarvoor hebben we DBNL gepromoot via diverse communicatie- en marketingacties. Zo lanceerde we onder andere een derde animatie omtrent de DBNL-collectie, publiceerde we een reeks met informatieve teksten over DBNL ('DBNL in beeld') op neerlandistiek.nl en lieten we ansichtkaarten drukken. Voorts werd er bijzondere aandacht besteed aan DBNL als belangrijke bron voor de Nederlandse taal- en letterkunde in het [college](#) van Mike Kestemont voor de Universiteit van Vlaanderen. Daarnaast werd de social media-campagne verdergezet door op Flandrica.be berichten te plaatsen over werken in de collectie die de spanwijdte van DBNL laten zien.

Ook hebben we ook weer meer ingezet op de aanwezigheid van DBNL op conferenties. Zo gaf de projectleider DBNL Vlaanderen een presentatie op Informatie aan Zee over hoe DBNL kan fungeren als longtail voor bibliotheken. De dienstcoördinator (Ryenne Keltjens, KB) en de projectleider Vlaanderen namen ook deel aan de Internationale CARAN conferentie. Zij gebruikte hun presentatie om bij experts ter plaatse informatie in te winnen over de uitwerking van Caribische deelcollectie op DBNL.

In 2021 konden we weer een DBNL-gebruikersdag organiseren. Door de coronamaatregelen was een fysieke bijeenkomst niet mogelijk en daarom werd er gekozen om een reeks filmpjes te ontwikkelen waarin we de focus legde op DBNL en de internationale neerlandistiek. In deze filmpjes geven we gebruikers onder meer een blik achter de schermen, bespreken we de didactische mogelijkheden van de DBNL en laten we studenten over de hele wereld aan het woord. Ook de meest prangende vragen van onze gebruikers werden beantwoord via een Q&A. De reeks ging op 1 maart live en blijven ter beschikking op de dbnl.org/dbnl.

Wat 's Poëzy, dan zielverheffing,
Gevoelsstroom en verbeeldingsvlucht?

Prudens van Duyse

We waren ook dit jaar actief in de DBNL-nieuwsbriefredactie. In 2021 werd de nieuwe rubriek 'onder de loep' geïntroduceerd. Daarin vertellen wetenschappers en professionals hoe zij DBNL voor hun onderzoek of werk gebruiken. Dit jaar vertelde onder meer Zanna van Loon, projectleider STCV, waarom DBNL een belangrijke bron is voor STCV.

Aanleveren Vlaamse titels en auteursrechten

In de vorige beleidsperiode realiseerden we een inhaalbeweging op het vlak van Vlaamse teksten in de DBNL. De Nederlandse KB bezit niet alle belangrijke Vlaamse letterkundige werken en doet voor het vervolledigen van de DBNL-collectie een beroep op bruikleengevers. Daarom ontwikkelde de Vlaamse Erfgoedbibliotheken een bruikleenprocedure vanuit de Vlaamse collecties. In februari 2020 vertrokken er ruim honderd monografieën en 34 tijdschrifttitels van de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience richting de KB. In 2021 werden deze in productie genomen en verschenen de eerste titels online.

De belangrijkste hindernis voor het online beschikbaar stellen van het Vlaamse materiaal op dbnl.org blijft de problematiek van auteursrechtenklaring. Een collectieve regeling zoals die voor Nederlandse werken bestaat, is door de complexiteit van het Belgisch auteursrechtelijke landschap momenteel niet mogelijk. We volgen de implementatie op van de Europese richtlijn voor Auteursrecht in de Digital Single Market (de 'DSM-richtlijn') in de Belgische wetgeving. In 2021 zijn we met de KBR in gesprek gegaan om verdere stappen te bespreken. Zo werd er eind 2021 besloten om raad in te roepen van jurist Joris Deene.

Tot er een collectieve regeling kan getroffen worden, blijven we inzetten op individuele rechtenklaring, al is dat een traag en tijdrovend project. In 2021 klaarde de projectleider DBNL Vlaanderen bijvoorbeeld de Vlaamse titels voor het Chronicling Novelty-project.

Functionaliteitsverbeteringen en toegankelijkheid

Naast een meer representatieve en meerstemmige collectie, zet DBNL deze beleidsperiode ook sterk in op optimale digitale beschikbaarheid en toegankelijkheid. Daarom zullen er de komende jaren functionaliteitsverbeteringen doorgevoerd worden. De gebruiker staat daarbij centraal. In 2021 waren dit:

- opschonen van de titeloverzichten, zodat die alleen nog titels bevatten die in de DBNL-collectie aanwezig zijn, óf waarover informatie beschikbaar is
- uitbreiden van de zoekfunctionaliteit met filters voor het zoeken naar auteurs en titels
- toepassen van technische aanpassingen om de website gebruiksvriendelijker te maken voor mensen met een functiebeperking.

Daarnaast werd begin 2021 een usability-onderzoek uitgevoerd. Voor dit onderzoek werden acht respondenten bevestigd: vier DBNL-gebruikers die de website regelmatig raadplegen als professional (docenten en wetenschappers) en vier mensen die de website niet kennen, maar wel affiniteit hebben met literatuur en cultuur. De algemene conclusie is dat de DBNL zeer gewaardeerd wordt om de content, maar dat de gebruiksvriendelijkheid van de website nog kan verbeteren. Het is zelfs voor frequente gebruikers vaak lastig te doorgronden waar zij zich precies bevinden op de website en hoe ze de gewenste informatie kunnen vinden. Ook de homepage, het navigatiemenu en de wat verouderde look & feel werden genoemd als verbeterpunten.

→ dbnl.org

NIEUWE TIJDINGEN. LANDELIJK PROGRAMMA VOOR HET BEHOUD VAN HET VLAAMSE KRANTENERFGOED

→ BP 4.4 Digitaliseringsprogramma
→ BP 3.4 Belgische kranten

→ BO 4.2 Digitaliseringsprogramma
→ BO 3.2 Belgische kranten

De Vlaamse Erfgoedbibliotheken en meemoo bouwen samen met collectiebeherende organisaties een overkoepelend Vlaams programma voor de digitalisering, archivering en online ontsluiting van het bedreigde Vlaamse krantenerfgoed. Het project valoriseert bestaande digitale krantencollecties en maakt ze via een performante centrale toegang beschikbaar voor een breed publiek in Vlaanderen en daarbuiten.

Een voorbereidingstraject

Begin 2021 kende de Vlaamse overheid een subsidie van 90.000 euro toe voor het eerste jaar van het driejarige project Nieuwe Tijden. Het project vloeit voort uit het project Abraham 2020, waarin we de krantencatalogus Abraham verder hebben uitgebouwd en een verkenningstraject rond grootschalige krantendigitalisering hebben uitgevoerd.

Met Nieuwe Tijden leggen we de basis voor een grootschalig en overkoepelend digitaliseringsprogramma voor kranten in Vlaamse erfgoedinstellingen. We doen dit in nauwe samenwerking met hoofdpartner meemoo en collectiebeherende instellingen. Het uiteindelijke programma zal draaien rond drie essentiële trajecten voor de preservatie en ontsluiting van dit belangrijke en kwetsbare erfgoed: digitalisering, online ontsluiting en duurzame archivering. In de drie opeenvolgende fasen van dit voorbereidingsproject ontwikkelen we een gedetailleerde blauwdruk voor het programma (2021), creëren we de basisinfrastructuur (2022) en operationaliseren we de digitaliseringsprocessen (2023), zodat we het programma in de komende beleidsperiode (vanaf 2024) op volle kracht kunnen lanceren, op voorwaarde uiteraard van de nodige financiering.

Projectteam en samenwerking

Het project wordt gecoördineerd door de projectleider die in 2019-2020 het project Abraham 2020 heeft geleid. Vanaf de opstart in juli van het parallelle project Primeur nam ze de rol van projectleider op voor beide projecten. Haar verantwoordelijkheden voor Nieuwe Tijden zijn vanaf medio september deels vervangen door een nieuwe projectmedewerker. Een ploeg van drie beroepsinlevingsstagiaires werkte ook mee aan het project. Van mei tot eind 2021 werd een van de stagiaires in dienst genomen als tijdelijke projectmedewerker voor de ondersteuning aan het OCR-luik van het project, dat veel tijdsintensiever was dan verwacht. Het projectteam wordt verder versterkt door de inzet van ander personeel van de vzw.

We zijn trekker van het project maar voeren het uit in nauwe samenwerking met hoofdpartner meemoo en meer dan veertig andere partnerorganisaties. Het landschap van het Vlaamse krantenerfgoed is breed en divers en dat wordt weerspiegeld in de projectpartners. Drieëndertig collectiebeherende organisaties namen in 2021 deel aan het project, waaronder elf stads- en gemeentearchieven, vijf culturele archieven, vijf musea, vier heemkringen, drie openbare bibliotheken, vier wetenschappelijke bibliotheken en twee kerkelijke archieven. Ook acht erfgoedcellen hebben zich in 2021 aangemeld als projectpartners. Het project wordt verder ondersteund door vijf expertisepartners: KBR, Histories, Ghent Centre for Digital Humanities, Metamorfoze (KB Nederland) en de Staatsbibliothek zu Berlin.

Digitaliseringsplan

In 2021 ontwikkelden we een masterplan voor het grootschalig krantenprogramma. In het plan komen onder andere de doelstellingen, processen, verantwoordelijkheden, timing, budgettering en online ontsluiting aan bod. Samen met een adviescommissie hebben we selectie- en prioriteringscriteria en een selectieproces voor digitalisering bepaald. Het masterplan wordt in de volgende fase vertaald naar een vijfjarenplan voor het landelijke programma in de beleidsperiode 2024-2028.

Aan de hand van vijf casestudies uit Vlaamse collecties en literatuuronderzoek hebben we een analyse van de fysieke conditie van het Vlaamse krantenerfgoed gemaakt. De analyse brengt de noden van dit erfgoed in beeld en maakt duidelijk dat digitalisering pertinent is. Op basis van de gegevens in krantencatalogus Abraham hebben we becijferd dat er nog ongeveer 18 miljoen krantenpagina's Vlaams krantenerfgoed moeten worden gedigitaliseerd. Onderzoek naar andere landelijke programma's als toetssteen laat zien dat die schatting realistisch is. Om de hoeveelheid preciezer te bepalen hebben we in 2021 een online selectietool ontwikkeld: Courant (courant.krantencatalogus.be). Die maakt gebruik van de gegevens in Abraham.

OCR-evaluatie

Dit jaar heeft de vzw samen met meemoo, Staatsbibliotheek zu Berlin en collectiebeherende organisaties aan de evaluatie van de OCR (*optical character recognition*) van het reeds gedigitaliseerde Vlaamse krantenerfgoed gewerkt. De doelstelling is om het huidige kwaliteitsniveau te bepalen, alsook de verbetermogelijkheden. Verbetering van de OCR moet de digitale kranten beter vindbaar en bruikbaar maken. We hebben als testdata een selectie van 75 krantenpagina's samengesteld uit de digitale collecties van elf erfgoedorganisaties. Met Transkribus, een transcriptie- en tekstherkenningstool, hebben we de zogenoemde *ground truth*-bestanden (foutvrije, handmatige transcripties van de tekst en layoutaanduidingen) opgesteld. Die dienen als ijkpunt om het resultaat van OCR-processen uit het verleden en de *state-of-the-art* processen van vandaag af te meten. Het opstellen van dit referentiemateriaal is een tijdsintensief proces met meerdere stappen. We hebben de krantenpagina's eerst handmatig gesegmenteerd. Daarna hebben vrijwilligers en collega's van zes partnerorganisaties aan de transcripties meegewerkt. Na controle werden de *ground truth*-bestanden naar Staatsbibliotheek zu Berlin gestuurd voor evaluatie. Een deel van de evaluaties zijn eveneens door het Zwitsers bedrijf Odoma uitgevoerd. Begin oktober leverde Odoma een volledig rapport en de Staatsbibliotheek een tussentijds rapport van hun bevindingen. In het voorjaar van 2022 volgt dan de

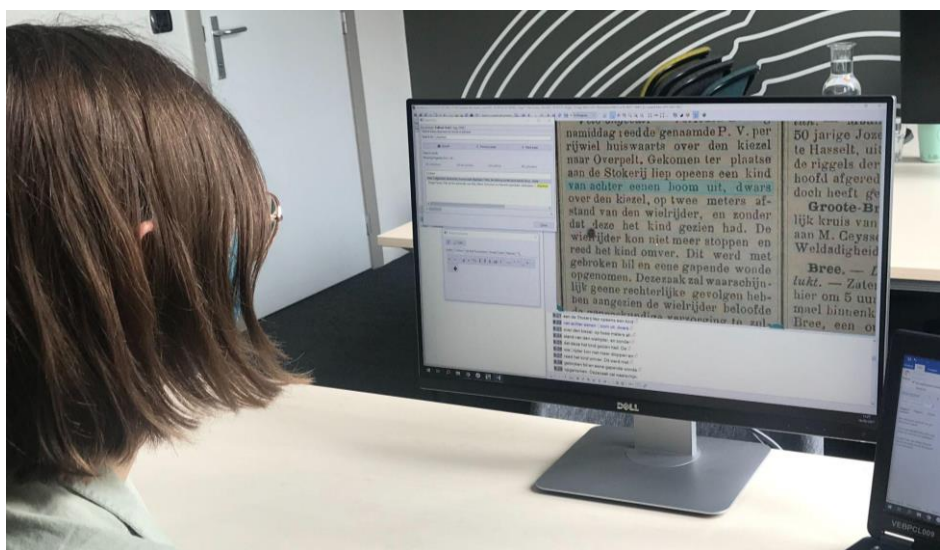
The screenshot displays the 'COURANT. SELECTIETOOL KRANTENDIGITALISERING' interface. At the top, it shows the search results for 'KADOC (kadoccat:9912766330101480)'. The interface is divided into several sections for filtering and selection:

- PRIORITERING:** Urgentie: Nu, Selectiestatus (intern): Goedgekeurd.
- OMVANG:** Bladzijden: 12.272, Edities: 2.700. Toelichting: Totaal aantal pagina's is 68 000 = 1902: 4p/wekelijks nr. vanaf 1947; 12p/nr. vanaf 1955; 16p/nr. vanaf 1979; 20p/nr. variërend tot 28p.
- FYSIEKE STAAT PAPIER:** Goed, Redelijk, Matig, Slecht. Toelichting: Verzuring papier; scheuren; houd rekening met uitgeknipte artikels; fragiel papier.
- AFMETINGEN BLADZIJDEN:** GROOTSTE: Hoogte 64, Breedte 44; KLEINSTE: Hoogte 42, Breedte 30. Toelichting: Afmetingen verschillen door de jaren heen; meting is steekproefgewijs gebeurd, dus eventuele afwijkingen zijn mogelijk.
- TE DIGITALISEREN BEZIT:** Volumes: 1902-1954 (meer als mogelijk).
- BINDWIJZE / VERPAKKING:** BANDEN: 41, 12.272, opening van 180°. Goed, Redelijk, Matig, Slecht: 35, 6. DOZEN: Dozen, Bladzijden, Transportwaardig. IN FARDES / LOS: Fardes, Bladzijden. Toelichting: 6 banden zitten in een farde wegens de slechte staat.
- ILLUSTRATIES:** 4 images of newspaper pages.

verdere evaluatie en analyse. Daarnaast bereiden we een pilotfase voor om een verbeterproces te testen en een beter zicht te krijgen op de kosten ervan.

Behoeftebepaling

We hebben dit jaar in drie stappen een behoeftebepaling rond het gebruik van (gedigitaliseerde) krantencollecties uitgevoerd. We zijn begonnen met deskresearch naar bestaande gebruikers- en tevredenheidsonderzoeken zowel over krantenplatforms als over (bibliotheair)erfgoedplatforms. Van de deskresearch kregen we een duidelijk beeld over de grootste gebruikersgroepen en hun doeleinden.

Opmaken van ground truth-bestanden voor OCR-evaluatie

Voor stappen twee en drie hebben we een werkgroep samengesteld uit collectiebeheerders en andere experts. In april en mei voerden we negen interviews uit met experts op het vlak van digitaal krantenerfgoed. Deze 'visiegesprekken' gaven een beeld van het huidige en het toekomstige gebruik van gedigitaliseerde kranten, de noden voor de ontsluiting daarvan en aanbevelingen rond de opbouw van een krantenplatform.

Als derde stap organiseerden we in juni een interactieve workshop met collectiebeheerders. De workshop was gericht op drie kernvragen: Wie zijn de belangrijkste doelgroepen van hun (fysieke en digitale) krantencollecties? Welke verwachtingen hebben deze doelgroepen van de digitale krantencollecties? Welk gedrag wensen de collectiebeheerders te zien van gebruikers van de digitale krantencollecties?

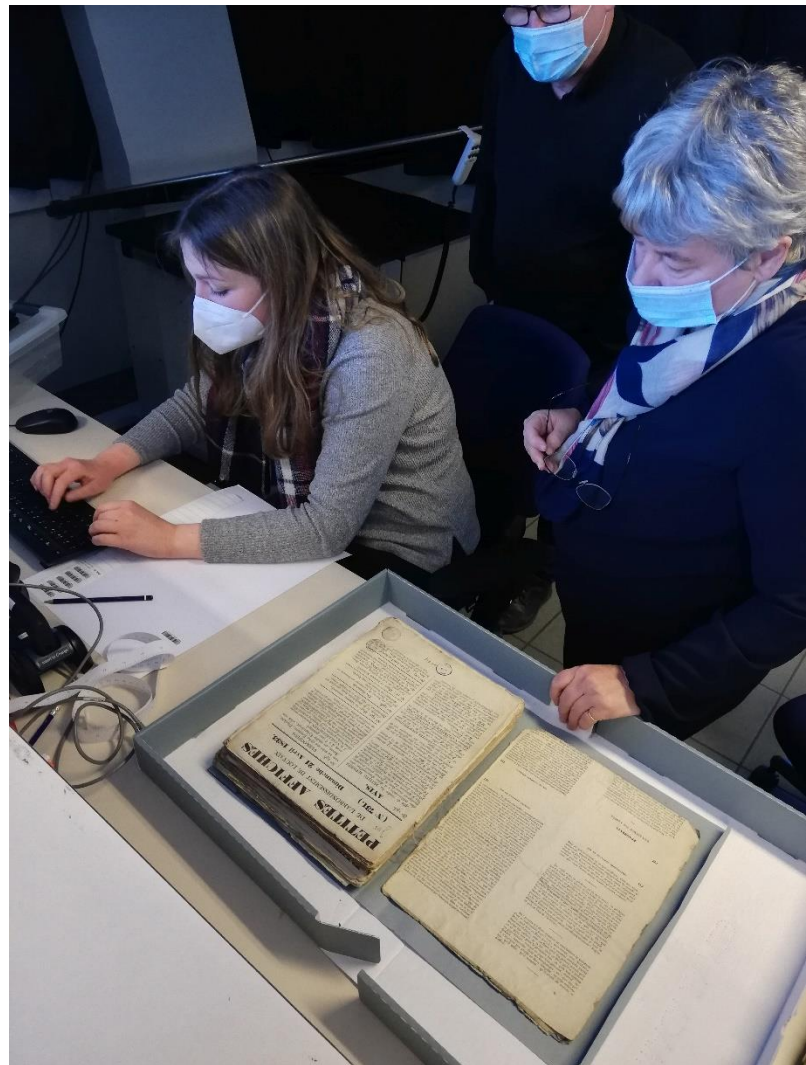
Als resultaat van de behoeftebepaling hebben we een gedetailleerde functionaliteitenlijst opgesteld. Uit 194 mogelijke functionaliteiten gedefinieerd tijdens het onderzoek zijn 128 geïdentificeerd als wenselijk. De lijst is verdeeld in functietypes (waaronder zoekfuncties, weergave functies, achter de schermen technische functies, gebruikersaccount functies) en in prioriteiten. De lijst is verder aangevuld met beschrijvingen van de functionaliteiten en verwijzingen naar relevante voorbeelden en bronnen. De lijst wordt actief gebruikt door meemoo in hun planning voor de ontwikkeling van een kranteninterface op hun digitaal platform Het Archief.

Ter voorbereiding van de opname van gedigitaliseerde kranten op Het Archief hebben we een onderzoek gedaan rond auteursrechten en de terbeschikkingstelling van gedigitaliseerde kranten. Een extern juridisch adviseur leverde advies over de vragen die uit ons onderzoek naar boven kwamen.

Expertisedeling

De vzw en meemoo zetten tijdens dit project in op expertisedeling met de sector rond krantendigitalisering, via onder andere de collegagroep 'Digitalisering van periodieken', workshops, presentaties op relevante bijeenkomsten en regelmatige communicatie met de partners en naar de brede sector.

Tijdens de internationale studiedag van het ADOCHS-project op 14 september, vertelde het projectteam over de voortgang van de OCR-evaluatie. Via een poster presentatie deelden we informatie over het samenstellen van het test-corpus, het opstellen van ground truth-bestanden en de workflow voor de evaluatie. Deze informatie is ook uitgebreider gedeeld tijdens het congres Informatie aan Zee op 14 oktober. Op 19 oktober organiseerde we een hands-on workshop rond transcriptie- en tekstherkenningstool Transkribus, in samenwerking met meemoo en het MoMu en in het kader van de vierde editie van de 'Coachingdag Tools' van meemoo. Elf collega's uit de sector namen deel aan deze interactieve workshop, waar niet enkel de basis maar ook meer geavanceerd gebruik van Transkribus met collega's werden gedeeld. De presentatie van de workshop is terug te vinden op SlideShare.

Registratie van historische kranten in het kader van Primeur bij KU Leuven Bibliotheken – Bijzondere Collecties

PRIMEUR. REDDINGPROJECT VOOR BEDREIGD VLAAMS KRANTENERFGOED

- BP 4.4 Digitaliseringsprogramma
- BP 3.4 Belgische kranten

- BO 4.2 Digitaliseringsprogramma
- BO 3.2 Belgische kranten

We coördineren in 2021-2023 samen met meemoo het project Primeur, waarbinnen meer dan 600.000 pagina's bedreigd Vlaams krantenerfgoed worden gedigitaliseerd. Primeur is het krantenproject binnen GIVE (Gecoördineerd Initiatief voor Vlaamse Erfgoeddigitalisering). Het project wordt uitgevoerd in samenwerking met acht erfgoedinstellingen met middelen van het Relanceplan Vlaamse Veerkracht.

EFRO
EUROPEES FONDS
VOOR REGIONALE
ONTWIKKELING

Europese Unie

Steun voor krantendigitalisering

Binnen het Relanceplan Vlaamse Veerkracht maakt de Vlaamse Regering vijf miljoen euro vrij voor de digitalisering en digitale registratie van cultureel

erfgoed. Met de steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling gaat 2,7 miljoen daarvan naar GIVE (Gecoördineerd Initiatief voor Vlaamse Erfgoeddigitalisering), een meerdelig project van meemoo dat belangrijke stappen vooruit zet in het digitaal beschikbaar en toegankelijk maken van materiaal uit de Vlaamse culturele collecties. Samen met meemoo coördineren we Primeur, de krantentak van GIVE. Van medio 2021 tot eind 2023 werken we aan de digitalisering van 630.000 pagina's zwaar bedreigde kranten uit acht collectiebeherende instellingen.

Projectteam en samenwerking

De projectleider Nieuwe Tijdingen nam vanaf de start van Primeur in juli de rol van projectleider op voor beide projecten, met een nadruk op Primeur. In september namen we een projectmedewerker in dienst die de registratie en verpakking coördineert. Vanaf 2022 bieden projectstagiairs ondersteuning aan de ter plaatse registratie en verpakking van de te digitaliseren kranten. De sollicitatieprocedure voor de eerste twee stagiairs vond eind 2021 plaats.

Voor dit project werken we nauw samen met meemoo en acht erfgoedinstellingen. De vzw coördineert de titelselectie, de materiaalanalyse, de aanwerving en begeleiding van de projectstagiairs, en de registratie en verpakking van de kranten in functie van transport en digitalisering. Meemoo coördineert de ontwikkeling van de registratietool AMS, de bestelling en distributie van het verpakkingsmateriaal, het aanbesteding- en gunningsproces, de samenwerking met de leverancier, de kwaliteitscontrole van aangeleverde bestanden, de archivering van het digitaal materiaal en de administratieve rapportering. De acht erfgoedpartners werken mee aan de verzameling van gegevens in functie van titelselectie, de uitvoering van de materiaalanalyse, en de registratie en verpakking van hun titels. De digitalisering inclusief OCR-processing en metadatering zal uitgevoerd worden door een leverancier.

In oktober organiseerden we samen met meemoo een online kick-off voor alle partners en hun betrokken medewerkers. We presenteerden er het projectplan, inclusief scope, timing, projectstructuur, rollen en verantwoordelijkheden, communicatierichtlijnen en workflows voor titelselectie, registratie en verpakking, en digitalisering.

Kwetsbare kranten

De nadruk van dit project ligt op de kwetsbaarste Vlaamse krantentitels. De selectiecriteria zoals opgesteld in het project Nieuwe Tijdingen zijn hierbij in gebruik, maar met extra nadruk op de conserveringsnood van de kranten. Collectiebeheerders maakten eerst een titelselectie op, met per titel een toelichting rond de omvang en digitaliseringsurgentie. Na een toetsing aan de selectiecriteria door het projectteam hebben de collectiebeheerders aanvullende gegevens rond de fysieke conditie van de kranten verzameld. Dit alles met gebruik van Courant, de online selectietool die we binnen Nieuwe Tijdingen hebben ontwikkeld.

De materiaalanalyse was eind 2021 uitgevoerd voor 66 titels, goed voor naar schatting 550.000 pagina's ofwel 87% van de beoogde omvang van het project. Daarbij zijn verschillende kenmerken genoteerd, waaronder de afmetingen, de bindwijze, en de fysieke staat van de banden (indien ingebonden) en het papier.

De analyse diende als basis voor de materiaalbeschrijving als onderdeel van de offertevraag voor digitalisering. Ook de behoeften rond de aanschaf van bijkomend verpakkingsmateriaal zijn op basis hiervan bepaald. Vanaf begin 2022 dient de materiaalanalyse als vertrekpunt voor de registratie van de kranten. Zo weten de betrokken collega's aan welke staat van het materiaal ze zich mogen verwachten en op welke aandachtspunten ze moeten letten als ze aan de slag gaan met de registratie van een bepaalde titel.

Materiaalvoorbereiding

De registratie, verpakking en barcodering van de kranten die in 2022 van start gaan maken een belangrijk en tijdsintensief deel uit van het project. Daarom is in 2021 veel aandacht besteed aan het uittekenen van een goede workflow. We zijn vertrokken van de aanpak van het project Nieuws van de Grootte Oorlog (2013-2015), met finetuning op basis van getrokken lessen, actuele expertise en de specifieke kenmerken van het huidige project.

We hebben in overleg met meemoo het registratie- en verpakkingsproces stap voor stap uitgedacht. Bij de selectie van de titels werden al volumes en afmetingen gevraagd, waardoor we een redelijk accuraat zicht hadden op de materialen (barcodes, fardes, schutbladen, dozen) die besteld moesten worden per titel en per editie, rekening houdend met de grootste afmetingen. Om de kwetsbare en zware kranten te beveiligen voor transport (zowel intern als extern) moest er gezocht worden naar de meest geschikte materialen. Omdat veel dragers in dit project grote, zware banden zijn, is er voor gekozen om voor zulke banden te werken met een speciale doos die het gewicht van die kranten aankan tijdens het transport naar de digitaliseringspartner. Daarnaast maakten we een berekening van de hoeveelheid materialen die besteld moest worden.

De registratie van de krantenedities voor digitalisering zal gebeuren in het bestaande registratiesysteem AMS van meemoo. Meemoo heeft daarvoor samen met ons een analyse van het AMS-gegevensmodel uitgevoerd en daarna de nodige aanpassingen in het systeem gedaan.

Tenslotte hebben we een planning opgesteld voor de registratie. We maakten een schatting van hoeveel edities er per persoon en per dag geregistreerd kunnen worden. Die is gebaseerd op de ervaringen van Nieuws van de Grootte Oorlog, rekening houdend met de kwetsbaarheid van het Primeur-corpus. Daarna werd de titelselectie onderverdeeld in batches per regio. We starten met twee kleine test- en pilootbatches, gevolgd door één volwaardige batch per maand voor een periode van 13 maanden. De inschattingen rond werklast brachten we per batch, per partner en per locatie in een overkoepelende planning samen. Zo bewaken we de haalbaarheid van dit ambitieus project.

5 BEHOUD EN BEHEER

We stimuleren een beter behoud en beheer van Vlaams bibliothecair erfgoed.

COLLEGAGROEP 'BEHOUD EN BEHEER'

→ BP 5.3 Conserveringsplan

→ BP 1.2 Versterken

→ BP 1.5 Kennisopbouw en expertisedeling

Sinds 2020 coördineren we samen met FARO de Collegagroep 'Behoud en beheer van bibliothecair en documentair erfgoed'. In deze collegagroep staat het uitwisselen van praktijkgerichte kennis en ervaringen centraal rond alles wat met het behoud en beheer in erfgoedbibliotheken en andere documentaire erfgoedcollecties te maken heeft.

Vervelende beestjes

Op dinsdag 16 maart kwamen niet minder dan 38 collega's uit de collegagroep digitaal samen om expertise uit te wisselen rond al die vervelende beestjes die zich wel eens durven ophouden in collecties erfgoed, zoals papiervisjes, kevers en muizen. De collega's vergeleken soorten vallen, deelden insectenlogboeken en dachten samen na over preventieve maatregelen. Ook deze keer hielden we vooraf een bevraging waarin we peilden naar de stand van zaken rond *Integrated Pest Management*. Met een korte quiz kregen we bovendien zicht op de kennis rond insecten en hun schadebeelden.

De tips en ervaringen van de collega's zijn duurzaam vastgelegd via de opnames van hun presentaties, die op de gedeelde drive van collegagroep staan. Ook behoudsmedewerkers die geen lid zijn van de groep, kunnen van deze expertise genieten door het verslag op onze website. Om nog een groter publiek te bereiken besloten we de tips rond het bestrijden van papiervisjes te bundelen in een artikel, dat in het voorjaar van 2022 in *faro | tijdschrift over cultureel erfgoed* zal verschijnen.

Tot slot vloeide uit deze samenkomst ook een proefproject met beperkte opzet voort rond de identificatie van insecten. De juiste determinering is immers van belang om de juiste aanpak te bepalen, maar is vaak niet evident. De collega's vroegen zich af in welke mate smartphone apps om insecten te identificeren bijvoorbeeld aan de hand van artificiële intelligentie een meerwaarde konden betekenen. Bovendien opent dit ook mogelijkheden naar automatische herkenning van insecten in vallen via camera's in het depot. Daarom testten vijf collega's uit de groep vier maanden lang verschillende apps uit en beoordeelden hun accuratesse, hun gebruiksvriendelijkheid en hun relevantie binnen een erfgoedcontext.

Calamiteiten het hoofd bieden

Op donderdag 17 juni stond het omgaan met calamiteiten op het programma: hoe bereid je je voor op een calamiteit en hoe reageer je als het ergste zich voordoet? 30 collega's wisselden digitaal hun ervaringen en advies uit. Dat het thema erg relevant was voor alle deelnemers bleek al uit de bevraging vooraf. Slecht één van de 25 respondenten gaf aan gespaard te zijn gebleven van dergelijk onheil. In negen op de tien gevallen leidden de incidenten wel degelijk tot schade aan de collectie.

In een aantal praktijkvoorbeelden vertelden collega's over hun ervaringen met water- en brandschade. Ze wisselden bovendien voorbeelden van calamiteitenplannen uit en gaven advies over hoe je zo'n plan het best aanpakt: maak het praktisch, communiceer er goed over en voorzie voldoende materiaal voor het geval het noodlot ooit toeslaat. Ook deze getuigenissen zijn duurzaam vastgelegd via opnames en het verslag op onze website.

Tijdens deze bijeenkomst namen we ook de tijd om de collegagroep te evalueren, nieuwe potentiële onderwerpen voor de bijeenkomsten te verzamelen en de werking bij te sturen. Het deed veel deugd om te horen dat alle aanwezigen tevreden waren over de collegagroep. Dit bevestigde de resultaten van de evaluatie die we telkens na elke samenkomst aan de collega's voorleggen.

Tijd voor netwerking en een kijkje achter de schermen

In oktober konden we elkaar eindelijk weer eens in levende lijve ontmoeten. Twintig collega's praatten bij en leerden elkaar beter kennen tijdens de vijfde bijeenkomst bij DIVA te Antwerpen. Ze deden dat tijdens de lunch, de speeddate en het plaatsbezoek. Blij om opnieuw eens tussen rekken te dwalen konden de collega's een kijkje nemen in de nieuwe depotinfrastructuur van DIVA.

Daarnaast stond uiteraard ook expertise-uitwisseling op het programma. Zo stelde een collega de resultaten van het proefproject rond het identificeren van insecten voort. Hieruit bleek er nog veel werk aan de winkel te zijn alvorens smartphone apps een echte hulp bij behoud en beheer kunnen betekenen. Maar hoe meer erfgoedprofessionals de apps gebruiken, hoe beter ze — dankzij artificiële intelligentie — zullen worden in het identificeren van die vervelende beestjes.

De collega's hoorden bovendien een praktijkverhaal over RE-ORG. Dit is een methodiek om je depot op orde te zetten die recent ook naar het Nederlands vertaald werd. Tot slot lichtte een collega hun protocol rond schenkingen en depot toe, met daarin belangrijke aandachtspunten voor wie een collectie in schenking of langetermijnbewaring ontvangt. Al deze getuigenissen werden duurzaam bewaard via het verslag op onze website.

Plannen voor het komende jaar

De planning van de collegagroep in 2022 staat al in grote lijnen vast. De eerste bijeenkomst van het jaar vindt plaats op dinsdag 22 februari. Aan de hand van praktijkvoorbeelden en presentaties van experts gaan we opnieuw in op een van de ergste plagen van bibliothecair erfgoed: schimmel. Ook voor de voorjaar- en najaarsbijeenkomsten liggen de eerste ideeën al klaar.

Nood aan blijvende ondersteuning

Ook dit jaar groeide de collegagroep. Intussen zijn niet minder dan vijfenvijftig collega's over heel Vlaanderen aangesloten bij de mailinglijst om zo op de hoogte te blijven van onze activiteiten. Dit grote aantal is een duidelijk signaal dat de vraag naar ondersteuning rond behoud en beheer sterk leeft in de sector.

→ vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/activiteit/collegagroep-behoud-en-beheer

EXPERTISEDELING

→ BP 5.5 Adviesverlening

→ BP 1.2 Versterken

→ BP 1.5 Kennisopbouw en expertisedeling

Door onderlinge expertisedeling verduurzamen we de opgedane kennis.

Visjes vangen in de collectie

In 2021 deelden drie collega's uit de collegagroep Behoud en beheer hun ervaringen met het bestrijden van papier- en zilvervisjes. Ze deden dit aan de hand van uitgebreid fotomateriaal en concrete tips, die voor iedereen in de sector van groot nut kunnen zijn. Deze franjestaarten worden immers, mede dankzij de klimaatopwarming, steeds meer aangetroffen in erfgoedcollecties. Om deze waardevolle expertise niet verloren te laten gaan vroegen we deze collega's of ze bereid waren hun verhalen te bundelen in een artikel, geredigeerd door de Vlaamse Erfgoedbibliotheken en FARO. Dit zal verschijnen in het voorjaarsnummer van 2022 van *faro | tijdschrift over cultureel erfgoed*, dat gewijd is *Integrated Pest Management*.

Collegagroep Calamiteitenplanning

Eind 2021 ontstond het idee om een tijdelijke collegagroep Calamiteitenplanning op te richten. Verschillende erkende erfgoedbibliotheken worden immers in 2022 gevisiteerd naar aanleiding van het toezicht op het kwaliteitslabel. Als voorbereiding willen ze de komende maanden werk maken van (de herwerking van) hun calamiteitenplan. Aangezien zo'n plan staat en valt bij de praktische, concrete invulling ervan, is onderlinge expertisedeling en -opbouw hierbij erg nuttig. Iedereen wordt immers met gelijkaardige problemen geconfronteerd, zodat samen zoeken naar oplossingen efficiënt en voordelig is.

Via de collegagroep Behoud en beheer en via de erkende erfgoedbibliotheken polsten we naar de interesse in dit initiatief. Zes erfgoedbibliotheken en zes archieven en musea met documentaire collecties reageerden enthousiast op onze oproep. Een verkennende bevraging leverde vervolgens de krijtlijnen op voor de praktische organisatie van de groep, zoals frequentie, duur en insteek. Vanaf 2022 gaat de collegagroep van start voor een traject van een jaar. FARO en de Vlaamse Erfgoedbibliotheken staan in voor de coördinatie en FARO begeleidt het traject ook inhoudelijk. In januari staat de eerste bijeenkomst gepland. Dan maken de deelnemers samen afspraken over de collegagroep en bekijken ze welke thema's ze willen behandelen.

Schadeatlas bibliotheken

We blijven inzetten op de promotie van de Schadeatlas bibliotheken, onder meer via communicatie in vakliteratuur en de collegagroep Behoud en beheer. Op Informatie aan zee en op het Overlegplatform Erfgoedbibliotheken vlogen de schadeatlassen snel de deur uit, wat het blijvend belang van de publicatie aantoont. Schaderegistratie kwam als thema voorlopig nog niet aan bod in de collegagroep, maar aangezien het wel hoog scoorde in de rangschikking van prioritaire thema's zal het ongetwijfeld in de nabije toekomst op het programma staan.

Fototentoonstelling 'Boeken met een hoek af'

Onze reizende fototentoonstelling 'Boeken met een hoek af' ging ook dit jaar weer op pad. Aan de hand van zesentwintig foto's uit de *Schadeatlas bibliotheken* sensibiliseert de tentoonstelling het brede publiek rond het behoud en beheer van bibliothecair erfgoed. Naast enkele zeer ernstige gevallen, zoals brandschade of schimmel, tonen we ook meer herkenbare kwalen zoals een kapotte boekband of verzuurd papier. Geïnteresseerde organisaties kunnen de expo huren. Bij de expo hoort een publieksgids, die ook tips bevat die bezoekers helpen zorg te dragen voor hun eigen boekencollectie. Daarnaast voegt de Erfgoedapp van FARO een extra laag toe aan de tentoonstelling om de bijschriften bij de foto's te kunnen raadplegen. In de periode 2017-2020 was de expo al op dertien plaatsen te zien, voornamelijk in openbare bibliotheken.

De reizende tentoonstelling bezocht in 2021 de openbare bibliotheek van Knokke.

6 SAMENLEVING

We helpen erfgoedbibliotheken om zich beter te verankeren in de hedendaagse samenleving.

VERANKEREN

→ BP 6.1 Participatie

→ BO 3.3 Verankeren

→ BP 6.2 Diversiteit

→ BP 6.3 Diversiteit

Door zelf een voorbeeld te stellen en collega's en experts rond dit thema samen te brengen stimuleren we een meer participatieve werking, aandacht voor diversiteit binnen het beleid en de collectie en een duurzamere manier van werken.

Diverse organisatie

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken streeft ernaar een diverse organisatie te zijn, waarin iedereen zonder onderscheid gelijk wordt behandeld en waarin stemmen uit allerlei hoeken en lagen vertegenwoordigd zijn. We besteden daarom bijzondere aandacht aan een maatschappelijk en cultureel diverse samenstelling van het personeelsbestand en van onze bestuursorganen.

Vacatureteksten formuleren we steeds neutraal, waarbij we iedereen aanmoedigen te solliciteren, ongeacht geslacht, afkomst of functiebeperking. Op vlak van gender en leeftijd zijn we erin geslaagd binnen het team een goede mix te bereiken. Een aantal medewerkers heeft roots buiten België. We blijven inspanningen leveren om ook een meer multiculturele organisatie te worden.

De aandacht voor meerstemmigheid vertalen we ook in onze werking. Bij het samenstellen van onze klankbordgroepen en projectteams trachten we steeds diverse profielen samen te brengen, die elk vanuit hun unieke kijk het project versterken en meer diepgang geven. Ook binnen ons beleidsplanningstraject hebben we hiervoor de nodige aandacht.

Participatief werken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ontwikkelt haar dienstverlening steeds in samenspraak met de sector. Op die manier kunnen we optimaal op de noden en behoeften van de erfgoedbibliotheken inspelen en ontwikkelen we de beste zorg voor het waardevolle bibliothecair erfgoed. Het diensten-aanbod van Vlaamse Erfgoedbibliotheken staat vanzelfsprekend open voor alle erfgoedprofessionals die met bibliothecair erfgoed in aanraking komen. Als netwerkorganisatie zoeken we bovendien altijd naar partnerschappen met organisaties uit de brede cultureel-erfgoedsector om onze projecten te versterken met expertise die we zelf niet in huis hebben.

Op organisatieniveau zitten vertegenwoordigers van erfgoedbibliotheken en externe adviseurs in onze bestuursorganen. In onze projecten realiseren we inspraak via brede klankbordgroepen. Dat maakt het mogelijk om uiteenlopende perspectieven bij elkaar te brengen. Bovendien vormt zo'n klankbordgroep een mini-netwerk van Vlaamse en (inter)nationale actoren rond een project. Hierdoor bevorderen we tegelijk de onderlinge uitwisseling en versterken we de sector als geheel.

Ook de focus op collegagroepen tijdens deze beleidsperiode kadert in deze strategie van verbreding, participatie en inzet op draagvlak en mede-eigenaarschap bij zowel de projectpartners als bij de bredere cultureel-erfgoedgemeenschap.

Onze activiteiten zijn zowel vraag- als aanbodgestuurd. Het eerste realiseren we onder andere door vanuit de collega- en klankbordgroepen in te spelen op de dynamiek. Tegelijkertijd stimuleren we de

professionalisering binnen de brede sector van erfgoedbibliotheken door een gericht aanbod, communicatie en sensibilisering.

Groeipad voor erfgoedbibliotheken

Onze projecten en initiatieven staan steeds open voor alle organisaties die bibliothecair erfgoed beheren. We willen daarbij zoveel mogelijk drempels wegwerken. We zijn daarom begonnen om een groeipad uit te tekenen om (nog) niet-erkende erfgoedbibliotheken te ondersteunen bij verdere professionalisering. We ontwerpen een stappenplan waarbij we kijken hoe ons eigen dienstenaanbod en dat van anderen deze organisaties kan helpen zich verder te ontwikkelen. Het sluitstuk is een begeleidingstraject voor erfgoedbibliotheken die een kwaliteitslabel willen aanvragen. We vertrekken vanuit de behoeften van de bibliotheken die zo'n traject willen ingaan.

Een participatief en divers beleidsplanningstraject

2022 staat bij de Vlaamse Erfgoedbibliotheken — zoals bij veel cultureel-erfgoedorganisaties — in het teken van een nieuw beleidsplan. Dat zet de lijnen uit voor onze dienstverlening voor de volgende vijf jaar. We vinden het essentieel om onze dienstverlening af te stemmen op de noden en kansen binnen de sector. Daarom geven we dit beleidsplanningstraject participatief vorm. Op die manier kunnen we in ons beleidsplan inspelen op een diversiteit aan stemmen.

In 2021 stelden we een plan van aanpak op voor het beleidsplanningstraject. Het bevat onder andere een overzicht van onze stakeholders. Op basis van de erfgoedparticipatieladder van FARO bepaalden we voor elke stakeholder de mate waarin we die willen betrekken. Ook de manier waarop we de stakeholder willen betrekken — in een online bevraging, een een-op-eengesprek, een rondetafel — wordt erin beschreven. Daarnaast bevat het plan een concrete timing en taakverdeling, zodat we alle onderdelen van het beleidsplan en de bijbehorende subsidieaanvraag tijdig en grondig kunnen voorbereiden.

Ecologisch verantwoorde keuzes

Als vzw zet Vlaamse Erfgoedbibliotheken zo veel mogelijk in op ecologisch verantwoorde alternatieven. We printen nog minimaal en als we het toch doen doen we het recto verso op zuurvrij, gerecycleerd papier. We gaan bewust om met energiegebruik voor verwarming, verlichting en apparatuur. Zo gebruiken we automatische timers op stopcontacten om het sluipverbruik van apparaten 's nachts te minimaliseren. Onze fruitleverancier Fruitsnacks biedt zoveel mogelijk seizoensfruit aan dat duurzaam geteeld is. We zorgen voor gefilterd kraanwater als alternatief voor flessenwater, kiezen voor koffie zonder cups en grootverpakkingen voor zaken als suiker en melk. Het team komt quasi volledig met het openbaar vervoer of de fiets naar het werk en ook bijna alle dienstverplaatsingen gebeuren met trein, tram en bus.

Duurzaam werken

Duurzaamheid gaat verder dan enkel ecologie. Ook het inzetten op langetermijnoplossingen en het borgen van kennis zijn essentiële bouwstenen voor een duurzame samenleving. Binnen onze eigen organisatie realiseren we dit via een interne website (VEB Intranet), waarop alle medewerkers kennis vastleggen en uitwisselen. Toekomstige projecten kunnen zo voordeel halen uit de ervaring en voorbeelden van vroegere initiatieven en hoeven niet telkens van nul af aan te beginnen. Maar het is vooral bij onze projecten en initiatieven dat we investeren in duurzame documentatie, via onze handleidingen,

toolboxen en samenwerkingsplatformen. We brengen en houden verzamelde en opgedane expertise zo veel mogelijk online, waar die permanent beschikbaar blijft voor gebruik binnen de sector.

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert bovendien de duurzame omgang met cultureel erfgoed, zowel fysiek als digitaal, in de sector van erfgoedbibliotheken. Ook de vernieuwde Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken speelt hier een rol in. Het nieuwe datamodel zal het mogelijk maken om de resultaten van collectie-evaluaties, zoals een waardering of een UPLA-doorlichting, duurzaam te bewaren.

Ook nog

Ook waardig werk, welzijn en het bevorderen van gelijkheid vormen belangrijke Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) waaraan de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken haar steentje bijdraagt. Deze engagementen nemen we mee binnen ons diversiteits- en personeelsbeleid.

7 BELEID

We voeren een doordacht en kwaliteitsvol beleid.

BESTUUR

→ BP 7.1 Goed bestuur

→ BO 5.1 Goed bestuur

We handelen volgens de principes van goed bestuur door een evenwichtige samenstelling en regelmatige evaluatie van onze bestuursorganen en transparante besluitvorming.

Leden

De vereniging heeft vandaag elf leden. Zes ervan zijn stedelijke en universitaire rechtspersonen: de stad Antwerpen, de Universiteit Antwerpen, de stad Brugge, de Universiteit Gent, de KU Leuven en de stad Hasselt. Daarnaast zijn zeven natuurlijke personen lid. Die zijn als expert aangezocht of geven leiding aan een erfgoedbibliotheek. Deze natuurlijke personen plus twee vertegenwoordigers van elke rechtspersoon zetelen in de algemene ledenvergadering van de vzw, die tenminste twee keer per jaar samenkomt.

Bestuursorgaan

De vereniging wordt bestuurd door een bestuursorgaan dat bestaat uit de managers van de partnerbibliotheken die optreden als vertegenwoordiger van hun inrichtende overheid en enkele door de algemene ledenvergadering verkozen personen. Het bestuursorgaan bepaalt het beleid van de vzw: ze zorgt voor de afstemming van de initiatieven en waakt erover dat projecten binnen het algemene beleid van de organisatie passen. Het bestuursorgaan duidt ook de vertegenwoordigers aan die namens de vzw deel uitmaken van externe advies-, bestuurs- of overlegorganen. Het bestuursorgaan komt vijf keer per jaar samen.

Dagelijks bestuur

De bestuursvergaderingen worden voorbereid door het dagelijks bestuur, dat bestaat uit de voorzitter, de ondervoorzitter en de penningmeester. Ze vergaderen maandelijks met de coördinator. Het dagelijks bestuur is belast met de lopende zaken en is onder meer verantwoordelijk voor het financieel beheer, het personeelsbeleid, de voorbereiding van beleidsbeslissingen en de opvolging van beslissingen van het bestuursorgaan en de algemene vergadering.

Coördinator

De dagelijkse leiding van de vzw is in handen van de coördinator, die samen met de voorzitter optreedt als aanspreekpunt en gezicht van Vlaamse Erfgoedbibliotheken. De coördinator is de leidinggevende van de andere medewerkers van de vzw en rapporteert over hun werkzaamheden aan het bestuur en de algemene vergadering.

Werkkader

De belangrijkste procedures en de bevoegdheden zijn vastgelegd in documenten die formeel zijn goedgekeurd door het bestuursorgaan of de algemene vergadering, waaronder de statuten, het huishoudelijk reglement en de nodige teksten over interne organisatie.

Transparantie

Alle leden en hun vertegenwoordigers kunnen de notulen en beslissingen van de algemene vergadering en het bestuursorgaan raadplegen, evenals de nodige financiële rapportage. De leden van het bestuursorgaan kunnen ook de notulen en beslissingen van het dagelijks bestuur inzien. Om dit te faciliteren maken we gebruik van een gesloten website om courante en gearchiveerde bestuursdocumenten beschikbaar te maken.

Planning en evaluatie

Elk jaar vertalen we de doelstellingen uit ons beleidsplan en de beheersovereenkomst met de Vlaamse overheid in een actieplan met concrete acties en prioriteiten, dat ter goedkeuring wordt voorgelegd aan het bestuursorgaan en de algemene vergadering. Met de algemene vergadering overlopen we tweemaal per jaar onze werking via het actieplan en het jaarverslag. Daarnaast maken we plannen van aanpak op voor elk initiatief. Die worden goedgekeurd en opgevolgd door het bestuursorgaan.

Bestuurssamenstelling

PERSOON	N/V°	ORGANISATIE	LID VAN°°			OPMERKINGEN
Mel Collier	N	KU Leuven	DB	BO	AV	voorzitter
Martine Balcer	V	Bibliotheek Hasselt Limburg	DB	BO	AV	ondervoorzitter
An Renard	V	Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience - Antwerpen	DB	BO	AV	penningmeester
Trudi Noordermeer	V	Universiteitsbibliotheek Antwerpen		BO	AV	
Koen Calis	V	Openbare Bibliotheek Brugge		BO	AV	
Dries Moreels	V	Universiteitsbibliotheek Gent		BO	AV	
Hilde Van Kiel	V	KU Leuven Bibliotheken		BO	AV	
Jessica Jacobs	N	VBAD		BO	AV	
Johan Eeckeloo	N	Koninklijk Conservatorium Brussel		BO	AV	
Steven Van Impe	V	Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience - Antwerpen			AV	
Marleen Vandenreyt	V	Bibliotheek Hasselt Limburg			AV	
Ludo Vandamme	V	Openbare Bibliotheek Brugge			AV	

Ward De Pril	V	KU Leuven Bibliotheken			AV	
Hendrik Defoort	V	Universiteitsbibliotheek Gent			AV	
Pierre Delsaerdt	N	Universiteit Antwerpen			AV	
Katrien Weyns	N	KADOC			AV	
Jeroen Walterus	N	FARO			AV	
Lieve Watteeuw	N	KU Leuven			AV	

° V = Vertegenwoordiger van lid-rechtspersoon, N = natuurlijke persoon

°° DB = dagelijks bestuur, BO = raad van bestuur, AV = algemene ledenvergadering

FINANCIIEEL

→ BP 7.3. Financieel beleid

→ BP 5.2 Sterk beleid

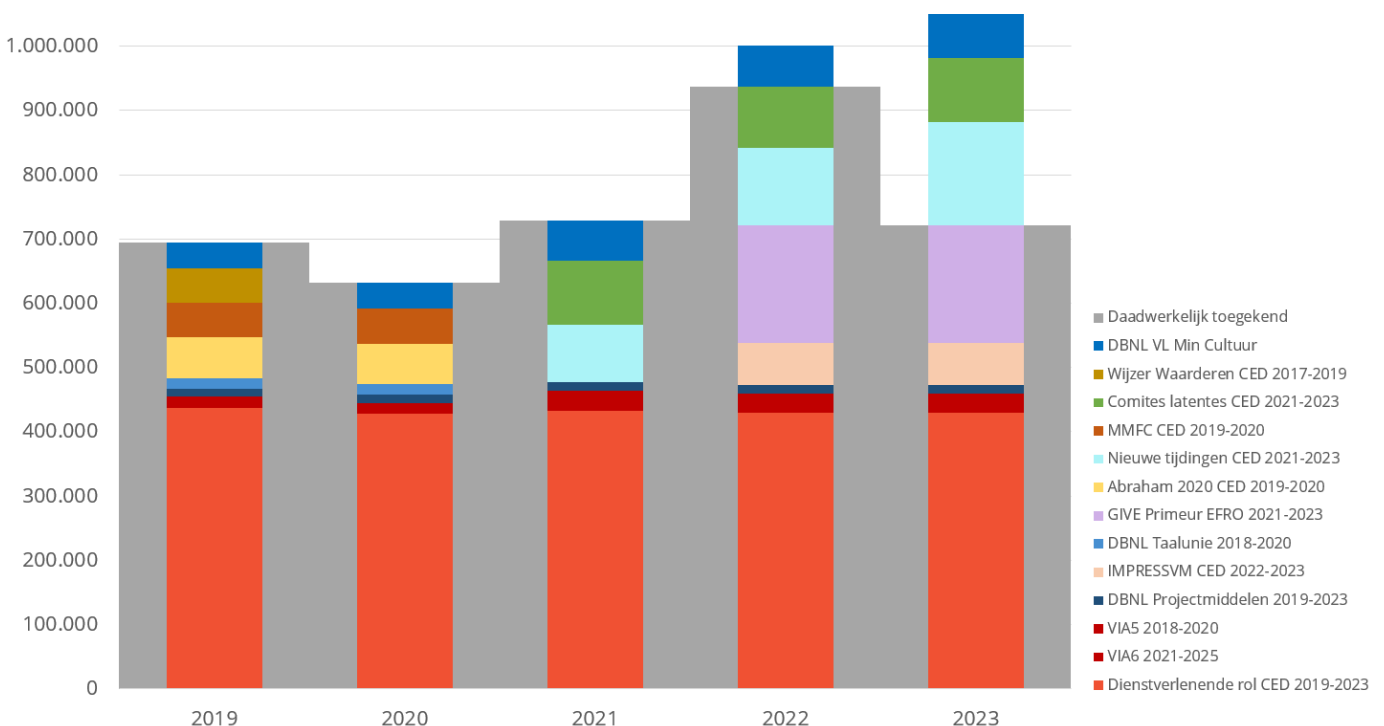
We voeren een gezond financieel beleid door binnen duidelijke kaders een accurate boekhouding te voeren en kostenbewust te handelen.

Financieringsbronnen

De vzw is voor haar basisfinanciering afhankelijk van een werkingssubsidie voor het uitvoeren van de landelijke dienstverlenende rol binnen het Cultureelerfgoeddecreet. Daarnaast ontvangt de vzw beperkte bijkomende financiering via de Vlaamse Intersectorale Akkoorden. Dit wordt in natura aangevuld door de partnerbibliotheken, onder andere via hun inzet in het bestuur van de vzw, hun vertegenwoordiging namens de vzw in diverse bestuurs- en overlegorganen, hun advies aan de sector, de deelname van hun medewerkers in en de uitvoering van projecten, hun logistieke steun, etc. Ook de vele partners van onze projecten leveren op deze manier een significante bijdrage.

Om het ambitieuze beleidsplan dat we in 2018 schreven te kunnen uitvoeren is aanvullende financiering nodig. Gelukkig slagen we erin om heel wat projectsubsidies te verwerven die ons de nodige extra slagkracht geven. Vanaf 2022 overstijgen deze projectgebaseerde middelen zelfs de werkingssubsidie.

FINANCIERINGSBRONNEN VLAAMSE ERFGOEDBIBLIOTHEKEN BELEIDSPERIODE 2019-2023

Dat zorgt voor de nodige uitdagingen. Het schrijven van goede projectsubsidieaanvragen is tijdsintensief – tijd die ten koste gaat van projecten en initiatieven die met de werkingssubsidie worden uitgevoerd. Elk gesubsidieerd project is voor de vzw ook een extra kostenpost doordat niet alle kosten

subsidieerbaar zijn en door de noodzakelijke inzet van het vaste personeel. De verduurzaming van de projectresultaten in de organisatie is telkens opnieuw een bijkomende structurele post op de begroting, zeker wanneer het gaat om projecten die afhankelijk zijn van ICT-infrastructuur. Daardoor blijft van de werkingssubsidie steeds minder geld over om los van projectsubsidies nieuwe initiatieven te ontwikkelen. Ook verdwijnt de kennis en ervaring van het tijdelijke personeel na een project weer uit de organisatie. In deze beleidsperiode hebben we dat deels kunnen voorkomen doordat we mensen aan boord konden houden op vervolgprojecten.

Kostenstructuur

Onze werkingssubsidie gaat grotendeels op aan onze kleine vaste staf (de coördinator, drie experts en een deeltijdse administratieve kracht) en structurele uitgaven zoals huisvesting en het onderhoud van verschillende websites en databanken. Het projectbudget binnen de structurele middelen is bescheiden. Voor grotere projecten zijn we in belangrijke mate afhankelijk van projectsubsidies.

Begroting

De vzw stelt jaarlijks een begroting op die wordt goedgekeurd door de algemene vergadering. Halverwege het jaar rapporteert de penningmeester over de financiële stand van zaken aan het bestuursorgaan en wordt de begroting zo nodig bijgesteld.

Controle

De firma Fiskodata doet onze boekhouding. De financiële toestand van de vereniging, de jaarrekening en de balans, en de regelmatigheid van onze financiële operaties wordt jaarlijks gecontroleerd door een extern accountant. De jaarrekening en het verslag van een externe accountant leggen we elk jaar ter goedkeuring voor aan de algemene vergadering.

Over betalingen zijn er in het huishoudelijk reglement afspraken gemaakt. Betalingen tot vijfduizend euro worden door de coördinator gedaan, alles daarboven door twee leden van het dagelijks bestuur. Kashandelingen worden tot een minimum beperkt. Sinds begin 2020 hebben we voor kleine betalingen een afzonderlijke rekening en bankpas.

We hanteren de principes van de wet op de overheidsopdrachten. Ook bij kleinere opdrachten vragen we offertes aan verschillende partijen. Die worden dan afgewogen tegen elkaar en tegenover vooropgestelde criteria. Kleinere opdrachten worden gegund door het dagelijks bestuur of de coördinator. Voor grote opdrachten maken we een uitgebreid bestek op en is er een beoordelingscommissie met personeels- en bestuursleden en een externe expert. Ze brengen een advies uit aan het bestuursorgaan, dat de opdracht vervolgens toewijst.

PERSONEEL

→ BP 7.2. Personeelsbeleid

→ BP 5.2 Sterk beleid

We voeren een kwaliteitsvol personeelsbeleid door in te zetten op competentie management en welzijnsbeleid.

Beleid

De vzw valt onder PC 329.01 en volgt deze regelgeving, met uitzondering van de verloning die de barema's van het gemeentepersoneel in Vlaanderen volgt. De vzw vult het loon aan met enkele sociale voordelen: maaltijdcheques, hospitalisatieverzekering en een sociaal abonnement voor woon-werkverkeer of een fietsvergoeding. Voor wat betreft preventie zijn we aangesloten bij de Gemeenschappelijke Preventiedienst van de stad Antwerpen. Ons sociaal secretariaat is SCWITCH, een samenwerkingsverband van Sociare en SD Worx dat aan socioculturele instellingen een betaalbare dienstverlening biedt.

Het personeel van de vzw is ons menselijk kapitaal. De kracht van onze organisatie schuilt in de mensen die er werken en die willen we koesteren. Daartoe voeren we een competentiegericht personeelsbeleid.

De coördinator voerde in de eerste helft van 2021 formele functioneringsgesprekken. Verder bleef hij via regelmatige updategesprekken op de hoogte van de voortgang van projecten en taken en coacht hij de medewerkers bij de uitvoering ervan. Zo nodig werden daarbij ook het algemeen functioneren en vormingsbehoeften besproken.

38-urige werkweek

In 2021 bereiden we de overstap van een 40- naar een 38-urige werkweek voor. Aanleiding was het hoog oplopende aantal afwezigheidsdagen voor oudere werknemers. Die krijgen binnen de geldende CAO's voor PC329.1 vanaf 45 jaar arbeidsvrijstelling. Door een 40-urenweek te hanteren liep het aantal afwezigheidsdagen op tot 68 voor de oudste werknemers. Door over te schakelen op een 38-urenweek wordt het aantal afwezigheidsdagen voor iedereen met 12 verminderd door het wegvallen van compensatiedagen, terwijl het aantal gewerkte uren gelijk blijft.

Omdat die compensatiedagen wel degelijk interessant waren voor de jongere werknemers werkten we aanvullend een nieuwe verloffregeling uit waarbij elke medewerker tot 50 jaar 12 dagen verlof heeft naast het wettelijk verlof. Afhankelijk van de leeftijd is dat opgebouwd uit CAO-verlof, arbeidsvrijstelling of bijkomend verlof. Vanaf 50 jaar komen daar nog 12 arbeidsvrijstellingsdagen bij en vanaf 55 zijn dat er 24, in totaal dus maximaal 56 dagen.

Bij het uitwerken van de nieuwe regeling hadden we overleg met werkgeversfederatie Sociare en gingen we te rade bij enkele andere organisaties uit de sector. De coördinator had daarbij op regelmatige basis overleg met het team, dat instemde met de nieuwe aanpak nadat de eerste voorstellen waren bijgesteld op basis van hun feedback. De nieuwe regeling is op 1 januari 2022 ingegaan.

Ons team

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken heeft een team van medewerkers die dienstverlening en samenwerking hoog in het vaandel dragen. In 2021 was ons team als volgt samengesteld:

MEDEWERKER	HUIDIGE FUNCTIE	%	IN DIENST	UIT DIENST	OVEREENKOMST ^o	FINANCIE - RING ^{oo}
David Coppoolse	Coördinator	100	2009-10-01		O	W
Susanna De Schepper	Expert analytische bibliografie Projectleider STCV	100	2014-01-01	2021-03-07	O	W
Sara Moens	Expert collectiebeleid Projectleider Collectiewijzer	100	2019-06-24		O	W
Sarah Fierens	Projectleider DBNL Vlaanderen	100	2018-04-03		O	P
Sophia Rochmes	Projectleider krantendigitalisering	100	2019-06-17		O	P
Godfried Croenen	Projectleider MMFC	100	2019-08-01		O	P
Anton Raath	Medewerker databeheer	100	2020-04-16		B	R
Zanna Van Loon	Expert analytische bibliografie Projectleider STCV	100	2021-01-27		O	W
Britt Janssens	Officemanager	60	2021-05-31		B	W
Montaine Denys	Projectmedewerker krantendigitalisering Nieuwe Tijdingen	100	2021-05-13		B	P
Dominique Somers	Projectmedewerker krantendigitalisering Nieuwe Tijdingen	100	2021-09-13		B	P
Zofia Detemmerman	Projectmedewerker krantendigitalisering Primeur	90	2021-09-20		B	P
Tom Eerkens	Projectmedewerker STCV	100	2021-10-28		B	R
Jeroen Cortvriendt	Expert erfgoeddata en informatiebeheer	100	2021-11-01		B	W

^o O = Onbepaalde duur; B = Bepaalde duur

^{oo} W = Werkingssubsidie Cultureelerfgoeddecreet; P = Projectsubsidie; R = Reservemiddelen vzw

Stagiairs

Sinds september 2015 werkt de vzw – deels uit overtuiging, deels uit noodzaak – met beroepsinlevingsstagiars (BIS) die bij ons tegen een beperkte vergoeding 26 weken aan de slag gaan. We geven de voorkeur aan langdurige engagement op de werkvloer in plaats van kortstondige opdrachten in het kader van opleidingen. Om de balans tussen geven en nemen in evenwicht te houden gaan we met

zorg te werk. We schrijven vacatures uit waarna kandidaten bevestigd worden over hun motieven, hun opleidingswensen en hun eigen competenties. Op basis van vraag en aanbod kiezen we dan een geschikte kandidaat uit. Deze langdurige stages blijken zowel voor de stagiair als voor onze organisatie een goede investering te zijn. De meeste van onze stagiairs zijn na hun stage vlot aan een job geraakt, meestal in de erfgoed- of bibliotheeksector.

In 2021 waren deze 9 stagiairs bij ons aan de slag:

PERSOON	PROJECT / ASPECT	SOORT STAGE	STARTDATUM	EINDDATUM
Alice De Coster	MMFC	BIS	2020-08-17	2021-02-01
Diana Goodwin	MMFC	BIS	2020-11-16	2021-05-03
Montaine Denys	Abraham 2020	BIS	2020-11-25	2021-05-12
Kaat Somers	Zakelijke ondersteuning, communicatie	BIS	2020-12-07	2021-05-24
Gitte Samoy	Nieuwe Tijdingen	BIS	2021-05-17	2021-10-31
Laurent Breeus-Loos	MMFC	BIS	2021-08-16	2022-01-30
Irene Van Eldere	MMFC	Studiestage	2021-08-16	2021-09-10
Amandine Warrens	Nieuwe Tijdingen	BIS	2021-08-09	2021-11-01
Merel Waeyaert	MMFC	BIS	2021-10-11	2021-11-12

Vorming

In onze innovatieve, projectgedreven organisatie zijn vaak nieuwe competenties nodig die opgebouwd of aangeleerd moeten worden. Alle medewerkers, ook tijdelijk personeel en stagiairs die via beroepsinlevingsovereenkomsten werken, krijgen de kans om zich bij te scholen en te ontwikkelen. Dat kan via een intensieve opleiding, maar evengoed via coaching door een collega of deelname aan overleg, studiedagen, collegagroepen of studiebezoeken. Onze medewerkers volgden de ontwikkelingen binnen ons expertiseveld op via deelname aan (internationale) studiedagen en congressen.

MEDEWERKER	VORMING
David Coppoolse	Webinars beleidsplanning (FARO) Aan de slag met je begroting (Sociare)
Godfried Croenen	Avviamento alla paleografie musicale (Centro Studi Santa Rosa da Viterbo)

Montaine Denys	Public domain day (meemoo) DH Benelux 2021 (Universiteit Leiden) IIIF Annual Conference (IIIF Consortium) Studiedag Image & data processing in the cultural heritage sector (ADOCHS) OCCAM webinar (OCCAM) NewsEye user workshop (NewsEye)
Sarah Moens	Webinars beleidsplanning (FARO) Studiedag Erfgoed en Lucht (Erfgoedlabo Leuven) Studiedag Nieuwe inzichten in selectie en waardering (FAAD)
Sophia Rochmes	NewsEye conference 2021 (NewsEye) DH Benelux 2021 (Universiteit Leiden)
Gitte Samoy	Studiedag Image & data processing in the cultural heritage sector (ADOCHS)
Dominique Somers	Workshop auteursrecht (meemoo)
Zanna Van Loon	Webinars Groeien in uw nieuwe erfgoedjob (FARO)

Bovendien bezitten de medewerkers van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken zelf heel wat expertise. Daarom zetten we ook in op interne kennisdeling, zoals een kennismaking met XML en een opleiding in het gebruik van de mobiele fotostudio.

Selectie en onthaal

Voor elke vacature, ook die voor stagiairs, doen we een aanwervingsprocedure met brede verspreiding van de vacaturetekst. Daarin staat telkens dat we gelijke kansen en diversiteit stimuleren en dat we aanwerven op basis van competenties, ongeacht leeftijd, geslacht, afkomst, levensvisie of functiebeperking. Elk profiel wordt genderneutraal geschreven. De invulling verloopt op een integere, transparante en professionele wijze, op basis van een zorgvuldige afweging van individuele competenties ten opzichte van een vooropgesteld functieprofiel. Voor stagiairs gebeurt dat door een jury van personeelsleden. Bij aanwerving van personeel wordt de jury gevormd door tenminste één bestuurslid, de coördinator en een externe adviseur, meestal een collega uit de sector met een gelijkaardige expertise als gevraagd voor de functie.

Nieuwe medewerkers, en tot op zekere hoogte ook stagiairs, maken normaal gezien kennis met de verschillende diensten van een erfgoedbibliotheek bij onze partners. Door de coronamaatregelen was dit in 2021 niet voordehandliggend. Nieuwe medewerkers krijgen interne vorming van collega's, bijvoorbeeld rond het werken met de verschillende digitale tools. We hebben ook het VEB Intranet: een uitgebreide wiki waarop we de belangrijkste procedures en afspraken die in onze organisatie van toepassing zijn. Op die manier kunnen nieuwe mensen sneller en zelfstandiger starten en verzekeren we er ons ook van dat kennis niet verloren gaat. Daarnaast helpt de cloudtoepassing Trello ons om de vele taken en projecten op te volgen en goed over te dragen bij wissels van personeel en stagiairs.

KWALITEITZORG EN PROJECTMANAGEMENT

→ BP 7.4 Kwaliteitszorg en projectmanagement

→ BO 5.4 Kwaliteitsvolle werking

We bieden een kwaliteitsvolle dienstverlening door solide projectmanagement en door processen en procedures goed uit te denken, helder te omschrijven en regelmatig kritisch te evalueren.

Documentatie

Bij de uitvoering van structurele projecten en initiatieven is het documenteren van processen en procedures noodzakelijk om continuïteit en consistentie te garanderen binnen onze organisatie, waar vaak met tijdelijk personeel wordt gewerkt. Ook de projecten waarin we samenwerken met (wisselende) externe partijen hebben hier voordeel bij.

Bij projecten die beperkt zijn in tijd leggen we de nadruk meer op het documenteren van de opgedane kennis en ervaringen, in functie van mogelijk hergebruik binnen de sector.

De dagelijkse werking van het team wordt ondersteund door het VEB Intranet, een interne wiki waarop we zaken rond de dagelijkse werking van de organisatie documenteren.

De werking rond onze databanken is beschreven in projectdossiers op onze website en wiki's waarin de beschrijvingsregels in detail zijn uitgewerkt. Bij het inwerken van nieuw personeel of nieuwe samenwerkingspartners merken we steeds weer hoe de beschikbaarheid van die documentatie de leercurve verkort.

We hanteren duidelijke archiefregels voor het correct klasseren van (project)documenten. Op kleine uitzonderingen na werken we daarbij volledig digitaal.

Projectmatig werken

Voor projecten en initiatieven maken we altijd een plan van aanpak op, inclusief doelstellingen, budget, financiën, engagementen, resultaten en timing, dat wordt goedgekeurd door het bestuursorgaan. Afhankelijk van de omvang van het initiatief kan het gaan om een zeer uitgebreid plan of om een nota van enkele pagina's.

Over projecten wordt regelmatig verslag gedaan op de vergaderingen van het dagelijks bestuur en het bestuursorgaan, zodat bijsturing mogelijk is. We proberen op elke bestuursvergadering ten minste één project uitvoerig te bespreken. Na afronding van initiatieven wordt een eindrapport opgemaakt dat terugkoppelt naar het oorspronkelijke plan van aanpak.

Projectorganisatie

Het bestuursorgaan van de vzw blijft de eigenaar en opdrachtgever van elk project. Het bestuur neemt kennis van de (tussentijdse) projectresultaten en keurt deze goed of af. Ze verantwoordt bij de Vlaamse overheid of andere financiers de resultaten in functie van verkregen middelen. Wijzigingen aan het projectplan moeten door het bestuursorgaan worden goedgekeurd.

Het dagelijks bestuur bewaakt namens het bestuursorgaan en samen met de coördinator de dagelijkse voortgang van het project en stuurt zonodig in overleg met de projectleider de uitvoering ervan bij.

De projectleider is een personeelslid dat zorgt voor het efficiënte en effectieve verloop van het project conform het projectplan. De projectleider legt hierover verantwoording af aan het bestuursorgaan en

rapporteert op regelmatige basis over de projectvoortgang aan de coördinator en het dagelijks bestuur. De projectleider stuurt het projectteam aan en zit de klankbordgroep voor.

Het projectteam staat in voor de uitvoering van de taken binnen het project en de realisatie van de vooropgezette doelen. Het bestaat uit specifiek projectpersoneel en ander (toegevoegd) personeel van de vzw. Zo nodig kunnen ook personeelsleden van formele projectpartners aan dit team worden toegevoegd. De samenstelling ervan kan wijzigen in functie van de voorliggende taken en de expertise die op een bepaald moment nodig is.

Een klankbordgroep of adviescommissie ondersteunt het projectteam bij het formuleren van antwoorden op project- inhoudelijke vragen. Hij bestaat uit mensen die vanuit hun functie of expertise belangrijke input en feedback leveren die bijdragen tot een kwaliteitsvolle realisatie van de verschillende projectonderdelen. Via de klankbordgroep verzekert het project zich ook van draagvlak voor het project bij de projectpartners en de cultureel-erfgoedsector.

COMMUNICATIE

→ BP 7.5 Communicatie

→ BO 5.3 Transparante communicatie

We communiceren op een wervende en heldere manier over ons aanbod en onze diensten.

Activiteitenfiches

Al onze activiteiten door de jaren heen zijn beschreven in zogenaamde 'activiteitenfiches' op onze website. In 2021 voegden we daar een aantal nieuwe initiatieven aan toe. Bovendien zorgen we voor de regelmatige actualisering van de fiches, zodat ze steeds de meest recente informatie bevatten. In totaal zijn er nu 75 beschrijvingen.

→ vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/activiteiten

Nieuws

Via onze website, sociale media en nieuwsbrief houden we collectiebeheerders en andere stakeholders op de hoogte van onze activiteiten. We communiceren regelmatig over de voortgang en tussentijdse realisaties van onze grotere projecten via nieuwsberichten en project- nieuwsbrieven.

Communicatiebeleid

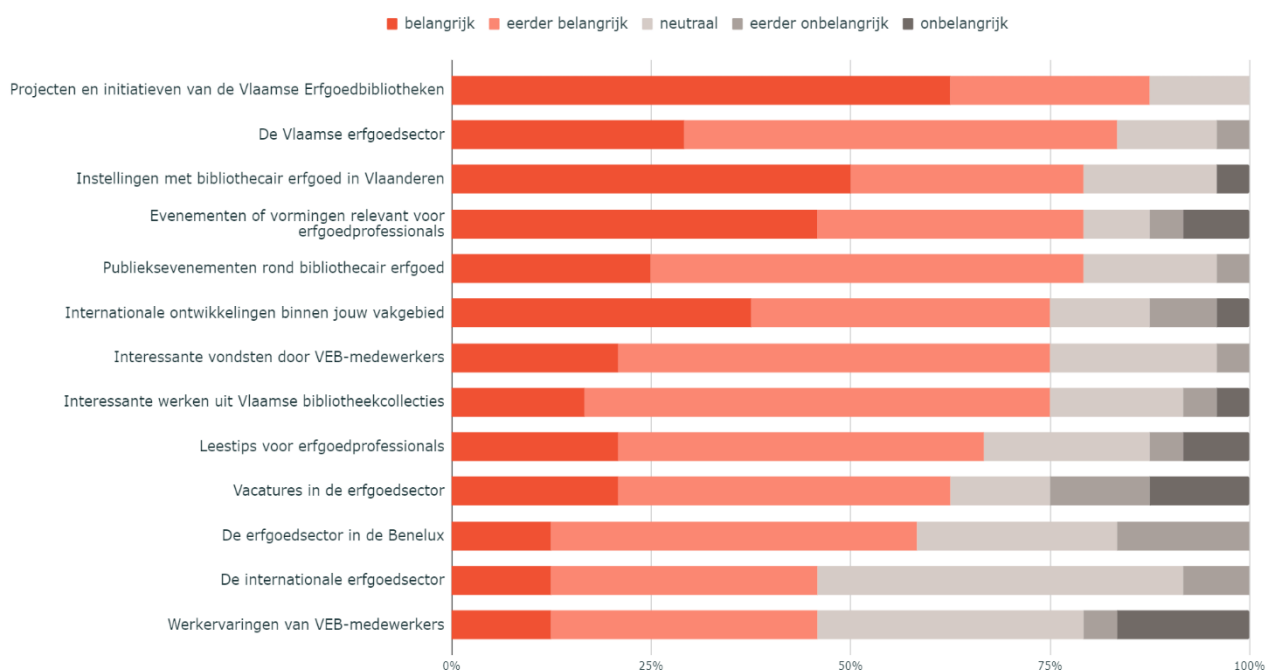
We ontwikkelen gaandeweg een nieuw communicatiebeleid dat is aangepast aan de huidige noden en mogelijkheden.

In 2021 implementeerden we een meer consistente manier om sociale media in te zetten om onze initiatieven te promoten, aan kennisdeling te doen met de sector en het brede publiek met bibliothecair erfgoed bekend te maken. We vertrekken daarbij van een duidelijkere afbakening van de doelgroepen per kanaal. Communicatie gericht op professionals in de sector bedienen we vanuit de kanalen onder het merk Vlaamse Erfgoedbibliotheken. Binnen projecten leggen we communicatieaccenten die aansluiten bij de doelgroep en soms gebruiken we daarvoor afzonderlijke kanalen. Voor STCV voegde we daar in 2021 Twitter aan toe. Publieksgerichte communicatie doen we onder de vlag van Flandrica.be

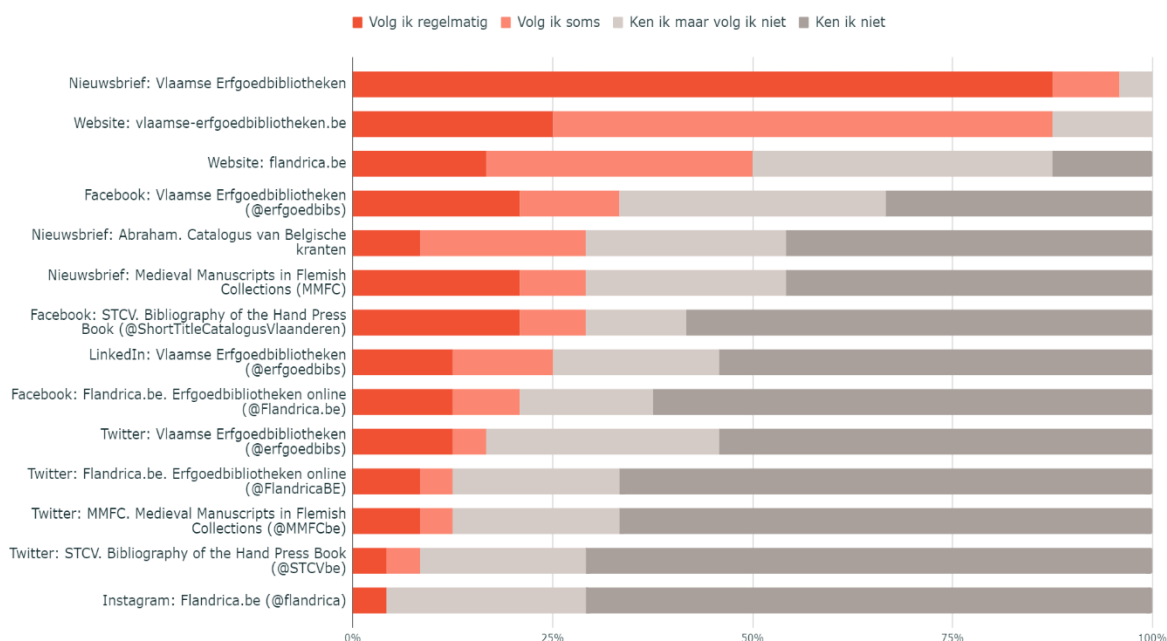
We maakten ook een analyse van onze andere communicatiemiddelen en vroegen de professionele gebruikers van onze kanalen om feedback via een korte enquête. Daaruit blijkt dat er vooral vraag is naar communicatie over onze initiatieven, expertisedeling en informatie over de (erfgoedbibliotheek)sector in Vlaanderen. We hebben daar in 2021 dan ook vooral de nadruk op gelegd. Onze nieuwsbrief blijft voor veel professionals dé manier om bij te blijven over onze initiatieven.

PROJECT	KANAAL
Krantenprojecten	Projectnieuwsbrief
MMFC	Projectnieuwsbrief, Twitter
STCV	Facebook, Twitter

Hoe belangrijk is het voor je dat de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken nieuws en updates verzorgt over...

Welke nieuwskanalen van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken ken je? Welke gebruik je of volg je?

META. Tijdschrift voor bibliotheek & archief

Om onze projecten en initiatieven bekend te maken kondigen we ze aan in *META. Tijdschrift voor bibliotheek & archief* van de VVBAD. In 2021 kwamen het krantendigitaliseringsproject Nieuwe Tjdingen en het handschriftenproject Comites latentes aan bod.

BIJLAGEN

1 DOELSTELLINGEN BELEIDSPLAN 2019 – 2023

2019 vormde het startschot voor een nieuwe beleidsperiode, waarin de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken haar ambitieuze beleidsplan 2019-2024 wil realiseren. De doelstellingen die we verwezenlijken met middelen van de Vlaamse Gemeenschap zijn vastgelegd in een beheersovereenkomst (zie bijlage 2).

1 De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verenigt de erfgoedbibliotheken en zet hen nadrukkelijker op de kaart.

1.1 Samenbrengen

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken brengt erfgoedbibliotheken samen door de organisatie van een jaarlijks Overlegplatform en het faciliteren van stages en collegagroepen.

1.2 Vertegenwoordiging

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken geeft erfgoedbibliotheken een stem door zelf en met hen te participeren in diverse gremia en initiatieven.

1.3 Belangenbehartiging

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verdedigt de belangen van erfgoedbibliotheken door te luisteren naar hun wensen en noden en deze zelf en met hen aan te kaarten op relevante fora.

1.4 Internationale wisselwerking

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verhoogt de Vlaamse aanwezigheid van erfgoedbibliotheken en hun collecties op het internationale toneel door zelf en met hen te participeren in diverse gremia en initiatieven.

1.5 Kennisopbouw en expertisedeling

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verbetert de kennisopbouw en expertisedeling onder erfgoedbibliotheken door het opsporen en bekend maken van goede praktijken in Vlaanderen, het opvolgen en verspreiden van internationale ontwikkelingen en het aanbieden van advies, vorming en gedocumenteerde kennis.

2 De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert een gecoördineerd en welafgewogen collectiebeleid.

2.1 Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken faciliteert de opmaak van geactualiseerde collectiebeschrijvingen en collectie(vormings) profielen door het verder uitbouwen van de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken en de actieve begeleiding bij het gebruik ervan.

2.2 Waarderen

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken promoot waarderen als basis voor erfgoedzorg door het verder uitbouwen van het instrumentarium hiervoor en de actieve begeleiding bij het gebruik ervan.

2.3 Collectiebeleidsplan

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert het opmaken van een collectiebeleidsplan door het verder uitbouwen van het instrumentarium hiervoor en de actieve begeleiding bij het gebruik ervan.

2.4 Collectieafspraken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken faciliteert het opmaken van collectieafspraken op deelgebieden door het verder uitbouwen van het instrumentarium hiervoor, het samenbrengen van collectiebeheerders en het formaliseren van onderlinge afspraken.

2.5 Topstukken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ondersteunt het topstukkenbeleid van de Vlaamse overheid door expertisedeling en het aanbieden van goede bewaaromgevingen voor Vlaamse topstukken.

3 De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken bewerkstelligt de internationale zichtbaarheid en vindbaarheid van Vlaams bibliothecair erfgoed.

3.1 Vlaamse oude drukken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ontsluit Vlaams gedrukt erfgoed t.e.m. de 18de eeuw door het aanbieden, aanvullen en optimaliseren, in samenwerking met partners, van de Short Title Catalogus Vlaanderen (STCV).

3.2 Vlaamse incunabelen

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken vergroot de internationale zichtbaarheid van Vlaamse incunabelen door ontsluiting in STCV en een publieksinitiatief rond het ontstaan van de boekdrukkunst in Vlaanderen.

3.3 Vlaamse drukkers

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert onderzoek naar Vlaamse drukken en drukkers door STCV-data aan te bieden als open data aan gebruikers en aan overkoepelende (internationale) platformen.

3.4 Belgische kranten

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ontsluit Belgische kranten uit de collecties van erfgoedbibliotheken door het aanbieden, aanvullen en optimaliseren, in samenwerking met partners, van de krantencatalogus Abraham.

3.5 Handschriften in Vlaamse erfgoedbibliotheken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken vergroot de internationale zichtbaarheid en vindbaarheid van handschriften in Vlaamse erfgoedbibliotheken door het ontwikkelen, in samenwerking met partners, van een nieuwe centrale toegang.

4 De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken bouwt binnen een breder netwerk mee aan de internationale toegang tot gedigitaliseerde collecties en born digital publicaties uit Vlaanderen.

4.1 Flandrica.be

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verhoogt de internationale zichtbaarheid van bijzonder Vlaams erfgoed en topstukken in het bijzonder door de uitbouw van Flandrica.be en de integratie van de data in een geoptimaliseerde Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken

4.2 Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken zorgt voor een sterkere Vlaamse aanwezigheid in de DBNL en een

grotere zichtbaarheid van dit project in Vlaanderen door een constructieve samenwerking met de Taalunie en de Koninklijke Bibliotheek van Nederland en stakeholders in Vlaanderen.

4.3 Digitale strategie

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheeken ondersteunt de gecoördineerde digitalisering van Vlaams bibliotheekerfgoed door de ontwikkeling, binnen een netwerk, van een digitale strategie en langetermijnvisie.

4.4 Digitaliseringsprogramma

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheeken werkt mee aan het digitaal ontsluiten van Vlaams bibliotheekerfgoed door de coördinatie, in samenwerking met partners, van een of meerdere grootschalige, overkoepelende digitaliseringsprojecten en de inzet van bibliotheekexpertise.

4.5 Gezamenlijke toegang

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheeken bereidt de gezamenlijke ontsluiting van digitale collecties voor door middel van een gedegen haalbaarheidsonderzoek en het engageren van projectpartners.

4.6 E-depot voor digitale publicaties

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheeken stimuleert de beschikbaarstelling in Vlaanderen van digitale publicaties, door een actieve en deskundige partner te zijn in het e-depot van de KBR.

5 De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheeken stimuleert een beter behoud en beheer van Vlaams bibliothecair erfgoed.

5.1 UPLA-model voor schaderegistratie

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheeken verhoogt de kennis en het bewustzijn over de schade aan collecties door het verder uitbouwen en begeleid uitrollen van UPLA en de opmaak van een Vlaams schaderegister.

5.2 Model voor registratie bewaaromstandigheden

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheeken verhoogt de kennis en het bewustzijn m.b.t. depotbeleid door het ontwikkelen en begeleid aanbieden van een instrumentarium voor het uniform en systematisch in kaart brengen van de bewaaromstandigheden.

5.3 Conserveringsplan

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheeken stimuleert een strategische verbetering van de bewaaromstandigheden van collecties door het ontwikkelen en begeleid aanbieden van een instrumentarium.

5.4 Depotbeleid

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheeken neemt een stimulerende rol op m.b.t. de creatie van bijkomende depots voor erfgoedbibliotheeken door de coördinatie van beleidsvoorbereidend onderzoek en dossiervorming.

5.5 Adviesverlening

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheeken verbetert het behoud en beheer van collecties door het inzetten van experts.

5.6 Urgentieteam

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken beperkt de impact van calamiteiten op de collecties door het opzetten en coördineren van een urgentienetwerk.

6 De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken helpt erfgoedbibliotheken om zich beter te verankeren in de hedendaagse samenleving.

6.1 Participatie

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert een meer participatieve werking door zelf een voorbeeld te stellen en collega's en experts rond dit thema samen te brengen.

6.2 Diversiteit

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert de aandacht voor diversiteit binnen het beleid en de collectie door zelf een voorbeeld te stellen en collega's en experts rond dit thema samen te brengen.

6.3 Duurzaamheid

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert een duurzamere manier van werken door zelf een voorbeeld te stellen en collega's en experts rond dit thema samen te brengen.

7 De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken voert een doordacht en kwaliteitsvol beleid.

7.1 Goed bestuur

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken handelt volgens de principes van goed bestuur door een evenwichtige samenstelling en regelmatige evaluatie van haar bestuursorganen en transparante besluitvorming.

7.2 Personeelsbeleid

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken voert een kwaliteitsvol personeelsbeleid door in te zetten op competentie management en welzijnsbeleid.

7.3 Financieel beleid

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken voert een gezond financieel beleid door binnen duidelijke kaders een accurate boekhouding te voeren en kostenbewust te handelen.

7.4 Kwaliteitszorg en projectmanagement

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken biedt een kwaliteitsvolle dienstverlening door kwaliteitsvol projectmanagement en door processen en procedures goed uit te denken, helder te omschrijven en regelmatig kritisch te evalueren.

7.5 Communicatie

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken communiceert op een wervende en heldere manier over haar aanbod en diensten, door de ontwikkeling en implementatie van een nieuwe communicatiestrategie.

2 DOELSTELLINGEN BEHEERSOVEREENKOMST 2019 – 2023

Tijdens de beleidsperiode 2019 - 2023 voeren we onderstaande doelstellingen uit met een werkingssubsidie van de Vlaamse Gemeenschap.

SD 1 PLATFORM

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verbindt, versterkt, verankert en vertegenwoordigt erkende en niet-erkende erfgoedbibliotheken, zowel in Vlaanderen als internationaal.

OD 1.1 Verbinden

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert kennisopbouw, wisselwerking en synergie door de coördinatie van ontmoetingsmomenten, overleg en samenwerkingen tussen Vlaamse actoren en met Belgische en internationale partners.

- OVERLEGPLATFORM VOOR ERFGOEDBIBLIOTHEKEN
- LIDMAATSCHAPPEN

OD 1.2 Versterken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken versterkt de professionele werking van erfgoedbibliotheken door het aanbieden, in samenwerking met partners, van vorming en begeleiding rond collectiebeleid, -behoud en -beheer.

- COLLEGAGROEPEN
- KLANKBORDGROEPEN
- ADVIES
- INFORMATIEVOORZIENING
- GOVPUB

OD 1.3 Verankeren

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken helpt erfgoedbibliotheken om zich beter te verankeren in de hedendaagse samenleving door inclusie, duurzaamheid en participatie op de agenda te zetten.

- PARTICIPATIE
- DIVERSITEIT
- DUURZAAMHEID

OD 1.4 Vertegenwoordigen

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken geeft erfgoedbibliotheken een stem door zelf en samen met hen te participeren in diverse gremia en initiatieven, zowel in Vlaanderen als internationaal.

- LIDMAATSCHAPPEN
- DBNL

SD 2 COLLECTIEBELEID

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert een wel afgewogen collectiebeleid en collectieafspraken door het ontwikkelen en aanbieden van een gedeeld instrumentarium en door de ondersteuning van het Vlaams Topstukkenbeleid.

OD 2.1 *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken faciliteert de opmaak van geactualiseerde collectiebeschrijvingen en -profielen door het verder uitbouwen en aanbieden van de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken.

- [WIJZER WAARDEREN](#)
- [COLLECTIEWIJZER 2020](#)
- [OPENDATAHUB](#)

OD 2.2 *Waarderen*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken promoot waarderen als basis voor erfgoedzorg door het verder uitbouwen en aanbieden van het instrumentarium hiervoor.

- [WIJZER WAARDEREN](#)
- [COLLECTIEWIJZER 2020](#)

OD 2.3 *Topstukken*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ondersteunt het topstukkenbeleid van de Vlaamse overheid door expertisedeling en door de coördinatie van het aanbieden van goede bewaaromgevingen voor Vlaamse topstukken door partners.

- [TOPSTUKKEN](#)
- [FLANDRICA.BE](#)

SD 3 ONTSLUITING

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken zorgt voor de internationale zichtbaarheid en vindbaarheid van Vlaams bibliothecair erfgoed door het ontwikkelen, aanbieden en aanvullen, in samenwerking met partners, van gespecialiseerde databanken.

OD 3.1 *Vlaamse oude drukken*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ontsluit Vlaams gedrukt erfgoed tot en met de 18de eeuw via de Short Title Catalogus Vlaanderen (STCV).

- [STCV](#)
- [UNICAT](#)
- [OPENDATAHUB](#)

OD 3.2 *Belgische kranten*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ontsluit Belgische kranten uit de collecties van erfgoedbibliotheken via de krantencatalogus Abraham en vult deze verder aan mits extra financiering gevonden wordt.

- [ABRAHAM 2020](#)
- [UNICAT](#)
- [OPENDATAHUB](#)

OD 3.3 Middeleeuwse handschriften in Vlaamse erfgoedbibliotheken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ontsluit, mits extra financiering gevonden wordt, middeleeuwse handschriften in Vlaamse erfgoedbibliotheken in de nieuwe databank Medieval Manuscripts in Flemish Collections.

- [MMFC](#)
- [UNICAT](#)
- [OPENDATAHUB](#)

SD 4 DIGITALE COLLECTIES

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken versterkt de digitale aanwezigheid en toegankelijkheid van Vlaams bibliothecair erfgoed door de ontwikkeling van een opendatahub en het meewerken aan digitaliseringsprojecten in samenwerking en afstemming met relevante actoren.

OD 4.1 Opendatahub

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ontwikkelt een opendatahub zodat haar databanken vindbaar, toegankelijk, interoperabel en herbruikbaar zijn voor de internationale cultureel-erfgoedgemeenschap.

- [OPENDATAHUB](#)
- [FLANDRICA.BE](#)

OD 4.2 Digitaliseringsprogramma

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken werkt mee aan het digitaal ontsluiten van Vlaamse bibliothecair erfgoed door de coördinatie, in samenwerking met partners, van grootschalige, overkoepelende digitaliseringsprojecten, mits extra financiering gevonden wordt.

- [DBNL](#)
- [ABRAHAM 2020](#)

SD 5 BELEID, COMMUNICATIE EN ORGANISATIE

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken voert een doordacht en kwaliteitsvol beleid.

OD 5.1 Goed bestuur

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken handelt volgens de principes van goed bestuur.

- [BESTUUR](#)

OD 5.2 Sterk beleid

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken voert een kwaliteitsvol personeelsbeleid en een gezond financieel beleid.

→ PERSONEEL

→ FINANCIËEL

OD 5.3 Transparante communicatie

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken communiceert op een wervende en heldere manier over haar aanbod en diensten.

→ COMMUNICATIE

OD 5.4 Kwaliteitsvolle werking

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken hanteert de principes van projectmanagement en evalueert regelmatig haar werking en procedures.

→ KWALITEITZORG EN PROJECTMANAGEMENT

COLOFON

VLAAMSE ERFGOEDBIBLIOTHEKEN

Ondernemingsnummer 807 182 728

Maatschappelijke zetel

Statiestraat 179

2600 Berchem

+32 (3) 202 87 80

info@vlaamse-erfgoedbibliotheeken.be

Antwerpen 2022

D/2022/12377/1

Versie 1.0 - 2022-03-31

Met bijdragen van David Coppoolse, Jeroen Cortvriendt, Godfried Croenen, Sarah Fierens, Sara Moens, Sophia Rochmes en Zanna Van Loon

Licentie

Verspreiding toegestaan onder de licentie Creative Commons Naamsvermelding –

GeenAfgeleideWerken (BY-ND) 2.0 België <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/be/deed.nl>

